

România literară

În istoria de
AZI și de MÎINE

(Paginile 3, 4-5, 14-15)

Pregnantă dovadă a grijii și atenției pe care partidul și statul nostru le acordă în mod constant păstrării și valorificării patrimoniului cultural național, în ziua de 21 august, în prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu și a tovarășei Elena Ceaușescu, a avut loc inaugurarea „Muzeului Colecțiilor de artă”, menit a îndeplini un rol însemnat în lărgirea orizontului de cultură, pentru înflorirea continuă a vieții spirituale a poporului nostru, constructor al socialismului și comunismului în România.

LA MAREA SĂRBĂTOARE

ÎNTR-UN AN de multiple semnificații politice, social-economice, culturale — precum și-a depășit filele calendarului din ianuarie și până astăzi, cea de a 34-a aniversare a eliberării României de sub dominația fascistă a inseris noi și noi dimensiuni de o profundă rezonanță. Căci 1978 este anul cînd la 26 ianuarie întregul popor a vibrat la cea de a 60-a aniversare a celui mai iubit fiu al său, tovarășul Nicolae Ceaușescu, — eveniment prilejuind manifestări de proporții majore atît în cuprinsul patriei cît și peste hotare, unde, pe altele meridiane, s-au exprimat, în variate chipuri, stîmna și afecțiunea pentru cel care a devenit — cum se și afirmă în una din cărțile ce l-au fost consacrate cu acest prilej — „un adevărat om al secolului XX”. Este caracterizarea definitorie a cunoscutului activist politic și publicist mexican, Carlos Loret de Mola, argumentînd pertinent: „Organizator și conducător al țării sale, o reprezentă în lume înălțînd-o cu demnitate și solidă pricepere, consolidînd-o prin efortul său, unit cu acela al poporului din rîndul cărui s-a ridicat și care este izvorul permanent al inspirației sale”. Ca atare, „Nicolae Ceaușescu este creatorul uneia din cele mai mari realizări ale timpului nostru: păstrarea cu sfințenie a autenticei fizionomii morale a patriei sale, și, prin aceasta, a autorității universale necesare pentru a fi unul dintre marii conducători ai conlucrării dintre popoarele secolului al XX-lea”. Așadar, un omagiu care — armonizîndu-se deplin cu ceea ce, zi de zi, noi știm și cu-

noaștem deopotrivă — confirmă marea, multiplul izvor de bucurie pentru toți cetățenii acestei țări: acela că omul din fruntea Partidului și a Țării proiectează o forță morală de nebanuite și mereu improspătate resurse, cu o îndrăzneală de a îmbrățișa Istoria în ceea ce are ea mai creator. Și aceasta, tocmai fiindcă este expresia înțelegerii dialectice a unui trecut de neostentă, necruțătoare strădanie întru existență liberă și independentă a unuia din cele mai călite popoare din lume prin chiar proporțiile vicisitudinilor care i-au solicitat neconștient puterea lui de luptă și de certitudine pe glia și în datinile devenirii lui umane.

1978, marcînd centenarul sfîrșitului războiului pentru cucerirea independenței naționale a României, 1978, al cărui 1 Decembrie va revela în toată amplitudinea lui împlinirea a șase decenii de la actul Marii Uniri prin dreaptă întregire a pămîntului strămoșesc, — acest, binecuvîntat, 1978 ne inspiră o crescîndă vibrație în suflete, acum la marea sărbătoare a zilei de 23 August.

An de an, într-o progresie tot mai bogată în semnificație, am cinstit ziua națională a României contemporane în gînd mereu avîntat și într-un mereu sporit elan de a păși încă mai viguros, încă mai îndrăzneț pe treptele de înflorire socialistă a patriei, a poporului.

În acești ani — sub lumina Congresului al XI-lea al Partidului, a Conferinței Naționale, a Directivelor pînă în pragul anului 2000 — această istorică aniversare și-a multiplicat în plus parametrii. Pe care-i trăim — acum — într-o tot mai amplă redimensionare de cunoaștere și de conștiință. Este redimensionarea a ceea ce va să însemne noua eră, cea a revoluției tehnico-științifice

în care a intrat omenirea; redimensionare a tot mai cuprinzătoarei lucidități și — prin consecință — a tot mai îndrîjitei voințe de a fi în pas cu noua Istorie a lumii. Care, în acest sfîrșit de mileniu, și-a schimbat atît de profund nu numai harta ei politică și socială dar, într-o perspectivă de vaste mutații, însuși cursul destinului uman prin implicarea crescîndă, de o mereu inedită complexitate, în capacitatea transformării revoluționare a miliarde de oameni.

Or, în acest urlaș context al unor atît de profunde și de rapide schimbări de structură pe întreaga planetă, mîndria noastră este cu atît mai vie în strălucirea aniversară a zilei de 23 August. Căci, prin ce întreprinde în interior, într-un veritabil asalt de eucerire a ceea ce e mai eficient, mai constructiv în civilizație și în cultură; prin ceea ce și-a atras și și atrage neconștient ca spor de prestigiu pe arena internațională — aceasta prin marea potențial de iradiere a personalității secretarului general al Partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, cu prodigioasa lui activitate, la scara mondială, ca președinte al unei țări socialiste în plină ascensiune a progresului material și spiritual, — România își reflectă tot mai luminos chipul în propria conștiință a fiecăruia din noi, după cum, tot mai pregnant, și-l reflectă în conștiința lumii.

Iată — sub aceste, tot mai relevante însemne, noi trăim astăzi marea noastră sărbătoare. Căci fiecare simte — la 23 August 1978 — acel suflu de unanimă mîndrie patriotică pentru drumul parcurs cu pași tot mai spornici și mai fermi în acești 34 de ani. Drum de muncă aprigă, de neclintit devotament întru cele mai nobile imperative pe care geniul tutelar al mersului nostru înainte îl face tot mai roșni, tot mai impetuos. În reverberațiile, tot mai intense, ale visului de aur al omenirii.

„România literară”

România literară

DIRECTOR: George Ivascu. Redactor șef adjuncți: G. Dimisiaș. Secretar responsabil de redacție: Roger Câmpăneanu.

DIN 7 ÎN 7 ZILE

In cinstea mării sărbători
a poporului român

IN NUMEROASE țări ale lumii au fost și continuă a fi organizate manifestări în cinstea mării noastre sărbători. Astfel, la Moscova, a avut loc luni, 21 august, adunarea festivă a reprezentanților oamenilor muncii din capitala Uniunii Sovietice, organizată de Comitetul orașenesc Moscova al P.C.U.S., Consiliul Central al Sindicatelor din U.R.S.S., C.C. al Comsomolului, Prezidiul Asociațiilor Sovietice de Prietenie și Relații Culturale cu Străinătatea (U.A.S.P.) și conducerea centrală a Asociației de Prietenie Sovieto-Română (A.P.S.R.).

În cuvântul său, S.M. Kolomin, prim-vicepreședinte al Comitetului executiv al Sovietului orașenesc Moscova, vicepreședinte al conducerii centrale a A.P.S.R., a subliniat importanța deosebită a evenimentului sărbătorit pentru realizările poporului român obținute în construirea vieții noi. Noi știm — a spus el — că aceste realizări sunt rezultatul eforturilor creatoare neobosite ale oamenilor muncii din România, conduși de Partidul Comunist Român. Referindu-se la extinderea legăturilor sovieto-române, pe diverse planuri, vorbitorul a relevat marea însemnată a întâlnirilor și convorbirilor dintre tovarășul L.L. Brejnev, secretar general al C.C. al P.C.U.S., președintele Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S., și tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al P.C.R., președintele Republicii Socialiste România, a declarației comune, semnată la București în noiembrie 1976, care a devenit un program amplu, pe termen lung, al adâncirii și dezvoltării multilaterale a relațiilor sovieto-române. După ce a subliniat în cuvântul său semnificația istorică a victoriei insurecției naționale armate, antifasciste și antiimperialiste, înfăptuită în urmă cu 31 de ani, sub conducerea Partidului Comunist Român, ambasadorul României, Gheorghe Badrus, a evidențiat dezvoltarea legăturilor româno-sovietice pe planuri multiple și a subliniat însemnată hotărâtoare pe care o au întâlnirile și convorbirile dintre tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășul Leonid Ilici Brejnev pentru multiplicarea și amplificarea relațiilor de prietenie și colaborare reciproc avantajoasă dintre partidele, țările și popoarele noastre.

În R.P. Chineză, la 21 august, a fost inaugurată la Pekin, sub auspiciile Ministerului Culturii al R.P. Chineze, „Săptămâna filmului românesc”. Tu Hui-min, adjuncți al ministrului culturii, și Panait Lefter, însărcinat cu afaceri a.i. al Ambasadei țării noastre la Pekin, au rostit alocuțiuni, în cadrul cărora a fost relevată dezvoltarea continuă a relațiilor de prietenie și colaborare dintre România și China, dintre P.C.R. și P.C. Chineză, dintre popoarele noastre, puternic stimulate și amplificate de dialogurile la nivel înalt, de la București și Pekin, dintre președinții Nicolae Ceaușescu și Hua Kuo-fen.

Adunări festive, inaugurări de expoziții documentare de fotografii sau de artă plastică, expoziții de carte sau gale de filme au marcat atenția acordată sărbătorii naționale a României, în Cuba, în Egipt, în Liban, în Venezuela, în Brazilia, în Portugalia, în Austria, în alte țări, având loc conferințe de presă la ambasadele României.

Încheierea vizitei în țara noastră
a tovarășului Hua Kuo-fen

LUNI, 21 august, a luat sfârșit vizita oficială de prietenie în țara noastră a tovarășului Hua Kuo-fen, președintele Comitetului Central al Partidului Comunist Chinez, membru al Consiliului de Stat al Republicii Populare Chineze, efectuată la invitația tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România.

În cadrul întâlnirilor și convorbirilor deosebit de rodnice dintre tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășul Hua Kuo-fen au fost adoptate hotărâri menite să dea o bază și mai concretă prieteniei româno-chineze, să ducă la întărirea și dezvoltarea continuă a solidarității și colaborării dintre Partidul Comunist Român și Partidul Comunist Chinez, dintre Republica Socialistă România și Republica Populară Chineză, pe baza principiilor stimei și respectului reciproc, independenței și suveranității naționale, egalității în drepturi, neamestecului în treburile interne, intrajutorării tovarășești și solidarității internaționale.

Guvernele celor două țări s-au informat reciproc cu privire la ratificarea și intrarea în vigoare a Acordului de colaborare economică și tehnică pe termen lung, semnat la Pekin la 19 mai a.c. de tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășul Hua Kuo-fen.

Pe baza hotărârilor adoptate de tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășul Hua Kuo-fen, în timpul vizitei au fost convenite și semnate noi înțelegeri de colaborare bilaterală.

Toate aceste înțelegeri vor amplifica și diversifica colaborarea româno-chineză, contribuind la accelerarea construcției socialiste în cele două țări, demonstrând superioritatea relațiilor de tip nou dintre popoarele ce edifică noua ordine.

În cadrul schimbului de păreri cu privire la problemele actuale ale situației internaționale a fost subliniată necesitatea de a se asigura pentru a se asigura o evoluție democratică a vieții naționale mondiale, întărirea păcii și securității generale. Cele două părți vor întări cooperarea dintre ele pentru îmbunătățirea în viața internațională a unor relații de deplină egalitate și respect al independenței popoarelor, care să excludă cu desăvârșire folosirea forței și a amenințării cu forța în raporturile dintre state, să asigure fiecărei națiuni posibilitatea dezvoltării libere, fără nici un amestec din afară. Ele sunt hotărâte să-și aducă contribuția, alături de celelalte popoare ale lumii, la soluționarea marilor și complexelor probleme care confruntă omenirea contemporană, în interesul libertății și independenței popoarelor, al socialismului, securității și păcii în lume.

Turul de orizont

LA BELGRAD, au început, în ziua de 21 august, convorbirile oficiale la nivel înalt iugoslavo-chineze, între tovarășii Hua Kuo-fen și Iosip Broz Tito. LA NEW YORK au fost reținute lucrările celei de a VII-a sesiuni a celei de a III-a Conferințe a O.N.U. asupra dreptului mării, la care participă delegații din circa 150 de state, printre care și România. LA LISABONA, premierul desemnat, Alfredo da Costa, și-a reținut consultările în vederea formării noului guvern.

Cronica

În cinstea zilei de 23 August

„Fereastră
de lumină”

● Comitetul de Cultură și Educație Socialistă al județului Ilfov a organizat, sub genericul „Fereastră de lumină — August 23”, la Întreprinderea mecanică din Periş, un festival de poezie patriotică la care și-au dat concursul: Virgil Carianopol, Viorel Cosma, Mircea Dinescu, Nicolae Dragoș, Al. Raicu și Ion C. Ștefan. Au citit, de asemenea, din creațiile lor, membrii cenaclului local „Metafora” — Alexandru Chiriac, Maria Ciucur,

Alexandru Dumitru, Paula Iacob, Ileana Tănase.
Recitaluri de poezie patriotică

● George Lesnea, Aura Mușat, Ioanid Romanescu, Nicolae Turtureanu, Corneliu Sturzu și Horia Zilieru au participat la recitaluri de poezie patriotică organizate la Inspectoratul M.I. și la Clubul „Femina” din Iași.

Tabăra națională
de literatură

● Corneliu Sturzu s-a întâlnit cu cititorii la Ta-

băra națională de literatură organizată la Iași de Ministerul Educației și Învățământului și C.C. al U.T.C., la care participă tinerii creatori din toate județele țării.

Șezători literare

● Asociația Scriitorilor din Timișoara a inițiat șezători de poezie patriotică dedicate zilei de 23 August, la Casa de cultură a studenților și la Întreprinderea Metalurgică. Au participat: Lucian Bureriu, Eugen Dorcescu, Al. Jebeleanu, Ivo Muncean, Mircea Șerbănescu, Aurel Turcuș, Ion Velican, Vasile Verșavia.

Zilele cărții social-politice

● Deschisă la 18 august, manifestarea dedicată zilei de 23 August, sub genericul „Zilele cărții social-politice”, ce se desfășoară în cadrul celei de a doua ediții a Festivalului Național „Cintarea României”, a debutat printr-un moment festiv la librăria „M. Sadoveanu” din București. Au luat cuvântul Eugenia Mândiță, vicepreședinte al Comitetului de

Cultură și Educație Socialistă al Municipiului București, și Ion Simion, redactor șef la Editura Politică. La aceeași librărie, în cadrul „Zilei Editurii Eminescu”, a avut loc prezentarea romanului „Focul roșu” de Aurel Mihale, despre care a vorbit critic literar Valeriu Răpeanu, directorul editurii, și lansarea cărții „Zilele

insingerate la Iași 1941” de A. Kereki și V. Covaci apărută în Editura Politică. Au mai avut loc la aceeași librărie zile ale editurilor Academiei și Științifice și enciclopedică. De asemenea, la numeroase întreprinderi din București au fost inițiate seri și evocări literare, mese rotunde, dialoguri cu cititorii etc

Ce pregătesc editurile

„Dacia”

● La Editura Dacia din Cluj-Napoca, în cursul acestui trimestru, urmează să vadă lumina tiparului, printre altele, lucrarea lui Mihail Macrea De la Burebista la Dacia postromană, volum ce înmănușează studiul privind cele mai de seamă momente ale istoriei dacice pe parcursul a cinci secole (I.e.n.—IV.e.n.). Dintre volumele de beletristică, notăm romanul semnat de Ion Boloș intitulat Fintinile vulturilor și cartea de debut a lui Mircea Marian, — Poveste de dragoste cu Andra Cantunari. De asemenea, se află sub tipar pentru colecția „Scorpionul” volumul Sfârșitul rețelei Iason de Ilie Mocanu, volumul de nuvele În căutarea alfui final de Cornel Cotuțiu, însemnările de călătorie Filipine — un arhipelag care renaște de Ioan Ivanici. Din domeniul valorificării moștenirii literare, vor apărea Flori de întinerire de Aureliu Cornea și Michel Butor, Spre o literatură

semnului de André Helbo (traducere din limba franceză de Marian Papahagi). În sfârșit, menționăm volumul de proză scurtă Un flutur pe volan al scriitoarei Ferencz Zsuzsanna, romanul Papucul doamnei de P. Lengyel Jozsef, și Caruselul de Wittstock Joachim, toate trei în limba maghiară.

„Junimea”

● La Editura Junimea din Iași: trei volume de scrisori și documente inedite reunite sub titlul Din cronica unui veac, ediție îngrijită de I. Arhip și D. Vacariu, cu privire la activitatea unor mari scriitori și oameni de artă români, volumul de publicistică Gânduri de Cristofor Simionescu, Singurătate în Ithaca, poeme de Lucian Valea, ediția bilingvă româno-franceză Eminescu după Eminescu îngrijită de D. Păcurariu, și volumul de studii de istorie literară Empirion de Dan Mănuță. De asemenea, se află

sub tipar lucrările Întimplări în liniștea unei fotografii de Cornel Nistorescu, Scurtă istorie a Daciei preromane de Mircea Petrescu-Dimbovița și volumul de nuvele Tărmuri străvechi de Boris Vișinski (traducere de Ștefan N. Popa și Liviane Georgevič).

„Facla”

● La Editura Facla din Timișoara vor apărea în următoarele săptămâni: Aspecte și permanențe traco-romane de Nicolae Branga, romanul O complicată stare de fericeire de Ion Arlesanu, volumele de versuri Cu fața spre stea de Eugen Evu, Fiul apelor albastre (în limba germană) de Horst Samson, antologia de versuri Nicodată toamna nu fu mai frumoasă, îngrijită de Simion Dănilă, cu prefață de Al. Jebeleanu, și cărțile pentru copii — Povestii din degetar de Mircea Șerbănescu și Micul șvab de Adam Müller-Guttenbrunn.

Seri de teatru antic

● În perioada 25—31 august, pe litoral se va desfășura prima ediție a unei ample manifestări intitulate „Seri de teatru antic”.

În cadrul manifestărilor vor fi prezentate atît piese de teatru, cit și spectacole de poezie și muzică în ambianța unor locuri de rezonanță istorică — la monumentul „Tropaeum Traiani” de la Adamclisi, cetățile Histria și Callatis, ca și în sălile unor importante muzee din Constanța și Mangalia. Vor fi prezentate piesele „Legendele atrizilor” adaptare de Silviu Purcărete și „Fintina Blanduziei” de Vasile Alecsandri (Teatrul de dramă din Constanța), „Zamolxe” de Lucian Blaga (Teatrul Giulești), „Oedip salvat” de Radu Stanca (Studioul Institutului de Teatru și Cinematografie din București), „Electra”, adaptare de Răzvan Ștefănescu (Teatrul „Ion Creangă”, București), „Fata din Andros” de Terențiu (Teatrul Național I.L. Caragiale), opera „Regele Istros” (Teatrul liric din Constanța).

REVISTA REVISTELOR

„Viața românească” (nr. 5-6)

■ Ultimele două numere ale revistei se remarcă prin tinuta și calitatea literaturii publicate și a comentariilor critice. Poeziile lui Mihai Ursachi și Ion Gheorghe (nr. 5), Ștefan Aug. Doinas, Ileana Mălăncioiu și Petre Stoica (nr. 6), fragmentele de roman semnate de Augustin Buzura (nr. 5) și Mircea Horia Simionescu (nr. 6) arată preocuparea redacției pentru promovarea unei creații diversificate dar selectată cu o exigență înaltă și unitară. Subliniem, apoi, acordul cu sectorul critic — combativ (Mai tare ca Gigă de Cornel Regman, nr. 5), analitic și nuanțat (Gheorghe Griguru despre Perpetuic sau experiența admirației, nr. 5, Gelu Ionescu despre monografia Slavici de Magdalena Popescu, Mihai Zamfir despre memoriile lui Iorgu Iordan și corespondența lui G. Călinescu, nr. 6), la obiect. Esul este reprezentat de Henri Wald (Demnitatea gândirii, nr. 5), Ion Maxim (Amințirile lui Mircea Eliade, nr. 5), Al. Constantinescu (Dintr-un jurnal de idei). Mai reținem socrul și fundamentat articol polemic Realism și prejudecăți în cercetarea istorică de Radu Popa, ce răspunde unor afirmații superficiale și răuvoitoare în legătură cu etnogeneza poporului român, ca și însemnările lui Nicolae Orrea în legătură cu evocarea românească a unor mari personalități istorice (Bălcescu, între legendă și realitate).

● V. Alecsandri — PASTELURI ȘI LEGENDE. Reeditarea pastelurilor și legendelor alecsandriene cu o postfață Mihai Drăgan. (Editura Minerva, 254 p., 9,50 lei, 150 000 ex.).

● I. L. Caragiale — O FACIE DE PASTE. Nuvelele și povestirile lui Caragiale apar, în seria „Arcade”, însoțite de o postfață semnată de Silviu Iosifescu. (Editura Minerva, 256 p., 6,25 lei, 179 120 ex.).

● ȘT. O. Iosif — POEZII. Ediția a II-a în seria „Arcade” a antologiei (postfață și bibliografie) întocmită de Ion Dodu Bălan. (Editura Minerva, 328 p., 12,50 lei, 101 130 ex.).

● Dumitru Solomon — FATA MORGANA. SCENE DIN VIAȚA UNUI BĂDRAN. „Scrise cu o îndeminare admirabilă, piesele lui D. Solomon — afirmă Mircea Iorgulescu în Cuvântul... — ce precede textul celor două comedii — îmbină virtuozitatea pur tehnică a unui bun cunoscător al meșteșugului teatral cu o surprinzătoare fantezie intelectuală, mobilă, diversă, ironică, malițioasă și deopotrivă tandră în transfigurarea elementelor de viață cotidiană”. (Editura Eminescu, 160 p., 5,50 lei, 1 900 ex.).

● Flaton Pădure — MI-NUNA LA PAVESTE A DRAGOSTEI PRAFERICIȚILOR REGI ULISE ȘI PENELOPA. Un roman surprinzător pentru cei care cunosc literatura de pină acum a autorului: care, cum scrie Mircea Horia Simionescu în prezentarea cărții, se dovedește „un povestitor plin de imaginație, înzestrat cu o fină observație, cu o mare putere de plasmuire”. (Editura Eminescu, 326 p., 9,75 lei, 33.000 ex.).

● Nicolae Tic — JEAN, FIUL LUI ION. Noul român al scriitorului înfățișează, într-un stil exuberant, existența unui „clan” muncitoresc dintr-o mare uzină bucuresteană. (Editura Cartea Românească, 392 p., 11,50 lei, 17.870 ex.).

● Eugen Frunză — VITRINA CU GABLONZURI. Selectăm, din aforismele reunite în acest volum: „Cititor deștept e acela care știe să elimine cartea proastă”; „Nu e carte care să nu-și găsească cititori pe măsura ei”; „Un bun aforism ne scutește adesea de un întreg tratat de morală”. (Editura Mili-tară, 220 p., 3 lei, 11 560 ex.).

● SĂGETĂTORUL '78 (X). Cenaclul reprezentativ al elevilor din București „Săgetătorul”, o adevărată „conștiință” artistică în lumea școlară și o „verigă” prețioasă în armoniosul angrenaj al generațiilor de tineri condeie (din Cuvânt înainte, de dr. Dan Cruceru), editează — sub îngrijirea prof. dr. Tudor Opreș, îndrumătorul literar al cenaclului — această antologie „închinată laureaților concursurilor literare din cadrul primei ediții a Festivalului național „Cintarea României”. În sumar, versuri și proze de: Iri-na Airinei, Iuliana Pălă-lău, Rodica Purniche, Cristina Petre, Postumia Ion, Mirela Samoilă, Dana Armașu, Cristian Popa, Mihaela Nagy, Marius Moruț, Luminița Curcă, Mirela Mitrofanovic, Georgeta Catrina, Grațela Bogdan, Cristian Moraru, Mariana Dobre, Gabriel Cheroiu, Marian Florea, Constanța Păduraru, Rodica Zafiu, Anca Florina Boglea, Mioara Șoalcă, Mihaela Boldeanu și Salvina Adam.

LECTOR

În zborul pasării...

ANII se îndepărtează sau noi înaintăm în timp, purtând mari poveri de amintiri și o melancolie care înseamnă totdeauna participare. Curios este faptul că marginile nu s-au măcinat, că avalanșa noutăților nu stărneste valoarea și simbolul celor mai vechi, toate alcătuind un echilibru cu care numai socialismul poate investi o așezare umană. Străbatem drumurile țării, trecem prin orașe și sate, gândim sau rostim: „lucrul ăsta a fost făcut după 23 August...”, într-atît istoria dirijează noțiunile și face dreptate celei mai noi orînduiri.

Astăzi, unde ar trebui să ne oprim cînd nu este un oraș, nu este un sat unde să nu se ridice ceva nou? Ca să încep, unde să mă opresc mai mult, care să fie modalitatea cea mai simplă ca să nu scap nimic și totuși să nu mă pierd în noianul de cifre și dimensiuni?

Mă gîndesc să-l invit pe cititor la o călătorie în zborul iute al pasării și să deslușim de la înălțimea șoimului măcar cîteva monumente ce s-au ales din marea frămîntare a anilor noștri.

Să ne îndreptăm spre Moldova, spre îndelung oropsita Moldovă. Iată cetatea industrială a Bacăului și mai sus Borzești cu termocentrala, Combinatul petrochimic și toată acea cunună de construcții care au schimbat pînă și culoarea pămîntului și mireasma lui. Din ceața Siretului, iată, se desprinde „Laminorul” romașcan și mai sus Pașcanii, celebrul loc unde nu se întîmpla nimic; înălțat din ruină, ajuns la demnitatea cunvenită unui vechi centru muncitoresc.

Dar în tîrgul acesta ce s-a întîmplat? Aici am văzut lumina zilei, mi-e dragă fiecare piatră, mi-a fost leagăn de iubire și cîntec de adolescență. Dar cit de ascuns era între dealuri, cit de dezlegat de drumurile mari. Și totuși acest tîrg e o mică „Florență” românească, așa cum i-a spus I. Simionescu. Aici a poposit Ion Creangă, și Gane, și Dragoslav, și Beldiceanu, și Sadoveanu. Apoi Birlic, Cazaban, Anton Holban, Eugen Lovinescu și mai tîrziu alții, în frunte cu Labiș. Va să zică e un loc însemnat, care pe zi ce trece e mai înfloritor. Bineînțeles, nu se poate măsura cu Suceava, cetate mirifică, fericita intruchipare arhitectonică și activă zonă industrială. De aici drumul nu e lung pînă la Săvinești, pe malul Bistriței. Linii de înaltă tensiune te orientează și ochiul înțilnește înviorat clădirea ca o cetate uriașă, fabrica de relon alături de cea de rolan, și mai departe, pînă la Roznov. Păcat că sînteți grăbiți, ar trebui să ne oprim la fiecare dintre cele cincisprezece hidrocentrale, întinse de la Bicaz la Piatra Neamț, să vislim pe lacul cel mare, printre munți pietroși și păduri străvechi.

Facem un ocol scurt și coborîm spre Iași, podoba și mindria spirituală a Moldovei. De la Bucium sau de la Cetățuia vom contempla Iașul modern, expresie meritată a dreptății și curajului constructiv al socialismului.

Lăsăm în urmă Birladul cu rulmenții lui, traversăm Delta cu stufărișul ei misterios și zărim Galațiul. S-ar putea spune că orașul acesta încă n-a existat pînă acum, într-atît vechea matcă dispăre sub majoritatea clădirilor noi. Ruinat de bătrînețe și de război, Galațiul a intrat viguros în istoria nouă iar azi e un important centru siderurgic. Alături e Brăila, vechi cuib al neguțătoriei dunărene, adînc răsănit în istorie. este la rîndul ei o forță economică polivalentă. Aurita Dobroge se arată în zare cu litoralul de o frumusețe fantastică pe albastrul mișcător al mării. Dar trebuie să te oprești mult în Constanța, la Năvodari, la Ovidiu, la Mangalia pentru a simți energia în acțiune, spiritul creator și neistovita sete de noutate, de progres, de competiție continuă cu economiile dezvoltate.

Mergînd pe Dunăre în sus, scrutezi zarea olteanescă acolo unde mai demult ochiul nu înțilnea decît verdele întunecat al ștejișului, galbenul dezolat al eroziunilor sterpe și cătunele dormind în mizeria lor seculară. De la Craiova spre munte a crescut o pădure nouă, a sondelor, noaptea cerul se înroșește sub vilvătăi deasupra unor comori adevărate.

Craiova este în momentul de față unul din centrele economice cu cea mai rapidă dezvoltare. Severinul, străvechea Drobeta, n-a rămas mai prejos, un puternic șantier naval și alte întreprinderi îi dau un profil modern, acolo, lingă castrul roman unde parcă se mai aude pasul viguros al cuceritorilor. Foarte aproape de piciorul ruinat al podului lui Apolodor zărim ecluzele de la Porțile de Fier și mai sus, pînă sub baza munților, marele lac de acumulare. Complexul acesta hidroenergetic, construit împreună cu Iugoslavia, este cel dintîi dintr-o serie care va schimba rosturile multimilenare ale marelui fluviu european.

Dincolo de Baia de Aramă, la poalele Semenului, bătrîna Reșiță se înfățișează în lumina ei cea nouă, adică modernă. de înaltă productivitate, într-un oraș precum l-au visat cîndva bătrîni oțelari încă sub stăpînirea habsburgică. Ca și Hunedoara, sub crestele aspre ale Făgărașului, cu fabricile de var și dolomită, cu laminorul Bluming și uriașul furnal. Iată fabrici noi la Copsa Mică, la Sighișoara, la Gheorghieni, la Gălăușas, în locuri pe care geografia le înregistrează fără rezonanță. Despre Cluj-Napoca, Baia Mare, Arad, Oradea, zborul nostru știe multe, dar fiecare zi adaugă aspecte noi, dimensiuni în continuă desfășurare, ieșind la iveală noi virtuți constructive.

În drumul de întoarcere trecem peste Retezatul cu Peleaga mereu înzăpezită și vom zări curînd lanțul de tîrguri „patrilahale” din zona subcarpatică. Peste tot răsar noile fabrici, se întretaie liniile de înaltă tensiune, este un peisaj care tulbură și entuziasmează, pentru că de obicei nu realizăm mereu imaginea adunată a averii noastre naționale, și mai ales nu putem măsura enorma energie investită de întregul popor.

O ceață subțire de dimineață estivală învăluie Capitala. Se văd acum foarte clar roadele vastei opere de construcție, ale sistematizării urbane, operă gigantică și de profunde satisfacții estetice. Dar marea oraș are miezul său de foc, mari forțe creatoare în plină și continuă mișcare asigură aproape un sfert din travaliul economic al țării. Și se cuvin laude celor aproape două milioane de cetățeni care poartă în viitor tradițiile revoluționare ale Bucureștilor și poartă pe drumurile țării semnul hărniciei și talentului.

DUPĂ zborul acesta iute, păstrez în minte potopul de cifre care oglindesc realitatea, și-mi dau seama că marea simfonie închisă în ele trebuie deslușită cu migală, în ceasuri multe, de sute, de mil de condeie, de peneluri, de arcusuri și claviaturi. Starea de față a națiunii, a patriei române poate fi asemulată cu partea de început a unei simfonii, cînd auditorul cunoaște motivele esențiale ale unei vaste desfășurări de sentimente. Înfrigurat, așteaptă dezvoltarea întregă a partiturii, cu toate motivele, cu toată înălțătatea spoteoză. Ea a început de mult și milioane de oameni deslușesc notația precisă, gîndită adînc, a tot ce va fi să urmeze.

Sensibilizat de mișcarea societății, pămîntul însuși cere mereu să fie schimbat, înnoit și împodobit, făcut să rodească din ce în ce mai mult.

Și nu-l vom mai recunoaște.

Nicolae Jianu

Adevăr și legendă

Marea... tătăuire albastră desprinsă din geana orizontului de identică culoare, imensitate necuprinsă ce fură soarelui strălucirea și căldura, dăruindu-ni-le în zile limpezi de vară.

Marea... taină de nepătruns, legendă și adevăr, frumusețe stranie și durere, nesfirșită simfonie a adîncurilor, chemînd și îndepărtînd totodată.

Atunci cînd forțe nevăzute din străfunduri n-o răscolesc și n-o tulbură, un calm nefiresc o stăpînește, amintind liniștile lacuri ale Retezatului. În reflexia luminii și se descoperă o altă mare: a nisipului sidifiu, a miilor de viețuitoare, a algelor înfrățite într-o împărăție a tăcerii enigmatice. Unduirea lentă nu-i decît o legănare amețitoare pe uriașe brațe. În fiecare clipă pare a se înălța ademenitor, din adîncuri, un cîntec de sirenă.

Marea... zbuciumată și infricoșătoare, vîind amenințător, cu imensele-i coame lăptoase, năpustindu-se spre țărîm, încercînd să-l domine. Orizontul dispăre, tumultul apelor dezlanțuite înghite cerul într-un tot întunecat, impenetrabil. Asaltul continuă uneori zile și nopți, frîngîndu-se inutil și perpetuu de rezistența pămîntului; un colos ingenunchiat și răpus de un altul...

Iar în nopțile senine, cînd nu-i nici frămîntată și nici liniștită, cînd unduirile-i lungi, unite pe toată întinderea mișcătoare, se succed fără repeziciune, Marea-i atunci un templu: spre cer înălță trepte marmoree cu străluciri de aur pe dira de lumină a lunii...

Marea... mister și cîntec, legînd visuri și amintiri, izvor de clocotitoare și nebănuite forțe, totul învăluit în adevăr și legendă.

Doar țărîmul, pe care-l scaldă și primenește de veacuri, a depășit dimensiunile frumuseții și trăinicieii sale. Nici efemeritate, nici vis; numai adevăr, care va intra în legendă...

Fl. N. Năstase

ÎN ISTORIA DE AZI ȘI

Înaltul timp

SOPTIT intens în banca din Școala primară, murmurat cald cu privirea pironită și uitată în ochii arși de dor și drag de țară ai Bălculescului din tabloul din perete;

gândit și simțit pină la capăt, dar rost-tit cu zgircenie pentru a nu-i știrbi și scutura încălcătura emoțională;

strigat în disperare sau triumf pe cimpul înclăștărilor aprige ale luptei, — cuvintul patrie a chemat și cheamă lingă el altele spre a-l cinsti și a lumina și a da scilpiri proaspete împlinirilor și îmbogățirilor.

A chemat și a cunoscut mai întâi realitățile exprimate prin unire și independență și am putut, în sfârșit, rosti și noi patria noastră, a chemat și a cunoscut cuvintul de foc — revoluție, și am putut, în sfârșit, intra într-un timp nou, a aruncat lanțuri și coroane și am putut spune patrie — republică, republică populară și apoi ascendent și plenar, în suș istoric al acumulărilor materiale și spirituale avem acum o patrie socialistă a cărei dinamică decisă și vigoasă apropiie tot mai mult ceasul vibrând în aur, purpură și vis al patriei comuniste.

Am trăit și trăim zile de o cadență istorică unică, marcate distinct și definitiv în prezentul și viitorul țării, zile monumentale în care patria are timpul ei cel mai înalt, mai neîngrădit și mai prieten.

Timpul cind avem în partid un strateg atent și încercat, un mare organizator de energii, cu o puternică și neclintită voce a dreptății, realismului, a precizei

și eficienței rezolvărilor. Și a adevărului. Cind partidul are, prin secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, un conducător de un copleșitor prestigiu, neistovită energie și un exemplar devotament.

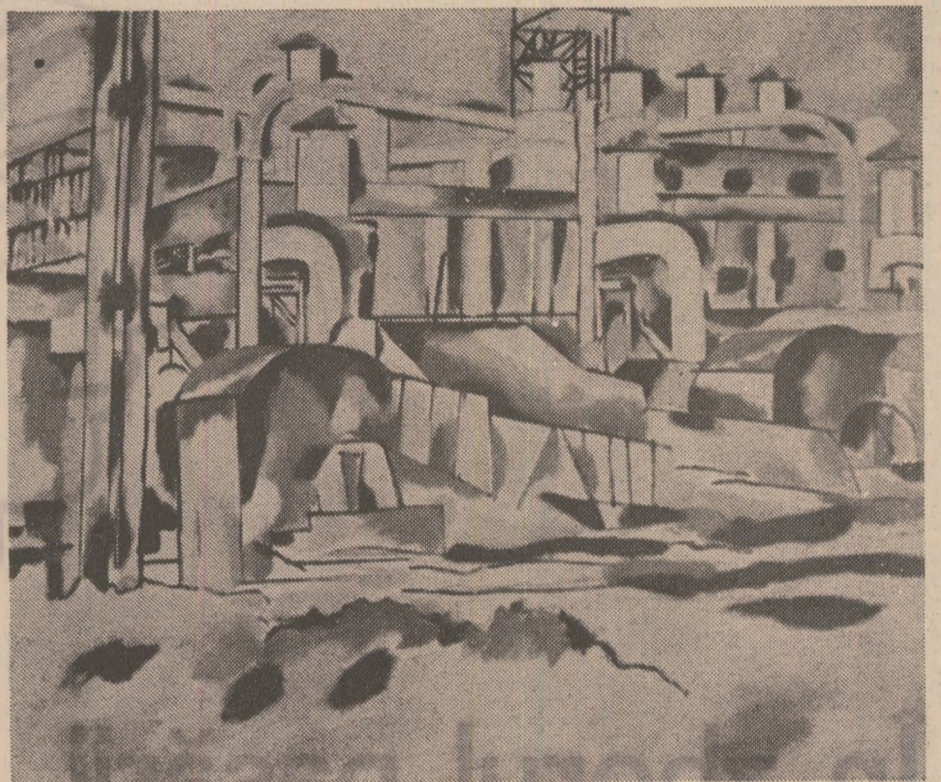
Am trăit și trăim momente mari ale patriei care sînt momente ale istoriei de azi și din viitor. Ele se prelungesc irradiind în destinul țării, fertilizându-ne și egerindu ne cutăzător gîndul și fața îndreptate mereu spre chipul patriei de miine.

Arcuirea în acest August a 34 de ani de revoluție și construcție socialistă ne îndeamnă să privim încă o dată în noi înșine și împrejurul nostru și să ne înțelegem, cu matură meditație, existența într-un mod revoluționar.

Am asistat, asistăm și participăm la procesul acțiunii timpului socialist asupra oamenilor, la facerea și construirea evului socialist, a patriei comuniste. Sîntem solicitați de mari transformări umane. De structuri care dăltuiesc atitudini, gesturi și profiluri atât de evidente încâ se legitimează de la sine. Ele ne impun să mai sunăm cuvintele o dată pentru a le găsi fațeta și sonoritatea neștiute — rezonanța lor deplină.

Să consemnăm cu litera cea mai aleasă în cartea timpului măreția României noastre.

Nicolae Velea

ION BIȚAN : Peisaj

Cronică de aur și azur

COTIND un drumeag, deodată se deschide brusc o zare armonioasă ca o țară. Distingi din înălțimea muntelui, dealuri cu foioase, livezi și podgorii, apoi, în dulce coborire, cimpia cu spice și maci. Privirea ți se rotește, de descăleător, pe gura de rai a obcinilor și dirselor, a birsei sau băraganului pină departe către marea cea mare. Țara seamănă cu o frunză de stejar dispusă orizontal, cu o inimă dilatată de emoție, cu o navă înaltă care plutește pe Dunăre. La catarg, steagul tricolor, frate cu cel roșu al Partidului. Așadar e frumos pe acest pămînt, în această țară curată ca o lacrimă a unui Făt-Frumos din lacrimă.

Eu unul am văzut asemenea miracol deschis ca o cronică de aur și azur la imediata cotitură a unui drumeag. Și se făcea că el se chema Bihorul și că

m-am născut acolo într-un nucleu de legendă și adevăr. Acum zarea se deschide așezată ca-ntr-o renaștere pe temelie de marmură. Marmură albă de Băița sau policromă de Vașcău, că dincolo de Muntele Muma Codru e altă marmură, intens roșie și intens neagră, toate la un loc domestice în multele coloane și statui, frontoane și scări din România și din lumea mare.

O șerpuire duce apoi spre Dobrești și Roșia unde înflorește cărămizie argila de bauxită, punctul de plecare al aluminiului românesc (Alro) trecut prin purgatoriul Aluminei de la Oradea și încheiat strălucitor în uzinele de la Slatina, prin praful de pudră stelară cu care, cum ar zice Geo Bogza, s-ar putea pudra zețele. Or, în Bihor sînt două din cele trei laturi ale industriei de alumina, durată și dezvoltată în socialism.

Ca un evantai zarea se rotește și zarul de aur cade peste lemnul codrilor Bihorului, cald la culoare, din apele concentrice ale căruia omul zilelor noastre plămădește mobilă, chiar de stil și exportată chiar în Franța, patria de obirșie și de strălucire a mobilei de stil.

Printre penele de fazan ale frazelor literare, o noțiune ca platforma industrială pune pecetea strictă a geometriei, deși între geometrie și poezie, ar zice Earbu sau Valéry, bate limba noilor ornice. Cu accente ritmice de electricitate, alumina, prefabricate, mobilă, chimicale, zahăr, — într-un caleidoscop economic instelat frumos, platforma industrială a Oradei, secundată de cimentul Alejdului, de semicristalul de la Pădurea Neagră, de cărbunele de la Voevozi sau rafinările de la Saplacul de Bacău și așa mai departe, Bihorul meu este un microcosmos al bogăției și gândirii românești. Și cum 23 August este sărbătoarea noastră națională, și cum literatura și filosofia sînt o muncă înalt subliniată, mă bucur să spun că într-o revistă literară, „Familia”, a debutat tinărul poet de 16 ani Mihai Eminovici, botezat de Iosif Vulcan cu eternul nume de Eminescu și că în aceeași revistă a apărut primul articol în românește și primul portret din România ale lui Karl Marx, cu lozincă „Proletari din toate țările uniți-vă”.

De asemenea, vechi școli de cultură, printre care „Liceul Samuil Vulcan” ce bate la poarta unui veac și jumătate de existență. Apoi un secol de existență muzeală, coruri cu etate îndelungată și așa mai departe.

Cotește un drumeag și nici nu-ți dai seama că pe piciorul de plai cu deschidere mirifică, legenda ridică pe palme înfăptuiri de seamă, cum, odinioară, în pronaosuri, voevozii țineau pe palme citorii. Sub arc roșu, comunist al timpului, toate așezările țării emană lumină ca niște turlle de diamant, la descălecare în timp a acestor ani cînd președintele României Socialiste și-a rotit creator ochii și mina dreaptă peste patrie.

Va fi bine și frumos în România.

Al. Andrișoiu

IOAN ANTONICĂ : Tesătoare

Lumină

Lumina țării-i cer de nesfîrșire
Cu ochi arzînd pe frunte milenară,
Să fie imn, să se profacă-n fire
Soarele pur, sub streșină de vară.

Și el cuvîntă florii
de pe străvechi morminte
Întru vestirea celor ce-n jertfă s-au zidit
Că ni-e de aur vatra și singele fierbinte
Pulsînd în zări ca zorii pe cerul înflorit.

Eroii vin cu cerul din alte primăveri
Luîndu-și chip de ierburii
și limpede fîntină,
Ne bat ca mirii-n poartă
și înfloresc în mcri
Culcîndu-și ochiul rece pe vatra
cea bătrînă.

Să nu-i trezească nimeni, ei împînzec
miresme

Cu miini de-argînt în fîlcûri
și trupuri de pămînt,
Sînt pașii lor prin liniști
adinci catapetesme
Din care se arată luminii cită sint.

Cununa lor de oase e în pridvor de țară
Făclie de griu proaspăt și veci
precum sînt munții
Pe care-i duc pe umeri străbuni
ce ne lăsară
Dogoare-ntru lumina adîncurilor
frunții.

Vasile Zamfir

Fericirea omului

IN fața mea, pe mază, harta țării. Trecut-a oare, în ultima vreme, zi — sau măcar ceas — în care să n-o fi privit cel puțin o clipă dacă nu mai mult, să nu fi simțit pîlpîirea unei amintiri, a unei emoții, evocate în nume de orașe, sate, riuri, oameni; și să nu fi simțit în palmă, căldura unei stringeri de mină? Imi cunosc bine țara — constatam de fiecare dată: trăiesc într-însa, precum ea trăiește în mine; în decursul anilor, am ajuns în legătură cu tot mai multe dintre locurile și problemele sale; cetățean el ei, sînt tot mai strîns legat de grijile și bucuriile sale, risipindu-le pe unele și sporindu-le pe celelalte, pe măsura îngăduită de propriile-mi energii.

Dar imi cunosc eu oare cu adevărat țara? Sînt capabil să-i urmăresc, oare, cu adevărat evoluția și transformările? Am participat, oare, suficient la ele? Iată cite întrebări mă năpădesc brusc, în aceste zile sărbătorești cînd — aproape imperceptibil, dar cert — roadele viitoare încep să respire, fumul fabricilor se vîlătuiește spre înalțuri de cer deschis, și atitea bilanțuri, planuri, mărețe strădanii creatoare modelează pină și cel mai depărtat colțșor al patriei.

Imi cunosc eu, oare, țara? Am ieșit, într-o după amiază, în cartierul Donat din Cluj-Napoca. Inseși copilăria și tinerețea mea mă leagă de acest cartier care, pe atunci, nici nu se integra în oraș: era cimp, Someș clipocit printre pașii, stăvilă bătrîn, împletit din răchită, nesigur și tremurător la vreme de primăvară sub vuetul apelor pohoiate din munte; mai tirziu, nisip fier-

binte și zăvoi umbros de plopi și sălci, loc de „grozave scalde, sălbatice veri”, după cum spune unul din prietenii mei în oda închinată Someșului... Umblam pe străzi, purtînd în inimă imaginea aceea... Imi cunosc eu, oare, țara, imi cunosc măcar orașul?... În locul pădurilor de plopi — păduri de case; în locul potecilor — bulevard. Poate chiar mă doare puțințel, din pricina amintirilor — deși de la ferestrele însoțite imi fac semn prietenii și cunoștințele. Iar „peste drum” de cartierul Donat, dincolo de Someș, în strada Lingurarilor de odinioară — noul cartier Mănăstur cu optzeci și ceva de mii de locuitori: el singur cit tot Clujul copilăriei și tinereții mele.

Și-apoi, cunosc eu, oare, îndeajuns acele peisaje lăuntrice, la a căror cartografiere și plantare a contribuit în bună măsură, evident, și literatura? Adevărata problemă, dincoace și dincolo de poarta fabricii, în oraș și în sat, pe șantier sau în laborator, mai presus de toate axiomele, vine de la om și trebuie să fie omul. La oameni trebuie să te pricepi cel mai bine; de dragul lor trebuie să te pricepi la toate, orice calitate ai avea: fie că ești muncitor sau inginer, fie că ocupi un loc în banca legiuitorului, venind de lingă strung, din șeaua tractorului, sau din laboratorul cercetătorului. Să faci și să slujești Legea, Unica Lege: fericirea Omului.

Létay Lajos

DE MÎINE

Ideea de patrie

DACĂ mă gândesc cu intensitate la epoca dacică a patriei, la vremea eroică și de legendă cînd trăiau în Ardeal, spre stepe și spre Dunăre, oamenii cu steag în formă de cap de lup, mai întii imi apar în minte și mai pregnant mi se conturează faptele de arme prin care acei oameni și-au apărat cetățile, obiceiurile, copiii, libertatea, idealurile, și abia în al doilea rînd și ceva mai estompat cetățile, obiceiurile, copiii, libertatea, idealurile care erau sensul aprinselor bătălii și axa întregii lor existențe.

Dacă mă gândesc la Ștefan cel Mare și la ora lui sub înfloriri de Renaștere, cu intensitate, ca în dorința de a lumina cît de cît fiorul esențial al necruțatei lui cheltuieli, pavăza sub care s-au putut dezvolta tirgurile, ivi minăstrile, încondeia codexurile, mai întii imi apar în minte și mai pregnant mi se conturează realitățile supreme care au fost Valea Albă și Podul Înalt, jertfele fără număr de „mare mulțime de ostași moldoveni”, efortul continuu, la hotare și în interior, în margini de codri, spre a scăpa de dușman cetățile, obiceiurile, copiii, libertatea, idealurile, și abia în al doilea rînd și ceva mai estompat cetățile, obiceiurile, copiii, libertatea, idealurile care erau sensul aprinselor bătălii și axa întregii lor existențe.

Mă apropiu astfel, pe această cale, de

ideea de patrie, și-mi devine concretă reprezentarea ei prin hotărîrea și spiritul de sacrificiu cu care suflarea pămîntului românesc a înțeles s-o constituie și s-o apere, s-o întărească și s-o salveze. Epocile se derulează, fac istoria. Avem cu Alecsandri și Grigorescu eroii războiului pentru Independență, cu Sădoveanu și cu Camil și Cezar Petrescu imaginile în proză din războiul de Întregire, în memoria mai multor generații contemporane încercările dramatice ale războiului de-al doilea și dintr-odată, într-un șir de cincinale și decenii, încheierea de factură nouă, între om și natură, în văile subcarpatice și în cîmpie: citeodată pentru a face față unor cataclisme, pentru a rezidi; și de zi, pentru a pune temelii unei superioare vieți economice și sociale.

Vreau să-l cinstesc și să-l laud pe tinerii inimoși și harnici, pe bărbații și femeile de toate virsele, care imi sînt contemporani și au darul dăruirii pentru mai bine și mai frumos, nu se tem de frig, de oboseală, de nesomn, de rutină, și prin faptele lor de arme în plină pace scriu cel mai impetuos poem de curaj și de dragoste și ne demonstrează mereu ce fantastice energii sălășluiesc într-o idee.

Aurel Rău

Bilanț în August

ASEMENI recoltelor rotunjite în acest miez de vară, adunate ca un semn al belșugului născut din hărnicia ancestrală a oamenilor din pămîntul românesc, toate faptele petrecute într-un an, fapte ce ne dau sensul și certitudinea mersului nostru înainte pe întregul front al construcției socialiste, se adună în tradiționalul bilanț al acestui August de soare și libertate.

A fost anul ce se împlinește acum, după un calendar afectiv de o nouă calitate, măsurînd timpul istoric prin dimensiunea devenirii noastre în ultimii 34 de ani, un an plin de realizări multiple și de grave, bărbătești, comuniste asumări de răspundere, generate de solicitările unei dezvoltări fără precedent, spectaculoasă chiar în contextul civilizației mondiale contemporane. Avem suficiente motive de justificată mîndrie și satisfacție, ceea ce s-a înfăptuit din perspectiva dialecticii articulării a succeselor și proiectelor de viitor își dovedește necesitatea și sensul, organic reclamate de cursul ascendent al istoriei noastre. Jalonat de fapte, gânduri, eforturi și lucide angajamente, timpul petrecut între aceste două aniversări ale Eliberării noastre prin noi și pentru noi, poartă amprenta unor momente de semnificativă importanță, puncte cruciale ale acțiunii conștiente pentru instaurarea unei noi trepte de civilizație materială și spirituală.

Iată de ce, schițînd bilanțul unui an de eforturi și împliniri în cîmpul artei, fără îndoială cu un accent calitativ demn de relevat, va trebui să punctăm această încercare cu reperul reprezentate de Conferința națională a P.C.R., din noiembrie 1977, eveniment de importanță teoretică majoră și cu immense consecințe concrete pentru România socialistă, apoi de marea și responsabilă întîlnire a tuturor creatorilor în cadrul Conferinței naționale a Uniunii Artiștilor Plastici și, firește, momentul cu istorice implicații în toate planurile activității al recentei ședințe a activului central de partid și de stat. Marcate de magistrarele expunerii ale secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, aceste puncte de referință ale conștiinței și acțiunii comuniste se inscriu, fără îndoială, ca analize lucide și fertile menite să contribuie nu numai la împlin-

nirea unei noi etape a civilizației materiale, ci și la definirea unor elemente noi, esențiale, în cîmpul activității teoretice, politice, ideologice și artistice. Din aceste surse cu valoare de program, ca și din alte întîlniri și discuții cu secretarul general al partidului, cultura noastră, mișcarea artistică în toată complexitatea și diversitatea ei își extrag premisele teoretice, sensul și finalitatea acțiunii de edificare a unei noi conștiințe, a unui umanism calitativ nou, specific societății românești contemporane.

Din această perspectivă, astăzi mai clară ca oricînd pentru că se justifică și se explică deplin prin argumentul faptelor, arta noastră atestă indiscutabile sporuri calitative, dar mai ales o decisă asumată responsabilitate, în spiritul militantismului comunist și al solicitărilor atît de diverse, venite din partea societății în ansamblul ei. Condiționarea istorică, presupunînd, fără îndoială, premisa și finalitatea acțiunii conștiente, a jucat totdeauna și joacă și în prezent un rol determinant în definirea și definirea artei românești. Iată de ce, paralel cu recuperarea prin artă a momentelor esențiale ale trecutului nostru tot mai clar conștientat în ultimii ani, caracterul angajat al artei noastre, în sensul cel mai înalt și complex al noțiunii, a căpătat noi accente, marcînd în forme nuanțate ansamblul creației, ca un reflex al fermității ideologice atît de necesare în etapa actuală. Ar fi suficient să amintim în acest sens succesele și implicațiile marilor expoziții cu caracter național, ale celor tematice, sau festive, ca și ale celor personale, multe adevărate evenimente, primite și calificate ca atare de un larg, exigent și receptiv public. Ar fi suficient să subliniem promptitudinea și calitatea răspunsului dat de toți artiștii noștri solicitărilor obiective, majore, permanente, ale timpului și spațiului românesc de astăzi, modalitățile cu adevărat artistice prin care se exprimă, exprimînd însăși structura noastră funciară, amestec de valori sociale, politice, etice, morale și estetice. Ar mai trebui, de asemeni, să relevăm autenticitatea și diversitatea rostirii artistice, proporțională cu dotarea nativă a poporului nostru și cu infinitele solicitări și propuneri venite din partea

Aidoma unor ființe...

Din ce în ce mai mult
întrecem lucrurile,
și atunci
cînd ele ne ajung din urmă,
noi
le și cunoaștem de demult
aidoma unor ființe
cu care am copilărit.

Luăm vitează,
și deasupra țării
cerul
devine elastic vestind
viitoarele țărături cu care
visurile noastre au și copilărit împreună
și-acum
se gîndesc la ele
ca la niște vechi prieteni.

Nichita Stănescu

SPIRU VERGULESCU: Suceava — continuitatea timpului (Reproduceri după lucrări din expoziția „Magistrarele socialismului”)

unei epoci atît de bogate în evenimente și a unei societăți conștiente de necesitățile și posibilitățile sale spirituale.

ALĂTURATE într-o panoramă cu vocație de sinteză, presupunînd concluzii și perspective, evenimentele artistice ale ultimului an confirmă valori deja definite și propun altele noi, atît în cîmpul tematicii, cît și în cel al procedeelor, atrăgînd atenția asupra câștigului de expresivitate obținut de genurile consacrate — pictura, sculptura, grafica — dar și de cele ce cunosc o re-lansare spectaculoasă, cum ar fi teritoriul artelor decorative, în toată diversitatea lor. Se confirmă în acest fel nu numai realitatea existenței talentelor la toate nivelele societății — iar Festivalul național „Cin-tarea României” o demonstrează din plin și în acest domeniu al creației — ci și cea a condițiilor deosebite ce au permis afirmarea lor pe un plan superior, de largă incidență socială și cu o sporită șansă de integrare în circuitul valorilor universale. În fond, acestea sînt și premisele de la care pornește și politica partidului nostru în domeniul culturii, paralel cu o fermă dar nedogmatică și creatoare inscriere pe coordonatele ideologice ce caracterizează societatea socialistă românească, solicitînd diversitatea și proclamînd libertatea artei autentice ca pe o axiomă. Trebuie să ne amintim în acest punct al bilanțului cuvintele conducătorului statului rostite cu vibrantă emoție și căldură în fața participanților la conferința U.A.P., prin care — încă o dată — proclama necesitatea unei arte exemplare, pe măsura timpului nostru și a împlinirilor sale, pe măsura talentului și a condițiilor oferite, o artă care să ne reprezinte ca structură spirituală și socială, să reprezinte pe fiecare creator în parte, component al societății românești de astăzi. Ne este mereu prezent în minte modul plin de nobilă înțelegere, în care secretarul general al partidului a punctat principalele probleme ce se pun astăzi și aici în fața artiștilor, pentru îndeplinirea

programului devenirii socialiste a patriei, în care ei sînt parte integrantă, pentru reflectarea realităților noastre cu adîncă responsabilitate conceptuală și în forme de ridicată valoare și accesibilitate.

Tradiția noastră, suport și termen de comparație, capacitatea de reformulare și invenție prin care ne menținem într-un competitiv sincronism în contextul artei mondiale, promovarea unor valori specifice, de neconfundat, prin care ne detașăm cu originală forță expresivă, sînt tot atîtea date obiective ce se cer fructificate și amplificate, tocmai pentru că în ele rezidă șansa de a fi noi înșine și de a fi exponenții unei noi ideologii, ai unei noi concepții în artă. Și, reflectînd la profunda analiză aplicată de secretarul general la recenta ședință a activului central de partid și de stat, noilor poziții și tendințe ale ideologiei mondiale contemporane, în toată nuanțarea lor obiectivă, cu sublinierea sensului reacțiilor, negativ și chiar nociv al unor încercări de a deplasa gravitatea problemelor existente în zone nesemnificative sau chiar false, trebuie să ne asumăm, cu sporită luciditate și răspundere, sarcina de a contracara orice tendință de separare a fenomenului artistic de întregul existenței sociale și de lupta pentru progres, militînd activ pentru implicarea creației spirituale în largul proces de transformare revoluționară a societății.

Sînt acestea sarcini ce privesc, fără îndoială, întreaga noastră cultură, parte componentă a cîmpului ideologic propriu societății românești, sînt aspecte ce solicită participarea creatorilor la afirmarea valorilor noastre autentice.

Pentru că, din perspectiva eliberatoare a acestui August, generînd mereu dimensiunea libertății depline, oamenii de artă își afirmă cu demnitate și nobilă mîndrie calitatea de constructori conștienți și decisi ai României socialiste, alături de întreaga națiune.

Virgil Mocanu

Pămînt român

Să stau pe piatra asta răbdătoare
Pe care-a stat trecutul milenar
Și-au mingiat-o vremi netezitoare
Ca să mi-o lase marmoră-n hotar.
S-o-nțreb și să-mi răspundă cu tăcerea
Din care numai eu să înțeleg
Că, semn a stat, să-mi recunosc averea
Și trăinicia neamului întreg.
Să stau pe piatra asta de sub soare
Să stau pe piatra asta de sub ape
Imbrățișînd pămînt român și sfînt,
Să spună cîtă dragoste incipe

În țara mea de vers, de hori, de cint.
Să ducă piatra vorbele-n vecie,
S-arate cui pricepe-va mai greu
Că-i „Decebalus per Scorilo” vie
Dovadă de-un strămoș viteaz al meu.
Să stau pe piatra pavăză de glie
Și orice dezbinare să desfid;
Să scriu pe ea; și scriu ca să se știe:
„Gînd rău și gest lovi-se-va de zid”

Lia Miclescu

DESPRE PATRIE

Cu suflarea-mi fierbinte

Despre tine și despre Patrie,
Doar cu limbă de moarte
Se poate vorbi — Poezie!
Dar încă, mai presus decît tine,
Patria este,
Precum soarele, mai presus
De lumina împrăștiată în lume
Ca o frumoasă, nesfîrșită poveste.

Trădarea mi-o iartă,
Ființă mihnită, a-nțelepciunii,
Cu făptura uimită și-adîncă...
Te voi uita la un semn...
Dar și-atunci,
Cu suflarea-mi fierbinte
Și ultimă,
Despre Patrie
Vorbi-voi eu încă, și încă!

Nesfîrșire

E o nesfîrșire Patria mea!
Nesfîrșirea cum s-o cuprinzi?
Fă-ți sufletul fără margini,
Ca iarba răsărind în cîmpie,
Fă-ți, din două silabe de rouă,
Un ocean de oglinzi!

E o necuprindere Patria mea!
Necuprindere cuprinsă-n Carpați.
Pune-ți, călătorule, timpla pe piatră
Și-ascultă bătînd prima inimă vie,
Din ce timp din adînc?
Din depărtarea căror femei și copii și
bărbați?

Nestingere pură e Patria mea!
Nestingere fără sfîrșit și cuprins...
Gîndul neostenit mi-o colindă,
Dorul intru cîntecul ei mă sfișie,
De grija ei urc prin milenii, a veghe,
În viscolul stelelor lumii — nins.

Cum aș îndrăzni

Cum aș îndrăzni
Să bat aerul tău
Cu aerul vorbelor mele
Dacă nu te-aș iubi?

Ca pe-o iubită,
Dacă nu te-aș iubi!

Cum aș îndrăzni
Să ating cerul izvoarelor tale
Cu steaua privirii mele de jar,
Dacă nu te-aș gîndi?

Ca pe o mămă eternă
Dacă nu te-aș gîndi!

Cum aș îndrăzni,
Cum aș iubi, cum aș gîndi,
Dacă roua singelui nostru
Pădurilor tale de rouă senină
N-o am jertfi?

Patrie, rațiunea noastră supremă
De-a fi!

Desen de Raluca Grigorcea

În locul cuvintelor

Măsoară-mi cuvîntul și fapta,
Patria mea,
Așa cum se măsoară
Pielea pietrelor și conținutul lor.

De pe nici o piatră
Pielea nu atîrnă a scîrbă
Ca steagul trist al cuvintelor goale.

Rigoare e-n totul. Prea -
Plinul din pietre
Se revarsă-n afară sub formă de raze,
Ori sub formă de cîntec.

Ce dens e cîntecul pietrelor,
Patria mea! Doar stupul mai are
Un asemenea cîntec de bronz învechit.

„Vremea faptelor este!” — îmi spui.
Vom pune, deci,
În locul cuvîntului sămînță,
Sămînța de care este nevoie.
În locul cuvîntului casă,
O casă chiar.
În locul cuvîntului dreptate —
Însăși dreptatea.
În locul cuvîntului zbor
Vom zbura noi înșine
Cu tîmplele arse-n lumina
Galaxiilor pure — idei
Către care sorbiți sintem,
Precum pasărea în propriu-i cîntec.

Pielea cuvîntelor noastre
Va vibra întinsă și luminoasă
Atunci, transparentă,
Sub presiunea energiilor
Izvorînd dinlăuntru,
Armoniile lumii îmbogățindu-le.

Ca un viscol tîrziu

Mă apropii de mine —
De Patrie apropiindu-mă, Poezie.
Dintre toate,
Depărtarea aceasta e pentru noi
Cea mai lungă.
Să învingi pelicula de aer
Ce te desparte de tine însuși
Și să poți striga: eu sînt!
Iată o lucrare de-o viață
Care te face să fii
Tocmai cînd ai ajuns
La orizontul invers
Al nefiîndului, Poezie!

Nu ținta, ci drumul e totul.
Drumul spre noi,
Care din Patrie vine.

Să poți striga: eu sînt!
Cu toate izvoarele tale, Patrie,
Cu toate firele tale de nisip neștiut,
Cu toate păsările, cu toate stelele,
Cu toți ochii și cu toate
Gîndurile tale fierbinți...

Să fii — aceasta înseamnă,
Și după ce nu mai ești.

Chiar logodna supremă cu tine,
Miresasă a vieții și-a morții mele, Poezie,
Tot pe altarul de jertfă al Patriei,
Ca un viscol tîrziu — se petrece.

Cînd după o singură floare de cîmp...

Dă-mi un bob de nisip,
Din miriadele de boabe de nisip
Ale lumii, Poezie,
Și-mi voi recunoaște Patria.
Dă-mi un singur fulg,
O fărîmă de fulg,
De pe gusa columbei
Ce-mi cade ostenită de zbor
La picioare, Poezie,
Și-mi voi recunoaște Patria.
Dă-mi o frunză,
O singură frunză
Din mulțimea de codri ai lumii,
Poezie,
O voi pune să sune pe vînt
Și-mi voi recunoaște Patria.

Sfarmă-mi între degete o floare,
O singură floare, cu miros sălbatec,
De cîmp,
Dintre toate florile de cîmp ale lumii,
Poezie,
Și-mi voi recunoaște Patria.

Cînd după un singur bob de nisip,
După o singură fărîmă de fulg,
După o singură frunză,
Ori după o singură floare de cîmp
Patria
N-o voi mai recunoaște,
Alungă-mă din casa ta, Poezie!
Morții n-au ce căuta printre vii.

Considerații asupra romanului istoric

CREAȚIE relativ recentă, a romanismului, romanul istoric și-a câștigat o răspândire enormă, după succesul lui Walter Scott și Al. Dumas-tatăl. Nici unul, nici altul nu s-a sfiit să dea curs liber imaginației în cadrul unei reconstituiri de epocă, mai mult sau mai puțin fidelă. Cînd Flaubert, în vederea documentării lui asupra Carthaginei, s-a străduit să adune materiale de informații cît mai bogate, rodul imensei lui strădanii, *Salammbô*, a fost primit cu răceală de critică, iar Sainte-Beuve, care scrisese cu înțelegere despre *Madame Bovary*, a calificat cartea, „roman arheologic”. A trebuit revirimentul sensibilității simboliste, ca să surprindă în eroina din antichitate un mit modern, dar și o nouă incarnare a „eternului feminin”. Desigur, mentalitatea timpului nostru, chiar înainte de impunerea noii discipline, informatica, a fost și este mereu mai exigentă față de adevărul istoric și de respectarea lui, chiar în operele de imaginație. Un curent opus acestui concept, dominată de scientism, este acela inaugurat de Dilthey și de Croce, și la noi propulsat de G. Călinescu, care vede în istorie chiar, — asadar cu atât mai mult în roman, — o proiecție subiectivă, o formă a ficțiunii individuale. În lumina acestui nou punct de vedere, romancierii își pot revendica o cît mai mare libertate a imaginației, iar publicul răspunde adeseori nu numai talentului autorilor, dar și latura de nouitate, de „sensațional” a ficțiunilor lor, ca pe vremea eroică a romantismului. Totuși, „viețile romantate”, o formă intermediară între istorie și roman, care au cunoscut o vogă deosebită îndată după primul război mondial, și-au revendicat în genere o serioasă bază informativă.

Una din figurile cele mai impresionante din istoria noastră națională a fost Petru Cercel, fiul lui Pătrascu cel Bun. Cu el, pătrunde la noi o boare de europenism și de Renaștere, ca și, de altfel, cu Despot Vodă, a cărui figură a fost popularizată la noi prin drama lui Vasile Alecsandri, piesă rămasă în repertoriul nostru teatral. Poetul a văzut în aventurierul insular un om de geniu, cu mari proiecte de civilizație a Moldovei și de unificare a neamului românesc, dar, totodată, un călcător al tradițiilor, a cărui nerespectare i-a atras căderea. *Mutatis mutandis*, cam la fel l-a înțeles pe domnitorul muntean, dramaturgul de ieftine succese, Mircea Dem. Rădulescu, în *Serenada din trecut* (comedie istorică în patru acte, în versuri), cu care se putea lăuda că a fost premiat de două ori de Direcția generală a Teatrului Național din București. Petru Cercel al mediaocrului poet, care a fost

însă beneficiar al Premiului național de literatură, era un trubadur care cînta romantice la fereastra iubitei, desi era domnul țării, insurat si tată de familie, cu vaste proiecte politice totuși, ca si Despot al lui Alecsandri, si ca si eroul acestuia, victima nesocotirii tradițiilor naționale. Se vede că teatrul la noi a luat-o înaintea romanului, pe de o parte în specularea literară a unor mari figuri istorice, pe de alta în libertatea de interpretare, pînă la limita neverosimilului.

Întiul roman istoric inspirat de viața aceluiași voevod muntean a fost al lui C. Manolache: *Tragedia lui Petru Cercel* (Cugetarea — Georgescu Delafras, București, 1940). Autorul, provenit din rîndurile armatei și apoi ale iustitiei militare, și-a calificat eroul „nefericitul idealist al României Mari și al fastului occidental”. Că Petru Cercel ar fi nutrit idealul unificării tuturor românilor, nici un document nu ne îndreptățește să o afirmăm, desi ne-au rămas de la ambițiosul fiu a lui Pătrascu cel Bun numeroase mesaje către capii mai multor state europene, în vederea obținerii domniei. Este însă mai posibil că, înconjurat de un personal franco-italian, cu care s-a întors în țară și s-a înscăunat, poetul umanist, dacă ar fi domnit mai mult decît doi ani cît a rezistat, ar fi lăsat ca și Despot, puțin mai tirziu după el, în Moldova, instituiții culturale, tipărituri s.a. După cum se știe, ne-a rămas de la poet o odă sacră, publicată încă din timpul vieții sale, în 1586, la Venetia, de Stefano Guazzo, în cartea lui *Dialoghi piacevoli*, introdusă de curteanul Pugiella, care trasează cu acel prilej și un scurt portret moral al autorului. C. Manolache o reproduce integral și dă și în traducere „literară”, desigur proprie, citeva fragmente. Oda e compusă în tertine, pe un ton imnic sustinut, dar nu ne poate edifica asupra talentului autorului ei, care a compus desigur și alte încercări literare, în mediul în care strălucit, la curtea lui Henric al III-lea de Valois, regele Franței, și a mamei sale Catherine de Medici, de fapt protectoarea lui. Fără a îndrăzni să polemizeze cu N. Iorga, care trăia încă, la depunerea manuscrisului (15 octombrie 1940), C. Manolache îi vizase desigur, în termenii generalizării: „Unii istorici pretind că Petru Cercel ar fi rămas numai «un străin» preocupat doar de etichetă și de introducerea fastului occidental la Curtea sa”. N. Iorga, afirmase cu autoritate: „...era de fapt un străin, și așa a rămas pînă la sfîrșitul acelei Domnii...” (*Istoria Românilor*, vol. V, *Vitejii*, București, 1937, pag. 208).

GHEORGHE TERESCENCO : Fata Dunării (Din expoziția „Magistralele socialismului”)

Opt judecăți asupra Munților Carpați

- I
Fantastici sînt — dacă stăm să ne gîndim bine — acești munți.
Ei sînt cîpțușiți cu tot felul de minerale, de la aur pînă la uraniu. Și tot ei ne parfumează gura cu fragi.
- II
Fantastici sînt — dacă stăm să ne gîndim bine — acești munți.
Ei pot adăposti tot felul de vietăți, dintre care nu lipsește vipera, o cărei mușcătură e fatală. Și tot ei ne parfumează gura cu fragi.
- III
Fantastici sînt — dacă stăm să ne gîndim bine — acești munți.
Ei sînt acoperiți de uriașe păduri, în care lumea devine mai solemnă decît într-un templu. Și tot ei ne parfumează gura cu fragi.
- IV
Fantastici sînt — dacă stăm să ne gîndim bine — acești munți.
Ei sînt cea dintîi și cea mai neclintită cetate a neamului nostru, cea care ne îngăduie să ne măsurăm istoria în mii de ani. Și tot ei ne parfumează gura cu fragi.
- V
Fantastici sînt — dacă stăm să ne gîndim bine — acești munți.
Ei adăpostesc, în cuiburi inaccesibile, cele mai îndrăznețe păsări dintre cîte străbat azurul. Și tot ei ne parfumează gura cu fragi.
- VI
Fantastici sînt — dacă stăm să ne gîndim bine — acești munți.
Ei zimțuiesc zarea cu piscuri, pe care fulgerele cad năprasnic, cutremurînd sub sărutarea lor de foc temeliile lumii. Și tot ei ne parfumează gura cu fragi.
- VII
Fantastici sînt — dacă stăm să ne gîndim bine — acești munți.
Ei dau la iveală o puzderie de riuri, care pornesc spre miazănoapte și răsărit, spre miazăzi și apus, făcînd din teritoriul țării o roată cu spițe de argint. Și tot ei ne parfumează gura cu fragi.
- VIII
Fantastici sînt — dacă stăm să ne gîndim bine — acești munți.
Ei păstrează pe fiecare stîncă amintirea sfîntă a unui strop de sînge. Și tot ei ne parfumează gura cu fragi.

Geo Bogza

DACĂ romanul lui C. Manolache — amine mărturia unei năzuințe onorabile, dar mai presus de mii-loacele sale, recenta carte a poetului Radu Bouréanu, *Frumosul principe Cercel*, roman (Editura Eminescu, în 8°, 485 de pagini) este o strălucită evocare a domnitorului muntean și a diferitelor medii prin care l-a purtat frămîntata lui existentă. As avea de făcut însă o remarcă preliminară. Cunoscător al etnografiei naționale, Radu Bouréanu nu vrea să admită că eroul său a adoptat portul cercelului după modelul lui Henric al III-lea și al „mignons”-ilor acestuia. De aceea, ca răspuns m'rării Catherinei, la vederea perlei foarte frumoase, la cercelul „asemănător cu al regelui”, pune în gura lui Petru această replică: „...port această podoabă după un obicei cîștigat în Orient și [..] de altfel, la noi în Valahia, este un obicei de a țintui în lobul urechii o floare de argint sau de aur. Este o credință, o deprindere care ferește prunci de boli și duhuri rele”. Asadar, portul cercelului ar fi una din superstițiile noastre populare. Etnografii noștri au cuvîntul...

As mai avea două neînsemnate observații. Prima: întiul biograf al lui Cercel, secretarul său italian, Franco S'vori, care a lăsat și foarte însemnate date despre Țara Românească, într-un monolog interior, exprimat prin vorbire indirectă liberă, îl numește pe patronul său „Printul acesta de Renaștere” (pag. 291). Or, la acea dată, noțiunea de Renaștere nu exista! A doua: cunoscător rafinat al tainelor limbii noastre, Radu Bouréanu scrie într-un loc de graiul unui bicentenar că, vorbind cu Petru Cercel, „i-a fost cu lamură de gorun”. *Lamura*, figurativ, e partea cea mai a'easă a unui lucru sau a unei valori spirituale, iar de fostni nu putea fostni decît ramura gorunului!

Cu aceste mici rezerve, relev bogăția imaginației lui Radu Bouréanu, care l-a pus pe eroul său în Po'onia să stea de vorbă cu Kochanowski, marele poet și tîlmăcitor al Psalmilor lui David, după care s-a luat la noi Dosoftei, precum și cu Philippe Desportes, poetul favorit al lui Henric al III-lea, la Tivoli, cu „Ilustrul muzician” Palestrina, la Paris cu același Desportes, foarte informat, cu două veacuri înainte, de originea română a lui Ronsard și, firește, cu Marguerite de Navarre, soția despărțită de viitorul Henric al IV-lea, regina Margot, ea însăși poetă. În cinstea ei, romancierul îi atri-

bute lui Petru Cercel un splendid poem, în care regina e transfigurată în „Cria al Navarei”. Ușuratică regină seduce pe strălucitul pribeag, care fusese prevenit de regalul ei frate, Henric al III-lea, cum că femeia nesătioasă avea „pe dracu în vințre”. O transformare radicală se produce însă, femeia arzului îndrăgostindu-se de-a binelea: „Ea, care în dragoste era călău, acum era victima, osîndită”. Osîndă de altfel plăcută și fără urmă — sans lendemain.

Veronese îi face voievodului portretul, în mai putine sedinte decît ar fi dorit. Acest portret imaginar cată să fi fost una din capodoperele maestrului scoții venețiene, care vede în sederea fugitivă a lui Petru Cercel în orașul legendelor, l'ombra d'un sogno (umbra unui vis!).

„Oda sacră e dată în text o excepțională tîlmăcire a lui Radu Bouréanu, unul dintre cei mai buni poeți contemporani, iar originalul îl regăsim la finele cărții, după notele cu tîlmăcirea citate'or.

Firește, partea pozitivă a scurtei domnii (iunie 1583—aprilie 1585) e mai subliniată în roman decît cea negativă: înăsprirea fiscală, rețezarea unor capete de boieri, a căror partidă s-a putut bucura de întoarcerea în scaun a lui Mihnea, cheltuielile somptuarii ale curții, plecarea din țară a domnitorului, cu un alai prea mare și cu vistieria ei toată. Domnitorul ridicase un palat domnesc nou, Mitropolia, ctitoria Călușului, a cărei frescă înfățișează pe bărbatul frumos, cu cioc și cu cercel, comandase tunuri de bronz, tipărise un evangheliar, își umise secretarii străini prin stăpînirea a douăsprezece limbi și a unor cunostinte universale. Netăgăduit, Petru Cercel a fost un om al Renașterii și ne-a cinstit neamul în ochii străinătății, care nu ne cunosteau virtualitățile.

Din unghiul propriu-zis al ficțiunii, se cade să încheiem cu observația că opere de mare talent evocator, ca aceasta, venită după frășcele lui Mihail Sadoveanu, au incontestabile calități educative în sensul dezvoltării interesului pentru istoria națională și al formării conștiinței patriotice.

În cartea lui Radu Bouréanu, informația exhaustivă servește imaginația creatoare și-l adaugă farmecului, acel credit în adevărul istoric, după care aspiră criticul, oricît ar fi de romanticos, și oricît i-ar satisface eroul această înclinare firească.

Șerban Cioculescu

Unitatea creației sociale și valorile culturii

PORNIND de la diagnosticarea unor fenomene reale ale contemporaneității la scară mondială, este incontestabilă existența unei crize de încredere a artelor față de forța explozivă a dezvoltării științelor și tehnologiei. Paradox subtil al acestei epoci a paradoxurilor este însă în faptul că în sfera acestor contradicții născute din absolutizarea — mediatectică și contrarie direcțiilor evidente ale progresului social — a gândirii științifice și tehnocratice sau a unei viziuni utopic-artifice, întâlnim o marcată tendință — declarată sau subtextuală — de înnoire a modalităților de expresie artistică prin valorificarea unor cuceriri de vîrf ale științelor și tehnologiei — cibernetica, fizica particulelor, logica matematică, genetica moleculară. Această dublă mișcare, pe de o parte de îndepărtare agresivă, pe de altă parte de apropiere pînă la exces, avînd condiționări și trăsături definitorii în actualitate, nu este fără precedent în istoria culturii și civilizației. În epoca primei revoluții industriale, o personalitate artistică profund originală dar puternic ancorată în idealism, mă refer la William Blake, formulează încrîncenate diatribe împotriva oamenilor de știință care transformaseră misterul experienței imediate în mărimi fizice, precum „atomii lui Democrit și particulele de lumină ale lui Newton“, în timp ce, situîndu-se la polul opus, Coleridge sau Wordsworth îmbrățișează cu entuziasm, alături de oamenii de știință, concepția despre unitatea și indestructibilitatea naturii și vîd în energie un element determinant al progresului.

Nu numai datorită fericității acțiunii a unui superior echilibru rațional, rezultat din asumarea complexă a factorilor de cultură și civilizație, ci ca expresie a unei spiritualități cu vocație interdisciplinară, din acel **titanism al culturii românești** (pătrunzător de inteligență caracterizare a lui Paul Anghel), majoritatea creatorilor noștri de excepție au avut afinități pentru cultura de sinteză. Adică spre ceea ce a definit în trecut și definește astăzi pe coordonate superioare esența gândirii umaniste, a culturii orientate ferm spre progresul social. Începînd cu Dimitrie Cantemir, continuînd cu Hasdeu, Spiru Haret, Eminescu și Emil Racoviță (pasionante dezvoltări psihologice ne oferă versurile acestuia) și ajungînd în epoca actuală prin Lucian Blaga, Ion Barbu și G. Călinescu se constituie o succesiune impresionantă de personalități ale culturii noastre cu preocupări constante în mai multe discipline științifice, sau atît în domeniul științelor cît și în arte.

Interesul marcat pentru științe al marelui Eminescu nu constituie o risipire în preocupări diletanțe, așa cum au încercat să sugereze, prin tăcere sau discrete eufemisme, unii dintre exegeții primului poet român afirmat în universalitate, ci mărturia superioară a acestei vocații a totalității.

Desigur, procesul de transcendență a concepțiilor științifice în viziuni poetice constituie rezultanta activității intense, de extremă complexitate, a celor 14 miliarde de neuroni ai unei minți de geniu și nu poate fi asociat simplist cu relația cauză-efect a unei experiențe de laborator, așa cum au încercat să-l prezinte vreo doi politehnicieni cu veleități literare. Dar nimeni nu poate nega iradierea insistențelor preocupări din caiete cu privire la esența luminii, la ipoteza lui Mayer (combătută apoi de calculele Lordului Kelvin) despre diminuarea energiei solare, sau influența meditațiilor pe marginea legii entropiei formulate de Clausius („Universul întreg ar părea atras într-un proces de dezvoltare care tinde spre egalizarea tuturor deosebirilor de temperatură“ — mss. 2267) asupra unei asemenea viziuni poetice: „În prezent cugetătorul nu-și oprește a sa minte, / Ci-ntr-o clipă gîndul duce mii de veacuri înainte; / Soarele, ce azi e mîndru, el îl vede trist și roș / Cum se-nchide ca o rană printre nori întunecoși, / Cum planetei toți îngheață și s-azvîrl rebeli în spaț / Ei, din frînăle luminii și ai soarelui scăpați.“ (Scrisoarea I).

Tot astfel viziunea cosmogonică optimistă se conturează în evidentă corelație (de aceeași complexitate) cu încrederea investită în caracterul fundamental al legii conservării energiei. Poetului nu-i mai apare probabilă înghetarea cosmică intrucît „suma totală a energiei existente în univers rămîne pururea egală cu ea însăși, nu poate nici spori, nici diminua“: „Un Soare de s-ar stinge-n cer / S-aprinde iarăși soare“... (Luceafărul).

Cu șase decenii mai tîrziu, un alt mare poet, afirmat mai întîi ca om de știință (al doilea mare poet-matematician al lumii, alături de Omar Khayyam) Dan Barbilian — Ion Barbu avea să afirme despre convergențele între Geometrie și Poezie că ambele reprezentări structurale simbolice pentru reprezentarea formelor posibile de existență și că se află „unde, în domeniul înalt al geometriei, un loc luminos unde se întîlnește cu poezia“. Creația poetică a lui Ion Barbu apare astăzi, implicit și explicit, o înaltă demonstrație de subtilitate a matematicianului Dan Barbilian.

Cu o pondere apropiată, aproape deloc analizată în exegeze, se prezintă „cazul“ viziunilor de microscop electronic detectabile în picturile lui Tucalescu, în timp ce extraordinara capacitate a lui Brăncuși de a găsi interferențe în esențial a formelor artistice cu cele științifice ne duce cu gîndul la o experiență psihologică a lui Piaget sugerată de Einstein — căutarea conceptului de viteză „în stare pură“; căci păsările brăncușiene sînt, evident, zbor în stare pură.

ANALIZA densă, substanțială, relevarea primejdiilor izolaționismului și ratării în necomunicare la care tendințele „elitare“ îi expun pe scriitorii și pe oamenii de artă, ca și cuprinderea unitară în sfera creației a ansamblului manifestărilor de gîndire și de faptă — artistice, științifice, tehnice — care îmbogățesc valorile materiale și spirituale ale societății, situează puternicul cîmp de forțe al tradițiilor aspirații ale culturii noastre spre totalitate în lumi-

na vie a socialismului științific și materialismului dialectic contemporan. Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu în fața activului central de partid și de stat își afirmă — și pe acest plan — înalta valoare teoretică și practică de document programatic. Căci relația structurală știință, artă, tehnologie în cadrul unității dialectice „cultură-civilizație“ are în societatea noastră, ca element director, organic implicat, cea mai înaintată concepție filosofică despre natură și societate, „chintesență spirituală a epocii“, „sulf viu al culturii“ cum o caracteriza însuși Marx. Socialismul își afirmă, în cele mai ample forme democratice, în strînsă legătură cu conștiința sa umanist-revoluționară, înalta vocație culturală.

Multilateralitatea spiritualității umane, vocația împlinirii totale constituie rezultanța dar și premisa mișcării conștiente și libere, în totalitatea orizonturilor de cunoaștere, inclusiv cunoașterea de sine, a omului încrezător în capacitatea lui de creație, capabil să realizeze o transcendență revoluționară fără să invoce invizibile (și inexistente) forțe transcendente.

Intr-o suită de eseuri ce își propune situarea în cadrul unor modele posibile și de dorit a relațiilor complexe între gîndirea științifică și artistică, în care sînt dezvoltate și alte idei de pe parcursul acestor însemnări, înscrim, în pleiada scriitorilor cu deschidere științifică afirmați pe aliniamentele literaturii noastre contemporane, numele unor personalități profund diferite ca orientare și structură artistică precum Nichita Stănescu, D. R. Popescu, regretatul Al. Ivasiuc, Constantin Toiu, Augustin Buzura, ca și mai recent afirmații Norman Manea și Nicolae Damian.

FARĂ îndoială, faptul că adevărurile științei contemporane se depărtează tot mai mult de experiența comună, fiind exprimate într-un limbaj matematic de mare subtilitate, nereprezentabile experimental și depășind uneori chiar capacitatea de intuire a savanților, nu face posibil accesul familiar al artiștilor la formele esențiale ale acestui tip de gîndire. Dar ce filoaane prețioase de meditație artistică — știința își amplifică nu numai volumul cunoștințelor exacte, ci și tematica filosofică — cît de mult deci oferă meditației artistice bizara comportare a „quarkului fermecat“ *) care transcede legitățile fizicii infraparticulelor, cercetările despre biologia memoriei ale lui George Ungar asociate cu cele 29 tipuri de memorie de care dispun computerele, strategiile jocurilor matematice cu informare completă și incompletă, ca să cităm doar cîteva dintre cercetările științifice de vîrf.

Dar viața interioară, atît de puțin cunoscută, a oamenilor de știință? Să postulăm drept punct de plecare al acestui demers că principala sursă de crispă și de refuz al artiștilor din Occident în condițiile unei imersiuni adesea sufocante într-un mediu supra-saturat de aplicațiile științei și tehnologiei — ipostaza „ucenici vrăjitori“ a cercetătorilor științifici care adesea nu pot controla uriașele forțe pe care ei însiși le creează — este total zăgăzuită în condițiile socialismului; de altfel incriminările justificative pe acest plan nici nu se adresează propriu-zis științei ci abuzului de știință din partea unor cercuri extraștiințifice.

Amploarea pe care a dobîndit-o în socialism creația al cărei scop suprem îl reprezintă omul, pulsația liberă a multilateralității personalităților oferă artelor ca și științelor și tehnologiei, întregii creații sociale, certitudinea unei izbînzii istorice în marea aventură a progresului. În același timp, această unitate în diversitate deschide literaturii, artelor, prin știință, noi căi de cunoaștere și noi modalități de expresie, în timp ce lumea științelor și tehnologiei își poate găsi în literatură și artă reflectarea psihologiei proprii, a celor mai profunde preocupări și frămîntări, conștiința înaltei sale responsabilități pentru viitorul omenirii.

Mircea Herivan

DORIAN SZASZ : Muncitori agricoli (Din expoziția „Magistralele socialismului“)

Limba noastră

SE știe că limbile au început să fie studiate în mod științific abia în secolul trecut. Nu trebuie să credem că mai înainte nu s-au stabilit unele fapte corecte cu privire la gramatică, la originea cuvintelor și așa mai departe; dar în general lucrurile erau prezentate după gustul cercetătorului: nu l se cerea să dovedească adevărul celor arătate și nici n-ar fi avut mijloacele de a o face. Abia cînd s-a descoperit că forma unui cuvînt nu are legătură actuală, obligatorie, cu înțelesul lui și că pronunțarea se schimbă, ce e drept, cu timpul, dar nu la întîmplare, ci după anumite reguli fixe, explicațiile lingvistice s-au putut baza pe argumente convingătoare.

În ultima vreme apar foarte des lucrări unde se arată că multe dintre ideile care orientează astăzi cercetările în materie de limbă au fost emise de către unii oameni de știință încă din evul mediu sau chiar din antichitate; pe vremea aceea însă aceste idei nu au avut răsunetul dorit, fie pentru că cititorii nu erau pregătiți pentru aceasta, fie pentru că afirmațiile au rămas neștiute de puținii oameni de știință care le-ar fi putut pune în aplicare. Se înțelege că stabilirea înțelesului în știință este interesantă, chiar dacă prin aceasta nu se scade meritul celor care, mai aproape de timpurile

Un înaintaș

noastre, au pus bazele lingvisticii moderne.

S-a arătat că și unii oameni de știință din țara noastră au deschis drumuri noi pentru cercetări. De exemplu B. P. Hasdeu a văzut cel dintîi că unele cuvinte sînt folosite mult mai des decît altele și a tras de aici concluziile necesare: pentru a stabili originea unei limbi nu ne luăm după cuvintele rare, care de obicei sînt împrumutate, ci după cele frecvent întrebuintate, care în general sînt mult mai vechi. Lazăr Șăineanu a publicat prima lucrare de semantică, arătînd în mod convingător că nu numai sunetele, ci și sensurile merită să fie studiate. Dar cele două exemple pe care le-am dat privesc în fapt amănunte, deoarece în vremea cînd au trăit cei doi lingviști citați, principiile esențiale pentru știința limbii erau stabilite.

Dintr-o lucrare recent apărută am aflat că ne putem mindri cu mai mult decît atîta. Mă refer la cartea *Semiotica lingvistică* de Paul Miclău, publicată de Editura Facla. Deoarece volumul a fost prezentat de curînd în rubrica de față, mă voi mărgini să spun în general că e util și bine alcătuit, mărginindu-mi discuția la un singur paragraf, care ne aduce noutăți deosebit de interesante pentru subiectul tratat aici.

Aflăm anume de la Paul Miclău că învătățul bănățean Paul Iorgovici (1764—

1808) a publicat la 1799 o lucrare de lingvistică generală (*Observații de limbă rumâncască*) și a prezentat acolo, în linii mari, ideile care aveau să călăuzească, în deceniile următoare, pe creatorii lingvisticii moderne. Iorgovici a înțeles că cuvîntul este semnul unu conținut al minții și că e folosit pentru a comunica altora acest conținut. De asemenea a văzut că omul învață să vorbească prin faptul că, auzind de mai multe ori același grup de sunete pus în legătură cu aceeași noțiune, ajunge să stabilească relația și să o folosească și el. A recunoscut și raportul între limbă și societate și a arătat că limba este mai înaintată sau mai înapoată, după cum e și societatea care o folosește.

Cel mai interesant lucru mi se pare însă faptul că, recunoscînd că fiecare popor dă alte nume noțiunilor, și că deci un anumit conținut nu impune o anumită formă, Iorgovici a ajuns să folosească termenul arbitrar, pe care eram deprinși să-l socotim o creație a lui Ferdinand de Saussure (*Cursul* acestuia a fost publicat în 1916).

Va trebui pe viitor să se țină seamă de ideile lui Iorgovici în istoria lingvisticii. Putem să o facem mulțumită prezențării făcute de Paul Miclău.

Al. Graur

*) Interesant este că denumirea de „quark“ apare pentru prima oară la James Joyce în *Finnegans Wake*.

„Umanism — viziune și întruchipare“

DUPĂ ce a înfăptuit, în colecția Biblioteca pentru toți, cele trei importante antologii din texte ale clasicii marxism-leninismului: *Despre literatură și artă*, *Despre om și umanism*, *Despre dialectică*, operă nu doar de investigare a unui vast tezaur dar și originală proiectie sintetică, eminentul estetician și filosof al culturii Ion Ianoși valorifică rezultatele acelei munci într-un ambițios eseu *) a cărui principală tentativă este „să surprindă geneza și structura gândirii lui Marx, Engels și Lenin în câteva din coordonatele ei.“ „Sint urmărite, mai precizează Ion Ianoși în nota introductivă, idei și opere — idei care constituie nucleele unei filosofii dialectice asupra omului, istoriei, artei, opere care le-au dat viață în împrejurările date.“

Atingând, prin forța lucrurilor, multe domenii, impresionându-ne prin capacitatea sesizării rezezi a înălțurilor dintre ele, dezvoltările autorului nu-l pierd totuși din vedere, nici un moment, pe acea care formează axa de susținere a cercetării întregi, și anume **umanismul**, urmărit atât în reprezentările clasice cât și în cele de mai târziu, până în contemporaneitatea imediată. Fie că e vorba de gânditori marxști de diferite nuanțe, sau de exponenți ai altor orientări, chestiunea e mereu considerată în dublu regim: cel conceptual și cel al practicii social-politice, așadar al **viziunii** și al **întruchipării**, spre a relua formulările folosite de Ion Ianoși încă în titlul lucrării sale.

Subliniem însemnătatea în **actualitate** a cărții lui Ion Ianoși. Înscrisa în Programul partidului nostru a umanismului socialist drept dimensiune structuratoare a „întregii activități politico-ideologice“ este un fapt care îndeamnă atât la adâncirea teoretică a conceptului, cât și la promovarea sa, asiduă, neabătută, în toate sferile vieții concrete, în relațiile interumane, în activitățile care țin să contribuie, așa cum se afir-

*) Ion Ianoși, **Umanism — viziune și întruchipare**, colecția „Sinteze“, Editura Eminescu, 1978.

mă în Program, „la progresul general al societății socialiste și comuniste, în cadrul căreia se vor asigura adevărata libertate și adevăratul umanism“. Cum spuneam, cartea lui Ion Ianoși este mereu deschisă acestor două acțiuni, de altfel conjugabile și reciproc activizante: fundamentarea teoretică și urmărirea „întruchipării“, a transpunerii în concret, nu doar în actualitate și numai la noi, ci în decursul a mai bine de un secol de practică revoluționară (perspectiva neabătută istorică a eseistului este o trăsătură care și ea trebuie neapărat menționată).

Valoarea deosebită a inițiativei lui Ion Ianoși credem că stă, în primul rând, în spiritul activ-polemic ce o însuflește. Susținută de cunoașterea profundă a clasicii marxismului, acțiunea sa năzuiește cu mult mai departe decât să descrie și, eventual, să rectifice, oricât de nuanțat, interpretarea unor teze; el construiește bogat spectacolul unor idei în mișcare, în luptă, privind totul cu inflexibilă rigoare de dialectician, intervenind polemic atunci când demonstrația sa întâmpină opuneri ce se cer îndepărtate. Polemică exemplară de idei, confruntare suplă de argumente, nicidecum tulburată de inflamațiile pamfletului. Mai ales teza cunoscută a lui Althusser despre „antumanismul teoretic al lui Marx“ primește o replică de amploare în cartea lui Ianoși, nu în sensul respingerii de plano dar al prevenirii posibilităților de absolutizare pe care le conține. Într-adevăr, așa cum și Althusser constata, Marx a îndepărtat cu vigoare terminologia abstractă și sentimentală despre „omul în general“, despre „esența umană“ etc., așezând în locul acesteia concepte ca „modul de producție“, „relațiile de producție“, „clasele sociale“, ș.a.m.d., privind „oamenii drept «suporturi» ale unor relații, drept «purători» ai unor funcțiuni în procesul de producție“. E o demistificare cu extraordinare consecințe, cum toată desfășurarea istoriei contemporane a dovedit-o, dar poate ea îndreptăți, până la capăt, formula „antumanismului teoretic“ al lui Marx? Pe bună dreptate Ion Ianoși se întreabă (întrebare care implică

și răspunsul său afirmativ): „de ce n-am avea dreptul să numim «umanism» (anume «marxist», «revoluționar») această înnoită din temelii raportare la existența și conștiința «oamenilor concreți»? De ce numai «omul abstract» și lauda pornirilor lui abstracte îndreptătesc folosirea conceptului de «umanism»?“. Și mai departe, în termeni concludivi: „Dacă «umanismul» ar echivala cu exaltarea valorii personalității unice, atunci Marx nu este nici un moment un asemenea «umanist», dovadă polemica pe care o întreprinde împotriva diverselor subiectivisme, moralizări și individualisme. El este însă umanist într-un cu totul alt sens, un sens care presupune de la început implințirea individului în structuri determinante ideatice și ideale, dar mai ales reale și practice, mai cuprinzătoare decât propria sa persoană“.

După incursiunile bogate în dialectică și materialism istoric, eseistul ajunge și la ceea ce numește „filosofia artei“, secțiune a studiului în care încearcă o sinteză a elementelor de gândire estetică detectabile în opera lui Marx, Engels, Lenin. Desigur, arată autorul, numeroase sint, în scrierile clasice, referirile la problemele artei, la creatori și stiluri, nearticulate însă, cum se știe, într-un „sistem estetic“, ci puse în relație în primul rând cu filosofia și politicul, cu aspecte ale realităților sociale și istorice; va proceda, așadar, nu prin stringerea laolaltă a tuturor acestor elemente, „cât mai ales prin referiri la acea viziune cuprinzătoare a lumii care s-a răsfrint în mod obligatoriu și asupra valențelor estetico-artistice ale acestei lumi“. Este fecundă această poziție fiindcă extinde perspectiva cercetării până către aspecte actuale, realizând o firească trecere către ultimul capitol (**Sensuri contemporane**) care ne introduce în problematica vie a prezentului imediat. **Civilizația socialistă și arta, Democrația și cultura, Solidaritatea: etic și estetic, Arta și realul, Revoluția culturală**, iată câteva subiecte care îl aduc în contact nemijlocit pe estetician cu probleme la ordinea zilei și meritul său este că nu le tratează

ION IANOȘI

• **umanism: viziune și întruchipare**

1978

arid, în vagi enunțuri dezarmante prin platitudine, cum am citit atâtea în publicațiile noastre, ci implicându-se în problematica reală, căutând soluții și semnaland, cînd e cazul, reaua aplicare a unor principii: „Adevărul este că programul democratizării culturii, conform și teoriei marxiste, și practicii comuniste, nu este supus doar contestărilor de pe poziții filosofice sau estetice măturisite elitare, ci și unei neîncrederi izvorite din presupuse sau chiar efective insuficiențe ale îndeplinirii ei zilnice. Nu putem neglija deficiențele de aplicare ale acestui program, atunci, de pildă, cînd se ajunge la vulgarizare, apăsare, uniformizare, cînd, dintr-un motiv sau altul, exigența scade și se fac concesii primitivității“.

Spiritul eseisticii lui Ion Ianoși este departe de a fi unul neutru, pur speculativ, rece, precum al altor confrăți care se interesează de aceeași sferă de preocupări. Este un spirit al patosului conținut, ideatic, atingind uneori autentice accente de vibrație poetică precum atunci cînd atît de inspirat argumentează ideea apartenenței artei la lumea reală, ca „parte“ a ei de neînălțurat, propunînd reflecției noastre imaginea lumii românești de dinainte și de după Eminescu: „Au trebuit multe veacuri pînă să apară Eminescu în treptele suitoare ale veacurilor, odată însă apărut, nu mai există viață și trăire, gînd, sentiment și voință care să-l poată ocoli. Dar «înainte»? Cum arăta «înainte» omul acestor părți de lume? Știm că a fost, că nu putea să nu fi fost, dar ni-l închipuim cu dificultate — sărac și stingher fără voia lui. Pentru noi, cei de azi, aproape că nu mai există un «înainte» și un «după». Lumea care ne aparține este definitiv «eminescianizată“.

O carte vie, solicitantă, necesară, contribuție de preț a gândirii marxiste creatoare.

G. Dimisianu

Starea criticii

(II)

DESPRE Sentimentul naturii în proza românească a secolului XIX (Ed. Minerva) tratează Gh. Macarie într-o lucrare după tipicul celor de doctorat, informată pînă la acoperirea surselor documentare și ambiționind (inevitabil, totuși) sinteza. În mare, tema a fost demult consacrată (și, într-un fel, compromisă) de manualele școlare, ai căror autori, mai mult sau mai puțin anonimi, au făcut tot ce le-a stat în puteri spre a izola imagini literare ale naturii din opera scriitorilor importanți, mai cu seamă a celor din veacul trecut, întocmind veritabile capitole (de felul „poezia naturii la...“ sau „proza naturii la...“) înăuntrul tabloului exegetic convenit fiecărui scriitor. Un excurs teoretic destul de amplu și de nuanțat urmărește limpezirea ariei tematice, mai întil prin delimitarea sentimentului naturii de sentimentul naturii frumoase („Sentimentul naturii este un element primordial, apărut și consolidat odată cu dezvoltarea psi-

hică a speciei umane. El implică elementul estetic — sentimentul naturii frumoase — dar nu se reduce la acesta. El devine rezultatul conștientizării și familiarizării omului cu un anumit cadru naturist, indiferent dacă acesta — prin împrejurările și aria indeletnicilor — s-a fixat într-un perimetru sau îl peregrinează“). Lăsînd pentru moment de-o parte precaritatea stilistică a frazelor critice, ideea autorului e suficient de clară pentru a îngădui succesive disocieri și nuanțări, utile în definirea completă a sferei problemei. Astfel, după sus amintita delimitare, urmează o trecere în revistă a circumstanțelor care au favorizat relevarea sentimentului naturii: călătoriile, parcurile, vînătoarea, vîrsta romantică a științei și vilegiatura. Corecte și comune, aceste clasificări factoriale nu aduc nimic nou pe lângă cele știute dintr-o bibliografie bogată și bine exploatată. Mai interesant, capitolul care face trecerea spre excursul istorico-literar (**Influențe străine și paralelisme**) are o ușoară înfățișare polemică. Gh. Macarie străduindu-se să pună într-un raport mai just „influențele“ și „paralelisme“, subliniind mai apăsător decît o făcuse pînă

acum istoria literară originalitatea de viziune și de stil a prozei naturiste românești din veacul trecut față cu operele străine care au inspirat-o, desigur, dar într-un fel „creator“, mai puțin imitativ decît s-a crezut.

Scriitorilor pașoptiști li se rezervă un capitol integrator (**Romanticii pașoptiști**) înăuntrul căruia se fac iarăși sumedenie de subdiviziuni, mai puțin coerente de data aceasta, căci dacă evazionismul naturist și entuziasmul în fața naturii sînt stări de existență ale omului în relația cu peisajul, stilizarea în fantastic, retorismul și chiar, uneori, reveria sînt în principal stări de stil, așa încît așezarea lor sub același frontispiciu produce confuzie. La fel, între temele romantice ale prozei naturii (iar nu ale „viziunii naturii“, cum inexact se exprimă autorul) alături de mare, nocturn, munte apare — probabil dintr-o eroare de dispunere a subcapitolelor — grandiosul și evazionismul alpestru, adică o subcategorie estetică și o atitudine (sau stare) de existență. Mai rău e că vrînd numaldecit și pretutindeni să lege proza naturistă a pașoptiștilor de viziunea istorică a acelorași, cercetătorul nu ezită să se contrazică de la o pagină la alta. De pildă, la pag. 69, remarcînd „relaționarea sentimentului naturii la cel al iubirii“ în coexistență cu alte mobile „în care simțim puternic rezonanțele epocilor angajate“ conchide că, la noi, „evazionismul naturii este inexistent“, pentru ca, mai încolo, să se dovedească evazionism curat la C. Negri, e drept însă că unul explicat fără pic de subtilitate: „Regresiunea ruralistă a lui C. Negri, dincolo de statornicia sa dragoste pentru frumusețile naturii, rezumă în fond reacția sa față de moravurile insalubre ale unei politici care i-a adus mai tîrziu, alături de cunoscutele

sale succese în timpul domniei lui Cuza-Vodă, și destul de amărăciuni“.

Capitolele dedicate similitudinele lui Odobescu, Eminescu, Delavrancea, Hogaș și Macedonski sînt interesante prin ezitățile autorului: între o tratare tematică și una stilistică, între descrierea operelor și considerația marginală, în fine între analiza de text și urmărirea comparată a motivelor. Observațiile critice denotă acum o anume suplețe a gândirii interpretative, patos demonstrativ și, dacă nu originalitate, cel puțin un fel personal de asamblare a locurilor comune. În special asupra prozei lui Hogaș se exercită mai fructuos gestul critic (de exemplu considerațiile despre evitarea prin ironie a exagerărilor romantice la autorul **Amintirilor dintr-o călătorie**). Naturismul eminescian — probă de foc pentru actul critic — e analizat prudent, sub acoperiș călinescian. „Solarul“ Macedonski e bine conturat în raport cu „selenarul“ Eminescu, dar paradoxul conținut (romanticul solar) în loc să fie dezvoltat într-o ecuație personală (fie luînd și **Sensul elasicismului** ca model) e părăsit, pare-mi-se, fără chiar a fi fost băgat în seamă (adică sesizat). Onorabilă ca încercare de sinteză într-o temă atît de circulată, lucrarea lui Gh. Macarie e scrisă însă școlărește, într-o gramatică adesea surprinzătoare de incercată, autorul vîdînd o lipsă de talent literar dezarmantă. Mă abțin să dau exemple. Or, ideile critice precum și observațiile istorico-literare, dacă sînt juste și profunde, se cuvine să fie și bine și frumos exprimate.

Laurențiu Ulici

„...unul din acele imprimare cu conținut românesc...”

ESTE unul din acele imprimare cu conținut românesc, apărute în timpurile mai recente... — astfel caracteriza procurorul general Vita Sandor, în rechizitoriul său, Memorandul pe care conducerea Partidului Național Român din Transilvania încercase, fără succes, să-l prezinte în 1892 împăratului Franz Joseph și care face, în 1894, obiectul unui răsunător proces politic, evocat acum de curind într-o voluminoasă carte *) întocmită de Mihai Stoian.

Nu era, de bună seamă, doar o judecată de constatare, ci și una de apreciere, în formularea procurorului general „conținut românesc” însemnând subversiv, ilegal, culpabil, intrucit în Memorand „pe linia o serie întreagă de doleanțe neîntemeiate, într-insul se cuprind și o serie întreagă de acuzații împotriva legiferării patriei și, în general, împotriva guvernării naționale maghiare”. Intrucit în Memorand, zice Vita Sandor în rechizitoriul, legea ununi, „adică privitoare la unirea Ardealului de odinioară cu Ungaria luată în sens strict”, este considerată nedreaptă, atit prin modul cum a fost decretată cit și prin obiective și consecințe, acțiunea frunțășilor politici transilvăneni ar fi... „un atentat împotriva autorității statului”. Argumentarea procurorului general este tipică pentru concepția juridică a unui stat birocratic, cum era Austro-Ungaria la sfârșitul secolului trecut; înjustiția poate fi — și este — legiferată, ceea ce o face inatacabilă; legile sînt un simplu instrument de dominație a statului, promulgarea lor vizează nu dreptul, ci stăpînirea: „legile atacate s-au creat pe cale constituțională și în concordanță cu condițiile de valabilitate și cerințele prevăzute de dreptul constituțional. Iar în ceea ce privește atacarea, în special, a valabilității legii ununi, față de aceasta, cred, ar fi absolut suficient să mă refer, pur și simplu, la faptul că, timp de mai mult de douăzeci și cinci de ani, uniunea a și devenit realitate, și că — începînd cu Majestatea sa stăpînitoare — ea a fost recunoscută de către toți factorii constituționali ai patriei, ca fiind o stare legală. Și referindu-mă la acest fapt, eu m-aș putea restringe doar la avertismentul că: orice este recunoscut ca fiind legal, de către reprezentanții statului — în fața acestuia este dator să se incline fiecare cetățean al statului; iar atacarea acestuia este un atentat împotriva autorității statului...”. Confuzia, premeditată și caracteristică, între jurisdicție și drept, se vedește încă mai limpede în aplicarea principiului legiferării nedreptății la chestiunea pusă de Memorand: „Oare — întreabă, retoric, procurorul general — să nu știe și să nu fi știut autorii Memorandului că, în baza constituției Ardealului, în vigoare pînă în anul 1848, numai ungerii, adică NOBILIMEA (subl. ns. — Mihai Stoian, n.n.) maghiară, se-ului și sașii, au aparținut națiunilor Ardealului recunoscute după dreptul public, — și din contră, poporul cu buze românești al Ardealului, ca atare, nu avea drepturi politice și, prin urmare, nici nu era îndreptățit ca la decretarea ununii, în parlamentul din anul 1848, al Transilvaniei, el să fie re-reprezentat? Ori să nu știe și să nu fi știut autorii Memorandului că acel parlament care este constituit conform constituției în vigoare, acela este și îndreptățit ca, în cauzele care interesează țara reprezentată printr-insul, să poată vota legi — cu adeziunea Domnitorului; și că, prin urmare, și parlamentul ardelean din anul 1848 a fost îndreptățit să poată crea legea pentru uniune, fără ca, pentru valabilitatea acesteia, să se fi cerut adeziunea și conțimțămîntul populației cu buze românești din Ardeal?” Chiar dacă intervențiile, necesare, ale autorului acestei cărți impresionante subliniază adevăratul caracter al rechizitoriului (de exemplu: „recunoașterea că numai NOBILII au avut privilegiul de a fi recunoscuți drept... națiuni, iată un adevăr rostit de către vorbitor, printre altele neadevăruri, ilustrarea esenței de clasă a sovinișmului d' allădată, ca și al celui care — vizibil — se exercită și acum, aici, în sala «Redutei Orășenești»), nici un comentariu nu este totuși mai elocvent decit documentul însuși. Fiindcă rechizitoriul atinge — nu putea să o evite! — tocmai chestiunea drepturilor națiunii românești; și o face în termeni ce nu lasă nici un dubiu în privința modului de a gândi al reprezentanților unei justiții aservite intereselor unui stat totalitar, procurorul general considerînd că drepturile populației majoritare sînt... produsul fanteziei: „pe linia înlăturarea intenționată a considerațiilor

legale și constituționale, autorii Memorandului au fost conduși, în acest atac, de năzuința lor îndreptată, mai ales, spre scopuri de putere; și, mai ales, de năzuința lor de a valorifica astfel de drepturi, al căror izvor nu poate fi găsit decit în FANTEZIA [subl. ns. — Mihai Stoian, n.n.] lor, dar, care, în realitate, doar n-au existat nicicînd, iar cu prilejul decretării ununii, desigur că nu. Căci cu ce altă denumire, decit FĂTUL FANTEZIEI aș putea eu să numesc faptul că autorii Memorandului vorbesc de drepturile naționale și istorice ale românilor ardeleni, lezate prin unune, cită vreme este notoriu — și cînd și datele cele mai vechi ale istoriei dreptului patriei o dovedesc — că nici în timpul decretării ununii, la 1848, și nici mai înainte, de cînd Ardealul a ajuns sub suzeranitatea coroanei ungare, românii din Ardeal nu aveau drepturi nici istorice, nici naționale”.

FORȚA documentului reprezintă principalul avantaj al acestei specii de literatură, în plină expansiune și la noi, unde Mihai Stoian îl este nu numai un pionier, dar și un activ și devotat slujitor. Și nu este o literatură care, romanzînd documentele, le face digerabile; dimpotrivă, romanțarea constituie un risc, putînd compromite însăși latura documentară. Ca și în cartea sa cu atit de mare răsunet despre tragicul sfîrșit al lui Nicolae Iorga, în *Procesul unui proces* Mihai Stoian se ferește tocmai de romanțare: faptele sînt înfățișate, se poate spune, cu obiectivitate deplină și auster, fără multe comentarii, sensul lor desprinzîndu-se în primul rînd din organizarea materiei. Literatura document pretinde, așa-zicînd, o polispecializare, este necesară familiarizarea cu domeniul dintre cele mai diverse; aceasta nu e totuși decit condiția preliminară: succesul ține de știința (sau de arta) compozițională. Care nu se confundă cu romanțarea; este nevoie de o imaginație arhitecturală, adaptată necesității de a lucra cu un material dat și în mare parte cunoscut. Spre deosebire de istoric, a cărui preocupare constă în legarea faptelor într-un tot organic, în interpretarea lor, autorul de literatură-document năzuiește către descifrare, ținta lui fiind evenimentul însuși. Spre care se îndreaptă din toate direcțiile posibile, pe care îl luminează din unghiurile cele mai favorabile unei clarificări dorite complete, căruia îi relevă structura. Un istoric valorifică evenimentul prin interpretare; un autor de literatură-document pune în valoare evenimentul. Mihai Stoian, reprezentant remarcabil al genului la noi, o spune indirect în legătură cu această carte a sa, consacrată unuia dintre cele mai importante evenimente din lungul șir al faptelor care constituie procesul istoric al luptei românilor pentru eliberare națională și socială: „Adevărul istoric asupra procesului Memorandului — al Transilvaniei de fapt — este astăzi de mult defi-

nitiv stabilit și, deci, scopul prezentei scrieri n-a mai fost de a pleda într-o cauză limpede ca lumina zilei, ci de a recomponea atmosfera unei epoci (s.n.), dovedind că adversitățile din urmă cu decenii erau reflexul principiului machiavelic aplicat de clasele dominante: DIVIDE ET IMPERA!”.

Precizare utilă: căci *Procesul unui proces* reconstituie, urmărindu-se desfășurarea procesului Memorandului, o confruntare politică, între exponenții naționalității române oprimăte și reprezentanții claselor privilegiate din fostul imperiu austro-ungar. Memorandul își propunea „să combată sistemul și regimul dar nu pe națiunea maghiară... să se restrîngă atacul la aristocrați și privilegiați, căci aceștia au fost inamicii noștri neîmpăcați, pe cînd poporul lor și al secuilor au iobăgit deopotrivă cu noi”, cum spune Ioan Rațiu, președintele Partidului Național Român și unul din conducătorii memorandumistilor. Este tocmai punctul de vedere pe care oficialitățile îl resping, încercînd să facă din procesul Memorandului o cauză individuală și nu una politică. Mihai Stoian expune, folosînd o uriașă cantitate de informații, tocmai acest mecanism al dublei metamorfoze inscenate de autorități: pe de o parte falsificarea adevăratului caracter al procesului, pe de altă parte substratul — totuși! — politic al procedurii. Procurorul general, președintele tribunalului, judecătorii sînt solidari în a încerca, pe toate căile, să refuze acuzațiilor calitatea de reprezentanți politici ai unei cauze: pentru instrumentele unui stat birocratic și totalitar nu există decit o singură politică, aceea oficială, „legală”. Confruntările politice sînt de aceea transferate în alt plan, aparent „normal” și în orice caz cit mai puțin politic. *Procesul unui proces* conține, într-o vestimentație specifică sfîrșitului unui secol naiv față de cel care l-a urmat, radiografia unui proces politic. O retorică demagogică este pusă în slujba intereselor statului chezaro-crăiesc, cuvintele par a-și pierde înțelesul propriu și constituie o pseudo-realitate, opusă realității: tirania instituită întotdeauna această scindare și meritul lui Mihai Stoian este de a fi sesizat că intervențiile președintelui tribunalului, ale procurorului general, ale judecătorilor și ale juraților sînt în cel mai înalt grad semnificative pentru mentalitate deformată și deformatoare. Duelul dintre acuzatori și acuzați (rămăși, încă de la începutul procesului, fără apărători și siliți să se apere singuri) devine, în acest fel, o luptă pentru afirmarea realității, retoricii bolnave a autorităților i se opune demnitatea limbajului folosit de memorandumisti. „Ceea ce se discută aici, domnilor, este însăși existența poporului român. Existența unui popor însă nu se discută — se afirmă! De aceea nu ne este în gînd să venim înaintea dumneavoastră să dovedim că avem dreptul la existență. Într-o asemenea chestiune nu ne putem

apăra în fața dumneavoastră; nu putem decit să acuzăm în fața lumii civilizate sistemul asupritor, care tinde să ne răpească ceea ce un popor are mai scump: legea și limba. De aceea nu mai sîntem aici acuzați, sîntem acuzatori! Ca persoane nu avem ce căuta înaintea acestei Curți cu jurați, fiindcă noi am lucrat numai ca mandatarii al poporului român, și un popor întreg nu poate fi tras la bara judecătorească. Plîngerile poporului român nu pot fi judecate de un juriu exclusiv maghiar, care este și judecător și parte. De aceea nu este de demnitatea poporului român de a se apăra în fața juriului din Cluj. Într-adevăr, aceasta este o chestiune politică și de stat, care rezultă dintr-un proces secular. De judecată dar nu poate fi vorba! Ne puteți osîndi ca indivizi, nu ne puteți judeca fiindcă sîntem mandatarii al poporului. [...] Ați proclamat, sus și tare, că forța biruie dreptul și nici că ați căutat să mascați, în fața lumii, ceea ce nu mai e judecată, ci executare. Să nu ne cereți, dar, nouă să ne facem complici în acest simulacru de proces, încercînd să facem din partea noastră un simulacru de apărare. Acest refuz al înscenării, această respingere a simulacrii formulată în cuvîntul lui Ioan Rațiu — care vorbea în numele tuturor memorandumistilor implicați — fixează cu extraordinară precizie caracterul scîndat al vieții în imperiul austro-ungar. Tip de viață pe care doi mari scriitori, foarte deosebiți, aveau să-l exprime în opere profund tragice (Kafka) sau profund satirice (Hašek).

FIINDCĂ *Procesul unui proces* este și cartea unei lumi apuse, cartea unui mod de a trăi, de a gândi, de a acționa. Mihai Stoian nu reconstituie doar desfășurarea procesului Memorandului, ci și ambianța politică a vremii, notează ecurile în presa de atunci, creionează siluetele memorandumistilor, ale celorlalți participanți la confruntarea din sala „Redutei orășenești” din Cluj; el recompon, apoi, deopotrivă cu un tablou istoric, succint al luptelor purtate de români pentru eliberare națională și socială, atmosfera de la curtea imperială, reface manevrele de culise, urmărește, extinzîndu-se în timp, ramificațiile evenimentului pe care îl prezintă. Totul cu o stăpînire deplină a materialului, ceea ce îi permite și citeva descoperiri personale (cum ar fi asemănarea pînă la identitate a textelor publicate în „Tribuna” și a stenogramelor românești aflate la Biblioteca Academiei): o carte exemplară pentru un gen pretențios.

Mircea Iorgulescu

Varia

Petre Bucșa „Ceremonii”

(Editura Dacla, Cluj-Napoca 1978)

● O poezie senină prin fermitatea și limpezimea convingerilor, deși nu lipsită de-o anume tensiune interioară, scrie Petre Bucșa — numindu-și, paradoxal, *Ceremonii*, poeme în care, la o ascultare mai atentă a frazelor, se fac auzite ecouri din Argehezi și Labis: „...pînă la plinirea vremii / De-a mă ivi în lume / [...] / A fost nevoie / Să se pogoare sub maluri cu flori / Toți bunii și străbunii mei, / Și, ingenunchați / Ca pentru rugăciune, / Să se așeze la temelie mea / Durînd cariatida so'ară / Pe care eu, / Încrăzător și teafăr, / Să urc / Pînă în taina sacră a nuntirii /

Și de acolo mai sus / Prin curcubeu în moarte”. Perspectiva se îmbogățește considerabil, urmarea poeziei dîndu-ne și măsura originalității poetului: „Dar cei ce-s vinovați că eu exist / Nu-s ei!... / De vină sînt urmașii / Ce m-au strigat fără istov / Să viu / Și chip să iau / Pe-acest picior de stea / Și-n acest timp anume, / Căci fără mine, ei / N-ar fi putut sorbi / Din marea bucurie de a fi”.

Sentimentul patriei — cum se cheamă și primul din cele patru cicluri ale cărții — se traduce, la Petre Bucșa, printr-o acută conștiință a apartenenței la ceea ce pămîntul românesc are mai al său: „Aici / Unde clipeai, zilelor / Le este sete de mine / Și cîntecului, dor / [...] / Aici prin fantasticele păduri / Ale muntilor mei, / Dacă te lași în seama / Vrăjitelor cetini / În nopțile în care uimirea / E-o sfințită voluptate — / Poți să fii martor / La zămlirea lumii”: „Aceasta e patria mea, România! / Măicuța mea bună, / Cea pururea din toate mai aleasă! / Lumina mea cea de toate zilele! / În brațele ei / Nu se poate rostii decit adevărul!”.

Anii care-au urmat diktat-ului de la Viena îi inspiră autorului un șir de *Poeme rostite cu gura închisă* — de fapt transfigurări în plan liric ale unor stări de lucruri caracteristice epocii: „Peste cetini, peste creste / Scrie sufletul festanilor... / Zac striviți prin Transilvanii / Peți-frumosi din poveste, // Nu-s Ilene de dumbrăvnic / Calapăr pe rîni să puie: / Între plîns și cîntec nu e / Decit dorul — biet hotărnic”. Sau: „Dumnezeu a băgat stele-n strungă, / Clopotul a sunat într-o dungă / Ordinel de intrare în mină, / Se intră spre zori și se iese la cină”.

Al treilea ciclu al cărții reunește cîteva *Poeme cu sori*, dintre care cu adevărat remarcabile mi s-au părut cele închinete marilor bărbați ai Transilvaniei: Horea și Iancu... Iată un „îndemn” — vibrant prin acuratețea sentimentului și a expresiei deopotrivă: „Scapără luna-n căpestre'e cailor, / Stelele buimace se preling în pămînt, / În Tîra lui Horia, dacă vrei să veniți / Dezbărați-vă cugetul de orice cuvînt, // Luceafărul arde-ntr-un brad fulgerat / Paftale de purpur stîcînd pe obline, / Aici numai înîma lăsați-o să bată / Ca un clopot de cer vîind din adînc”. Ori această exclamație lirică: „Și cum mă însetează de adevăr și dreptate / Aceste izvoare ale pămîntului meu / Care poartă prin lume, / Grea ca o crîncină trageră pe roată, / Lacrima curată a lan-cului”.

Elegiac și introspectiv, Petre Bucșa se regăsește pe de-a-ntregul în ultimul — și cel mai semnificativ, ca putere de exprimare — ciclu al cărții: *Poeme cu dragoste*. Poezia sa devine, aici, eliptică — alcătuită dintr-o suită de metafore fără aparentă legătură între ele: „Între două drumuri / Răstignite undeva-n răsruce — / Tu; limpede izvor / Strigîndu-mă pe nume, // Între pămîntul sterp / Și cerurile mute — / Soarele chipului tău / Renăscîndu-mă”. Sau: „Clopote albastre binevestind / Mutarea soarelui / În inimile noastre: // Flăcări pe cîmpuri eram / Cu văzduhul în brate-alergînd; // Un zvîcnet pur / Prin arșița amiezii...”.

Nicolae Ulieriu

*) Mihai Stoian, *Procesul unui proces*, Editura Cartea Românească, 1978

„Oamenii pământului“

LITERATURA —
DOCUMENT

CINE a citit, fie și întâmplător, un articol de Nicolae Mateescu a observat, fără îndoielă, stilul de un dramatism reținut, care are darul de a se face „suzit“ cel puțin tot atât de distinct ca o intervenție zgomotoasă. Tînărul publicist se mai remarcă printr-un fel de inteligență resemnată — ceea ce o face să semene, într-un mod plin de farmec, cu scriperea neagră a cărbunelui — ca și printr-o notă de sarcasm, sau chiar de mizantropie, datorită căreia orice adevăr sentimentală „smulsă“ cu greu, devine parcă de neprețuit. Aceste însușiri, mai rare în publicistica noastră, unde alternativele sînt de obicei fantezia imagistică sau ariditatea discursului convențional, caracterizează și evocarea istorică **Oamenii pământului***, consacrată răscoalelor țărănești din 1907. Deși bazate pe numeroase documente — presa vremii, telegrame oficiale, stenogramele unor luări de cuvînt în parlament etc. —, reconstituirea are asupra cititorului efectul unui bun roman, făcîndu-l să păstreze mult timp după încheierea lecturii amintirea lumii în care a avut privilegiul să pătrundă ca martor nevăzut.

Un rol deosebit în crearea acestui impresii îl joacă ceea ce obișnuim să numim construcția epică, realizată, în mod evident, conform unui „proiect“, dar tocmai de aceea armonioasă și rezistentă. Primele capitole sînt rezervate prezentării atmosferei dinaintea izbucnirii revoltei, cînd domnea un calm prevestitor — desigur, numai pentru cine era înzestrat cu sensibilitatea necesară — de furtună. Scriitorul nu se limitează să descrie această liniște ciudată, ci schițează și câteva momente de veselie ireponsabilă, care anunță, parcă, cu și mai violentă expresivitate, un eveniment infricoșător. Toată agitația sărbătorească provocată de împlinirea a patruzeci de ani de la intronarea regelui și de organizarea unei „feerice“ expoziții jubiliare, „sună“, de exemplu, în contextul întregii narațiuni ca un neliniștitor țipăt de cucuvea.

* Nicolae Mateescu, **Oamenii pământului**, Editura Eminescu, 1978.

Deosebit de interesantă este, apoi, explicarea de către Nicolae Mateescu a mecanismului psihologic care a declanșat răzmerița printre țărani din Flămînzii. Ei se aflau, desigur, de foarte multă vreme într-o situație disperată, din cauza exploatarea sălbatică la care erau supuși atît de proprietari, cit și de tot felul de intermediari, însă probabil că ar mai fi trecut destul timp pînă să se răzvrătească, dacă la un moment dat un arendaș n-ar fi făcut imprudenta de a le promite că „invoielile“ pentru anul 1907 vor fi mai generoase. Această întreprindere, fie și numai pentru o clipă, a ieșirii din impas a răscolului în el speranțe arzătoare, pînă atunci înăbușite, astfel încît nesocotirea de către arendaș, într-un mod clinic, a propriei sale promisiuni a produs o reacție de nemulțumire de proporții uimitoare și de-a dreptul absurdă privită din perspectiva guvernărilor de la București.

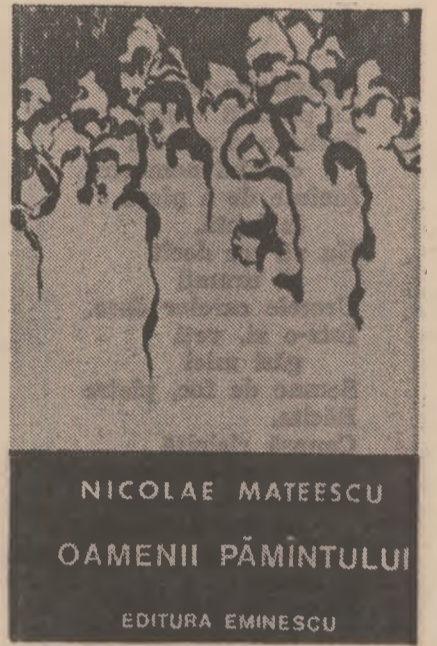
Prăpastia căscată între clasa de sus și clasa țărănească este înfățișată, de altfel, de scriitorul cu o remarcabilă forță de înțelegere a fenomenelor sociale. El construiește, din acest punct de vedere, o adevărată dramă a imposibilității de-a comunica: Marii proprietari de pămînt, arendașii, ca și o parte dintre orășeni n-au deloc o reprezentare clară a vieții de la țară, iar cit privește răscoalele își închipuie, sau le place să-și închipuie, că totul se datorează unor misterioase acțiuni instigatoare și subversive. Iar opacitatea lor se traduce prin atitudini inadecvate dintre cele mai diferite, de la leșirea în calea grupurilor de țărani răscolaiți și implorarea, cu brațele ridicate retoric spre cer, a acestora să se întoarcă acasă și pînă la pedepsirea bestială a răzvrătiților, considerați un fel de ciurmați cu care nu se poate trata.

În asemenea condiții, răscoala se întinde vertiginos, ca un incendiu într-o pădure și este meritul scriitorului de-a o zugrăvi în grandioarea ei inspăimîntătoare, într-un ritm epic de-a dreptul tropicant. Nu se întinde prin ducerea pînă la ultimele consecințe a gesturilor revendicative,

ci printr-un fel de contaminare rapidă de la o zonă la alta, așa cum a descris-o Arghezi, comparînd-o cu aprinderea luminărilor în noaptea învierii. Nicolae Mateescu stăpînește cu o mare siguranță această dezlănțuire narativă de anvergură, fără a folosi nici un moment exclamații, superlativ sau alte mijloace de exprimare grandilocvente. Totul se configurează dintr-un riguros montaj de fapte și din inserarea unor comentarii scurte, operative, pline de subînțelesuri amare.

Laturile epice ale cărții îl este contrapusă — cu un puternic efect documentar și literar — o latură caragialescă, „eroicomică“. Este vorba despre ecourile stîrnite de răscoale sub bolțile parlamentului și ale altor foruri de guvernare unde oamenii politici continuă să-și joace rolurile lor dintotdeauna, ținînd discursuri cu mălestrite întorsături oratorice, urmărindu-și cu o tenacitate abia disimulată propriile interese, disociindu-se și asociindu-se cu o repeziune caleidoscopică. Și de data aceasta scriitorul evită să alunecă pe panta — atît de tentantă — a unei reprezentări carnavalesce și își impune să înfățișeze totul sobru, în alb-negru.

Printr-un fel de atracție magnetică sau poate prin însuși faptul că are în vedere aceeași realitate istorică, scrierea lui Nicolae Mateescu se apropie în repetate rînduri de romanul **Răscoala** al lui Liviu Rebreanu. În afară de titlul propriu-zis, așchie desprinsă din cremenca celui creat de marele prozator ardelean, există numeroase episoade memorabile care i-ar fi putut avea drept erol pe Petre Petre sau pe altcineva dintre tovarășii săi. Iată, ca exemplu, o secvență în care țărani, deși cuprinși de bucuria aproape delirantă a răzbușării, au un fel de sfială față de bunurile gospodăriei despre care ei știu că se obțin cu trudă. „Oamenii erau atît de furioși, că nu-i mai încerca decît un singur gînd: să pună mina pe condițiile de învoielii; după aia n-avea decît să vină armata sau cine-o veni! Dacă o să fie nevoie, au să iasă cu copiii și nevestele în

fața armatei!... Mai întîi au deschis grajdurile; vitele erau înăuntru, n-avea cine să le dea să mînce; le-au gonit, să nu pătească ceva...“ Sau iată o știre plină de pitoresc și remarcabilă prin forța sa de caracterizare: „La moșia maiorului Păstru, țărani au dat foc la magazii și pătule, apoi au coborît în pivnițe și, găsind câteva lăzi cu sticle de șampanie, le-au împărțit între ei; la sfîrșit au declarat că niciodată n-au băut așa ceva.“

Prin aceste aspecte și prin multe altele, cartea lui Nicolae Mateescu se înscrie ca o realizare importantă nu numai în publicistica, ci și în literatura noastră actuală. Ea constituie totodată — ținînd seama și de vîrsta autorului — și preludiul unei posibile opere literare de primă mînă.

Alex. Ștefănescu

Lunga vară fierbinte din 1916

1916 — Zile de vară*) — este o carte pasionantă care se citește pe nerăsuflăte. Nimic nu e născocit, însă, în cartea lui Ion Bulei. Autorul lasă istoria să vorbească singură, convins, pe bună dreptate, că faptele relatate nu au nevoie de comentarii. „Viața unei țări în preziua războiului la sfîrșitul căruia neamul românesc, prin jertfa sa eroică, își înfăptuiește întregirea națională“, iată subiectul cărții, așa cum autorul în prefață și-l definește singur. Zilele de vară ale anului 1916 sînt reconstituite, deci, ceas cu ceas, zi cu zi, pînă în momentul cînd România face pasul decisiv, intrînd în război alături de puterile Antantelor, luptînd pentru reîntregirea pămîntului românesc. „Amurgul — scria Octavian Goga în preziua marelui eveniment — cade cea din urmă oară pe vechile noastre hotare. [...] Ceasul deslegării a sunat. E mare și zguduitoare clipa ce-o trăim acum... Cutremurată tresare țarina Ardealului plin de lacrimi și de așteptare“.

Accentul e pus asupra modului în care s-a rezistat în fața tuturor presiunilor interne și externe venite din partea celor ce cereau cu o tot mai mare vehemență — și de cele mai multe ori cu bună credință — o decizie grabnică, orice aminare pîrînd a fi o adevărată catastrofă pentru țară. Istoria acestei aminări, cu toate implicațiile ei, vîdînd o lucidă și tenace diplomatie — aminare prin care se urmărea, de fapt, asigurarea cit mai deplină a îndreptății aspirațiilor naționale — stă în centrul cărții lui Ion Bulei.

Autorul intervine rar și numai atunci cînd explicațiile sînt absolut necesare, fiind cerute de complexitatea evenimentelor. Istoricul este însă atent ca și cumva prin comentariul său să se îndepărteze de adevărul istoric al faptelor relatate. „Mărturiile epocii — ni se spune — nu au fost îndemnate spre un făgaș de dinainte dorit, istoria fiind așa cum a fost și nu

cum ar voi-o fiecare generație să fie...“ Citate din presa vremii stau alături de scrisori, mai mult sau mai puțin secrete, ale unor înalți demnitari; se derulează filmul unor discuții de la palat, sau urmărirea reacțiilor — legate de evenimentele în curs de desfășurare — ale politicianilor vremii, atît ale celor aflați la conducere, cit și ale celor din opoziție. Pagini de memorialistică, unele exceptionale, reușesc să dea pulsul exact al momentului. Lunga vară fierbinte a anului 1916 prinde din nou chip, nu „printr-o extensiune a faptului istoric“, ci, ni se spune, printr-o împreunare a acestuia cu faptul cotidian. Istoria, e de părere autorul, poate fi scrisă și așa, ea „este nu numai interpretarea vieții trăite, ci viața însăși, în necurmată sa scurgere...“ Pătrundem, de asemenea, în corcurile diplomației românești precum și ale celei de la Paris, Petersburg, sau Viena, aflăm ce se întîmplă pe fronturile războiului european, dar și care este starea socială a țării într-un moment în care specula și foamea fac ravagii pretutindeni... Există, însă, și un București frivol și monden, indiferent și inconștient de evenimentele care se pregătesc, așa cum se reflectă el în presa timpului. Pentru ca evocarea să fie cit mai completă, Ion Bulei nu uită să-l amintească.

Există oare pericolul — despre care se vorbește destul de mult în ultima vreme — ca literatura-document să se substituie literaturii de ficțiune? Autorul de romane — care chiar atunci cînd pornește de la un fapt real, propunîndu-și să reconstruiască cit mai exact un eveniment, adaugă în mod fatal de la el, inventînd personaje și situații în funcție de viziunea sa romanească — riscă oare să-și piardă din autoritatea pe care a avut-o pînă acum? Pusă așa, problema ni se pare a fi eroantă, iar falsele clopote de alarmă nu vedem să-și aibă rostul. Mai degrabă am vedea literatura document ca pe un ferment capabil de a provoca și incita în permanență condeiul romancierului. Cu condiția ca scriitorul să nu se transforme

într-un simplu ilustrator. Nici o carte despre 1907 nu poate concura romanul **Răscoala** și nu poate fi citită în locul acestuia. Putem oare înlocui romanul **Război și pace** cu un „documentar“ despre campania lui Napoleon în Rusia? Cartea lui Ion Bulei despre vara lui 1916 poate oferi, deci, materia unui roman pasionant, ea nu-l înlocuiește însă, ci îl anunță. Ea nu intră în „conurență“ cu un roman care ar nara aceleași evenimente, de vreme ce obiectivele romancierului sînt cu totul altele decît cele ale istoricului.

Sorin Titel

Calendar

- 22.VIII.1890 — a murit Vasile Alecsandri (n. 1821).
- 22.VIII.1959 — a murit D. Iov (n. 22.III.1888).
- 22.VIII.1917 — s-a născut Al. Piru.
- 23.VIII.1891 — s-a născut Olosz Lajos (m. 26.IV.1977).
- 23.VIII.1924 — s-a născut Paul Everac.
- 23.VIII.1934 — s-a născut Corneliu Ștefanache.
- 23.VIII.1939 — s-a născut Dușan Petrovici.
- 23.VIII.1943 — s-a născut Mircea Iorgulescu.
- 23.VIII.1971 — a murit Iulia Soare (n. 1920).
- 23.VIII.1973 — a murit George Cuișus (n. 1923).
- 24.VIII.1829 — a murit Ion Budai-Deleanu (n. 1760).
- 24.VIII.1858 — a fost înființată Asociația lucrătorilor tipografi din București.
- 24.VIII.1868 — a murit C. Negruzzi (n. 1809).
- 25.VIII.1907 — a murit B. P. Hasdeu (n. 26.II.1838).
- 25.VIII.1915 — s-a născut Grigore Preoteasa (m. 4.XI.1957).
- 25.VIII.1935 — s-a născut Mihail Sabin (m. 10.X.1975).
- 25.VIII.1940 — s-a născut Mihail Pelin.
- 25.VIII.1975 — a murit Romulus Dianu (n. 22.III.1905).
- 25.VIII.1977 — a murit Kós Károly (n. 16.XII.1883, Timișoara).
- 26.VIII.1881 — s-a născut Panait Cerna (m. 1913).
- 26.VIII.1907 — a murit Iosif Vulcan (n. 19.III.1841).
- 26.VIII.1934 — s-a născut Leonida Neamtu.
- 27.VIII.1928 — s-a născut Mircea Zăciu.
- 27.VIII.1918 — s-a născut Leon Levitchi.
- 27.VIII.1930 — s-a născut Z. Ornea.
- 27.VIII.1942 — s-a născut Ovidiu Ghidirmic.
- 27.VIII.1897 — s-a născut Tomesa Băndor (m. 18.I.1963).
- 27.VIII.1917 — a murit Ion Grămadă (n. 1886).
- 27.VIII.1917 — a murit Anton Naum (n. 1829).
- 27.VIII.1943 — a murit George Uliera (n. 1884).
- 28.VIII.1909 — s-a născut Asztalos István (m. 3.III.1960).
- 28.VIII.1910 — s-a născut Constantin Salcia.
- 28.VIII.1917 — a murit Callistrat Hogăș (n. 19.IV.1847).
- 28.VIII.1944 — s-a născut Marin Mincu.
- 29.VIII.1881 — s-a născut N. Du-năreanu (m. 1973).

*) Ion Bulei, 1916 — Zile de vară, Editura Eminescu, 1978

GENEALO

I

Amintindu-vă
Că părinții voștri
Sorbeau din Istru
curajul nemuririi
Înainte de a pleca
la luptă,
Nu vă cer decît
să urmați
Urmele carelor dace.
Într-o zi, veți
găsi mici
Semne de foc, pietre
Răcite,
Cenușă risipită
Între urnele răsturnate,
Crematorii, în care
au fost eliberate
Sufletele, de cămașa trecătoare
A cărnii...
Într-o zi, veți găsi
toate aceste roți
Demontate de osii
și viață,
Cetățile scufundate,
Marele soare de piatră
în vetrele
Sarmisegetuzelor
neunoscute,
Sculpturile umile și
stînse
Ca niște torte...
Într-o zi, veți găsi
Marile Sigilii
Ale zeilor vulnerabili
Ca pe niște virfuri
de lance...
Tot ceea ce le urmărează
Este veșnic
numele vostru...

II

A existat un bătrîn
care prin exemplul
Propriei sale penitențe
A îndrăznit să ceară
bărbaților daci
Să renunțe
La ceea ce lingusește
viața unui om
Prin supliciu plăcerii!
Iarna, se îmbrăca
în zăpadă,
Vara, în pielea lumii
sălbatică.
Încălța sandale de nisip,
Semăna piatra,
pe deasupra capului
își punea
Lumina cerului.
Hrana lui consta

Rhyton (argint, secol III î.e.n.)

Dintr-o gură atinsă
de roua muntelui,
dintr-o boabă
de griu.
Nu a cerut niciodată,
nimic, de la
Nimeni!
Locuia într-o peșteră
fără limbă,
nu a vorbit
mai mulți ani!
Au început prin
a-l socoti nebun
Și au sfîrșit prin
a-l numi
Înțelept.
Ziua în care regele
l-a investit sacerdot,
Rugindu-l să schimbe
incinta sacrificiilor
Sale!
„Deceneu,
Există în Sarmisegetuza
un sanctuar demn
De tine!
Primește-l ca pe un dar
al zeilor
Care fac destine
Dar nu le urmăresc
în consecințele lor...
Primește-l Deceneu!...”
Istoria nu destăinuie
nimic din
Răspunsul marelui
penitent.

III

Geții au coborît munții,
atrași de miresmele
Ierburilor
Ce scaldau cîmpiile calde.
Apoi au explorat
cursul riurilor
Ajungînd
Pină la mare...
Au călcat-o, au săgetat-o
și au băut-o!
„De aici, realitatea
coboară sub
Marele pămînt...”
și-or fi zis ei...
Altfel nu există
nici o explicație
Că i-au lăsat pe greci
Să-și aducă triremele
pe tîrmurile Pontului...
Geții erau un popor
realist!
La această graniță
a materiei
Cu neantul,
Numai visătorii
Își puteau construi
o patrie!
Ei, care nu au fost
niciodată
Mari visători,
Pentru că erau geți
Adică oameni
fără de moarte...

IV

A te compara înseamnă
a măsura.
Olimpienii nu au admis
multă vreme
Perisabililor,
acest drept!
Prometeu a dăruit focul,
flacăra
La umbra căreia, Paris
a comparat
Farmecele celor trei
feminități.

ELENA HASCHE

A comparat și a ales
măsura
Propriei sale
frumuseți!
Fulgerul, ce a lovit
după aceea
A făcut din cetățile
eroilor
Tortze nestinse...
A te compara înseamnă
a măsura.
Astăzi zeii sint morți.
Pe lespedele Olimpului
pot fi văzute
Osemintele lor...
Poate că sint ale unor ciute
Speriate
De umana lor moarte...

V

Un popor mic are
mituri mari!
Iată exemplul
Grecilor:
I-au respins pe perși.
Astăzi, pilda lor
dă înălțime
Atîtor eresuri.
Un popor mic are
mituri mari.
Ceea ce lipsa de putere
nu mai împlinește
Săvîrșește faima
zeilor săi,
Hermes, Bachus, Apollo...
Strămoșii noștri
au fost exigenți.
Cînd Zamolxes a încetat
să-și facă datoria
Admițînd cucerirea
teritoriului dac,
A fost destituit
și uitat!
Chiar și o mitologie
poate fi detronată!
Clipa cînd un popor
rămîne singur
În barca sa...
Un popor mic are mituri
mari.

Iată exemplul
Grecilor...

VI

Dacă este adevărat
că Buerebista
S-a amestecat în
afacerile zeilor
Romani
Și că a trezit minia
lui Cezar
Este primul semn că
la Roma
Se proiecta o cucerire
a Daciei!
Feriți cei neștiuți
de măreția
Autorității, fericit cel
neînvidiat de
Posesorii tridentelor,
totuși umana
Umilință
nu te poate apăra
Ca o armură,
Și Buerebista știa
aceasta
Atunci cînd s-a
amestecat
În treburile Romei.
A le reaminti romanilor
că sint vulnerabili
În imensa lor solitudine,
A le reaminti că
cel ce cucerește
E un popor invins,
A le plăti trufia
prin trufie!
Astăzi
Pe aceeași piatră
S-a păstrat dira
atîtor aștri
Buerebista s-a înfrățit
cu Cezar
În destin.
Au fost uciși, sculptura
ce îi reprezintă
Are nume roman.
Sîngele care circulă
sub albeața ei

Obosită,
Murmură veș
Avertismente

VII

Istoricul Her
s-a expr
Geți
Că sint cei
și mai c
Dintre traci
Grecii ducea
și miere
Geților,
Pe triremele
În cetatea
Istoricul He
înainte
Cu proprii
Pe barbarii
geți,
Le mîncase
și mînc
Cuvintele,
Istoriei.
Le-a rostit

VIII

Știa zeul ge
(ce rep
Pămîntul,
sale)
Că dragoste
aripile
Va aduce
poporu
Ce-i poartă
Dacă știa,
de ce
În singurăt
Kogaic
Acolo unde
decît s
Desveșmint
timpul
Geții nu se
de mo

Cel ce luptă pentru
patrie devine
Nemuritor, ca și soarele,
Dar fără a-i egala
strălucirea!
Geții aveau un dispreț
absolut
Pentru oglinzile
bronzului,
În care, chipurile deveneau
Monezi și sigilii,
Peste care zeul pământului
Putea trimite oricând
tridentul incandescenței!
Geții nu se temeau de moarte
Și acceptau suferința
ca pe un dar
Al zeilor!
Dar care prevestea
viitorul...

IX

„...și mai la nord de Istru,
O mare de întuneric, neamuri
De albine, ce apără un țarm
de ierburi ninse...”
Herodot nu îndrăznise
să străbată
Țara Albinelor!
Astfel, astăzi, am fi aflat
mai multe
Despre poporul geților.
Ei, care se credeau
nemuritori
Asemenea zeilor,
Ei, care mureau rizind
Și se nășteau
plingind,
Ei, care în lipsa piramidelor,
Au lăsat, în urma lor,
Iarba sălbăticită
a singelui get!
Herodot nu îndrăznise
Să străbată
Țara Albinelor,
Acolo,
Unde un popor
pregătea
Marea Istorie
Pentru a străbate
Dreapta Eternitate...

X

Dromichetes
A dovedit bunăvoință
Înapoind grecului Lisimach
copilul său
Împreună cu urările sale
de prietenie!
Dromichetes știa
că ura nu se stinge
Cu zăpadă

Și că o patrie
rănită
Nu vindecă suferința
alteia...
Dromichetes a fost
un rege sărac
Dar grecul Lisimach
nu a văzut în
Bunăvoința lui
Decit un semn trufaș
de putere!
A refăcut războiul
pierdut
Pe alt drum,
A atacat poporul get
cu alte arme,
A plătit cu alți
morți
Și a fost înfrânt
în aceeași cimpie!
„Prin ce ai fost
mai tare, o, rege
al umilinței mele?”
l-a întrebat

Pe Dromichetes
mindrul Lisimach.
„Cel ce admite în
viață
Propria lui durere,
Cel ce nu schimbă
zeii din vatră
Cu a aurului putere,
Cine e get
și-n moarte
Cind patria
i-o cere,
Cel ce oferă, de
două ori o
Pace,
Învinsului !...”
Dromichetes a dovedit
bunăvoință
Înapoind grecului
Lisimach
Eroarea sa,
Împreună cu urările sale
de prietenie
Și de atunci
a avut pace...

XI

Aceste sculpturi pe care
le renaște
Dragostea noastră,
Aceste ziduri, pe care
frământăm
Argila atîtor secrete
pierdute
Și această zare
de sticlă
Peste care soarele
arde vegetația
Unor vene răcite...
În acest spațiu
te sprijini

Ca de o stincă!
Simți absența singurătății,
Asupra mării cad feșele
luminii solare.
Se aud strigătele
pescărușilor aerieni,
Cîntă o vislă
spărgind aripa
Valului,
Doi oameni se caută
prin eter
Și țărnicurile reverberează
doruri
umile.
Apoi revine uscatului
stîngerea
Acestei transparențe
Care ucide.
Vin gîndurile pierdute
în marile raiduri
Ale visului.

Cavalerul trac (secolul II î.e.n.)

Doi oameni se caută
prin eter!
Ovidiu lingă Ovidiu
il cheamă
Pe Ovidiu
Și îi răspunde
Ovidiu!
Și simți absența singurătății...
Acum apare și luna
în declinul soarelui.
O lotcă de argint străbate
arhipelagul
Atîtor stele pustii,
Marea respiră, încarcă timpul
cu emoții și sare.
Un scut uriaș strălucește
în portul
Tomis.
L-a scăpat Anteu
înaintea plecării
În țara de baștină,
în insule grece.
L-a scăpat zeul
Ares...

XII

A fost văzut în mijlocul
luptelor
Rătăcind ochii soldaților,
Desenînd în aer, scarele
unei feminități
Tulburătoare,
A fost auzit, o voce de vînt
picurînd pe loburile
Urechilor, o miere în aerul ars,
O mireasmă a lucernei
încinse.
A fost simțit, întins
pe paturile femeilor
Și așteptîndu-le
să ațipească!

Regii l-au respectat,
Olarii l-au cuprins
în desenele amforelor,
Fecioarele l-au visat
Ca pe un protector
al virginității...
A fost o enigmă, un zeu
în afara zeilor, un
Ostracizat al cerului, un exilat
din pămînt!
A fost mindria getului simplu.
Descifrat în mișcările
ceții și
În apusul soarelui,
Întreaga Tracie, l-a avut
pe scut!
Cavalerul Trac a rămas
lipit de retina
Pămîntului...
Și astăzi mai poate fi văzut.
În lunga ninsoare, un
scurt nechezat
Amintește locul pe care a fost...

XIII

Cind vei pleca, vei lua
după tine
Un cal mărunt, vei aduce
amintirea atîtor
Imagini, aerul respirat
și o coajă
De piine, într-o cutie
de lemn,
Și puțin soare.
Și puțin întuneric. Acolo,
unde vei ajunge,
Îți vei înălța patria
ca pe un steag
De fum și mireasmă
de piine caldă.
Apoi, vei aștepta
mulțumirea
Care nu vine să se așeze
pe catargul navelor
Fxilate.
Cind vei pleca, vei fi
singur.
Argonauții au căutat
lină sfîntă
În unghiurile lumii.
Se vor reîntoarce fără
a o aduce...
Cind vei pleca, vei lua
după tine
Un cal cărunt.
Într-o zi, se va opri
îngîndurat,
Nechezînd, arătîndu-ți
cu botul în
Sînge,
Întoarcerea acasă...

XIV

Triburile geților
Ascultau
lumina soarelui.
Cuvintele
îi constringeau
La un cerc de tăcere.
Aveau cetățile lor
în care se putea
Muri.
Dar iată-i liberi
să pronunțe numele
Minților
Și marilor nemuriri,
Iată-i liberi
să treacă prin
Lume,
Ordinea lor!
Triburile geților
Ascultau
lumina soarelui.
Cei mai mari dintre
poeți...

Coiful de aur descoperit la Coțofenești
(secolul V î.e.n.)

Detaliu ornamental de pe coiful de la
Coțofenești

CÎNTAREA

Mereu mai tînăra înfățișare

MASURIND timpul în reportaje, ele par niște popasuri rămase pe drumul acestor ani ca niște pietre kilometrice, de fapt niște însemne ale memoriei sau, mai bine spus, ca niște documente evocatoare precum scrierile și pozele de familie, familia fiind țara. Toate aceste reportaje au fost depășite de viață, dar dacă actualitatea lor n-a durat, indeobște, decît foarte puțină vreme, n-avem decît motive de a ne bucura. Fiindcă peste tot, pe toate drumurile umbulate, s-a petrecut mereu forța aceea a unei neîntrerupte schimbări: de la miazănoapte la miazăzi, de la apus la răsărit, an de an, lună de lună, săptămîină de săptămîină, zi de zi. Și tocmai din forța aceea ne-au rămas nouă cele mai frumoase amintiri, ca de pildă imaginea unui aflîș cuprinzînd o listă de obiective economice care încă nu erau. Atunci nu erau decît pe hîrtie, și totuși erau. Adică vreau să spun că prinseseră viață chiar de pe atunci. Căci numai cu o zi în urmă mă aflasem pe un cîmp pe care se săpa o groapă ce urma să se mărească mereu, ca apoi să se umple cu beton, acolo fiind postamentul unui mare combinat. Imaginea se multiplică, toate impozantele uzine de astăzi au început astfel, cu o baracă și o groapă, cu un camion și un buldozer; și tot așa s-a petrecut pe toate drumurile noastre de reporteri, drumuri în Maramureș și în Dobrogea, drumuri într-un orașel din marginea țării sau în cutare comună din Bărăgan. Și de fiecare dată descopeream un număr mult mai mare de locuitori, descopeream orașe care, cu toate numeroasele lor blocuri și bulevarde, aveau să rămînă încă multă vreme un șantier deschis: Ploiești, Cluj-Napoca, Craiova, Galați, Brăila, Constanța, Tulcea, Satu-Mare, Baia-Mare, Oradea, Brașov, Sibiu, Reșița, Sălaș, Hunedoara, Timișoara, Iași, Suceava, Bacău, Tîrgu-Jiu, Turnu-Măgurele, Drobeta Turnu-Severin, Filiași etc., etc., mereu în construcție și amenajare, mereu tinzînd spre chipul ideal al unui centru civic cu trăsături moderne. Și tot de atîtea ori, dintr-o sinceră și sentimentală pornire spre argument, sugeram edililor ca atunci cînd șantierul avea să fie terminat, să se păstreze ca piesă de

muzeu măcar o singură uliță cu cocloabele și anexele ei „pitorești”, pentru ca viitoarele generații să albă pe retină imaginea vie a modului în care trăiau străbunii pe aceste meleaguri. Dar buldozele au dat mereu la o parte tot ce era scorjit și putrezit, în locul unui pilc de case gata să se sfarme s-a înălțat un hotel sau un bloc-turn, sau un magazin, sau o școală, în locul străzii strimte și răsucite s-a croit un mare bulevard, în locul maidanului și al băltoacei au răsărit un lac, un stadion sau un parc dintre cele mai atrăgătoare. Și astfel au crescut orașele și satele noastre și astfel și-au făcut loc, tot mai aproape una de cealaltă, imaginile noi de pe fața patriei, însoțindu-i mereu pe contemporanii primilor ani de reporter și ducîndu-i cu gîndul pînă astăzi, pînă la acest an: al 34-lea de la marele act revoluționar din August, an hotărîtor al cincinalului revoluției tehnico-științifice care înseamnă și va însemna un început de nouă etapă istorică în viața poporului, pînă astăzi și pînă miine, pînă astăzi și pînă în viitor, prin grija Partidului Comunist Român și a secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Și astfel țara arată ca un arbore ce-și poartă în tulpină adînc încrustate cercurile marilor prefaceri, precum și însemnele viitoarelor realizări: lingă umerii de metal ai uzinelor și fabricilor vor apărea alți umeri; la suprafețele irigate, la renumitele podgorii, la combinatele avicole, la parcurile de mașini și tractoare se vor adăuga alte suprafețe irigate, alte livezi cu pomi și viță de vie, alte întreprinderi agricole și de mecanizare... Și tot așa noilor școli li se vor adăuga altele, noilor cinematografe altele, noilor sate modernizate, alte sate modernizate, orașele se vor mări, vor fi și mai frumoase. Și astfel gîndul ia forma chipului patriei și al oamenilor ei.

Așa cum urcînd spre coroana de aur a Ceahlăului ai sentimentul că vei putea privi curînd întregul lanț de piscuri ce conduc munții noștri tineri în calea lor spre Porțile de Fier, tot astfel, de la înălțimea pe care ne aflăm, vedem în urmă toată zestrea nouă a poporului făurită în anii aceștia de construcția socialistă, ani tineri și plini de măreție ca și munții,

ani ce au adus, rînd pe rînd, patriei bunăstarea și progresul. Recitînd una din cuvîntările tovarășului Nicolae Ceaușescu, din ansamblul strălucitelor idei m-am oprit asupra unui paragraf care emoționează profund: „Și acum, comunistii, indeosebi uteciștii, au nevoie de un anumit romantism revoluționar; ei trebuie să fie gata de orice sacrificiu, să gîndească, să-și prefigureze și să-și făurească viitorul, gîndind cum va arăta țara miine, ca rezultat al înlăturării Programului elaborat de Congresul al XI-lea. Nu se poate să fii revoluționar, să fii comunist, fără a avea și imaginație, fără a-ți înfățișa cum va arăta ziua de miine, fără a visa la fericirea poporului, a națiunii”. Și m-am întrebat: cum va arăta țara miine? Cum va fi chipul ei în anul 2000? Dar oamenii? Cîndva se spunea: „Nimeni nu va ști ce se va petrece în anul 2000”, dar acest an avea încă din vremuri străvechi un neînchipuit potențial de măreție! Scriitorii celebri prin forța lor de a fantaza își imaginau în scrierile lor împrejurările și festivitățile nemaivăzute cu care omenirea își va serba cei 2000 de ani ai erei noastre. Citești acele cărți și-ți spui că e frumos, chiar tulburător de frumos să te gîndești cu toată speranța la anul 2000. Dar nu-ți, oare, cu atît mai fascinant — mi-am spus — să ai în această privință un răspuns științific, un răspuns în care să crezi cu adevărat? Nu-ți cu atît mai tulburător să te știi cit mai aproape de acea realitate a anului 2000 cînd vom fi pășit în rîndul țărilor dezvoltate, și vom privi cu încă sporită încredere zorii comunismului?

E imaginea timpului cînd înaltul nivel al forțelor de producție și largul orizont de pregătire, calificare și cunoștințe al tuturor cetățenilor vor împlini a ceea ce visul nostru de aur. Și astfel, anul în care sintem și anul ce vor veni cu acumulări încărcate de rodul muncii noastre de azi, vor fi strîns legați între ei, așa cum strîns uniți sint și de cel ce au trecut, dînd, la un loc, prin realizările dobîndite și proiectate, meru mai tînăra înfățișare a țării de azi și de miine.

Vasile Băran

Vară

Lacrimă-a zeilor, griul
cu holde minate la stele
arde lumini pătimase
în verile patriei mele.

Colori izbăvite de ceruri
cearcăn uimit și duios
de roșu și galben și albastru
poartă pe fluier de os
o doină subțire ca sufletul
ciutelor albe-n văzduh
lotca de aur a zilei
se adincește în stuh.

Ochiul amiezii e taină
de purpură și de argint
statuie rotită de gînduri
pe arcul Carpaților sfînt
se trec cu freamăt pe ape
lebede-nvinse de dor
aproape că doare de-albastru
tăcerea privirilor lor.

Cum spicul visează-n pămînturi
imensele fluvii cerești
aproape că dor de înalte
frumoasele veri românești.

Mariana Filimon

Însemnări festive

Cîntecul

Cîntecele, așa cum le cîntă fiecare, au o limbă comună, care nu mai are nevoie de altceva.

Pretutindeni pe acest pămînt, acolo unde tinerii au o chitară la îndemînă, din întrebare și răspuns se naște de fiecare dată acea minune numită cîntec.

Un tînăr și un copil — și drept decor ulița unei așezări transilvănene. Decorul nu are vreo importanță, fiindcă tot ceea ce era de spus e cuprins în cîntec.

Livezi

Nicăieri livezile nu sint atît de frumoase ca în Munții Banatului. Și soarele ar trebui iubit așa cum îl iubesc copiii.

Cîntecele copiilor și cîntecele celor mari: o deosebire evidentă nu există între ele. Poezia copilăriei ne călăuzește pe tot drumul vieții, iar noi am vrea să vedem lumea cu ochii proaspeți ai copilăriei în fiecare zi.

Doină și polcă

De cînd oare există sărbători? Bineînțeles, trebuie să-ți faci timp și pentru aceasta.

Oare în cite locuri am văzut serbări? Poate nunțile din Bărăgan, căruțele gonind, poate cel mai frumos Kerwei din Banat. Pe cine oare nu-l cuprinde un sentiment de bucurie în fața steagurilor de August? Care este cea mai frumoasă zi? Iubim doina și ceardașul, polca și valsul; dorim fiecărui cel mai frumos cai și un drum proaspăt al dimineții.

Sărbătoare

S-a născut acest obicei, ca oamenii de sărbători să vină acasă. Și atunci își aduc și copiii să vorbească cu bunica în graiul natal, ca să aibă și ea o bucurie.

Copiii însă vor să afle locul unde tatăl a păscut vitele și de unde se trag toate lucrurile. Basmele s-au născut în pivnița cea adîncă iar copilul se teme de uriașul butoi cu varză. Cea mai frumoasă mîngie a copilăriei se putea împleti în grajd, din părul de vacă. Iar coloratele ghirlande de hîrtie însemnau toată fericirea acestui pămînt.

E un frumos obicei ca omul de sărbători să se întoarcă acasă.

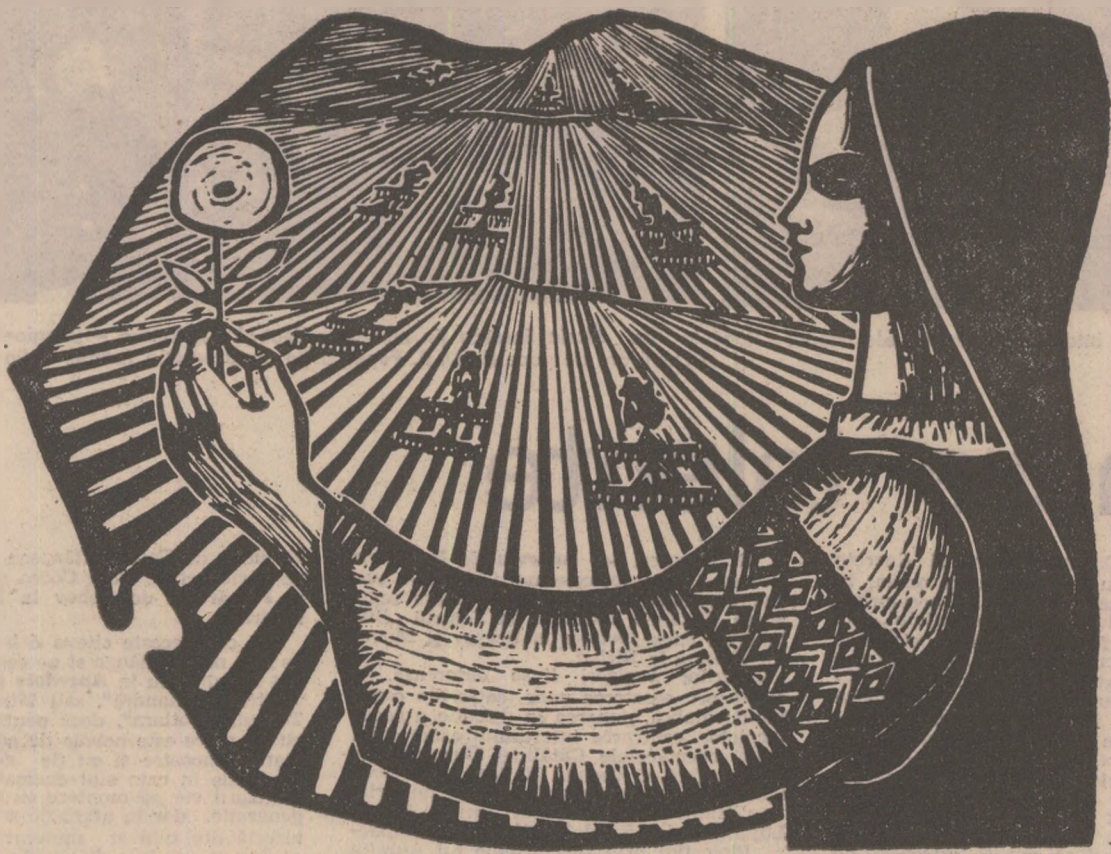
Și cînd din teasul toamnei se va scurge vinul vieții, pe Tîrnave sau la Cotnari, cînd vom cîntări faptele noastre, vom avea din nou certitudinea că nimic n-a fost în zadar.

Hans Liebhardt

ROMÂNIEI

Gravură de Gh. Bojan

Acolo, sus în munte

IN APUSENI se intră ca într-o cetate cu mii de porți pe care vremurile și-au scuturat armura de frumusețe și răcoare, încreștând lemnul și piatra adinc cu șuvoaiele inimii și ale frunții însetate de neliniștea faptei și a zborului.

Aici mi-a fost dat să aud tătăzuirile țărâni și murmurul de alge, steaua înaltă rotindu-și zodia de transformări socialiste, de încercări majore, cuvântul meșteșugit îndelung pe-o filă de inimă cu o respirație bogată a doinei, a legendelor și spiritualității românești.

La fiecare atingere a cuvântului tresar parcă evenimente și pași, amintiri de neuitat, chipul brăzdat de revolta al lui Horea, Cloșca și Crișan, somnul de rouă al Fluierului-Voievod al Marelui Iancu... parcă tresar toți munții lobagi de altădată ca niște focuri mari de veghe peste care astăzi arde ecoul de libertate și pace ale soarelui. Mi-a fost dat să privesc piatra ca pe un document de vază, să învăț cuvintele doinite de moși, să le sorb inecum marea soare cimpul de aur al grînelor coapte, să dormi cu muntele sub căpătii și să-i aprind iubirea în fiecare cuvint.

Din această iubire am ales doar o zi, o zi prea frumoasă în care drumurile și cărările se contopesc sub policandrul pădurilor de molizi și brazii, lângă susurul albastru al fîntînilor, ce cheamă într-o singură vibrație inima și pașii la o sărbătoare populară inedită, care de mult, de foarte mult timp, a rămas sub denumirea „Tîrgul de fete” de pe Muntele Găina, ce stăruie în memoria timpului ca o clipă unică și fie-binte de neasemuită frumusețe, dar și de întâlnire a moșilor, ca săt și pornire la lupte împotriva nedreptăților sociale și asupririi naționale...

Există un Munte, acolo sus, sub răriștea scripitoare a stelelor ce coboară pe verzele frunzei, se îngină cu veșnicia lor și rămîn dulce logodiți sub privirile aspre ale ierbii tăioase. Există un Munte prea frumos, cu virful domol rămurit spre înalt ca un strigăt — și numele lui este Muntele Găina (înalt de 1488 metri). Munte legat cu scăpătutul doinei și-al graiului, Munte de dor, Munte de Jertfă, Munte de inimă.

Spune legenda tulburătoare poveste că Muntele Găina a fost cîndva, la începutul pămîntului, loc de belșug și aleasă rodnicie în jurul căruia s-au strîns moși ca un cerc al hărniciei, muncii pașnice și doinei răsfirate pe coline ca un lan de spice. Aici, pe locurile acestea stăpînea și prea frumoasa zîină ocrotitoare a minereurilor alese, care avea o găină care făcea ouă de aur. Zîina, în fiecare an, pe la mijlocul lunii iulie era prezentă în virful Muntelui,

în mijlocul moșilor, între cîntecele și jocurile lor, dărîind tinerelor și tinerilor moși care se luau din dragoste pentru o viață cite un ou de aur ca amintire. Dar oameni lacomi și răi, stăpîniți de patima averii — reprezentați în poveste printr-un circiumar, — au căutat să dibuiască găina cu penele și ouălele de aur, să i le fure, fără să reușească pentru că găina a zburat în altă parte, la Roșia Montană, îmbrăcînd muntele de aici în aur...

Spune povestea că moșii s-au răzburat pe oamenii haini și răi și-au ținut la muntele lor, iubindu-l ca și înainte și de fiecare dată, la mijlocul lunii iulie, jocurile și cîntecele lor se dărîiau tinerilor care se luau din dragoste și cumpărau fetelor cunună de mireasă și le duceau, apoi, acasă, unde avea loc nunta mare — feciorii erau cu fluierete, fetele cu tulnicele. Se orîndeau în țărîină. De tropotul lor răsuna muntele... Poate și de aici i s-a spus tîrgului „Tîrg de fete”, denumind un picior de plai cu fete mîndre, cu „dorul rodit ca spicul, în așteptarea flăcăilor cu fluierete vrăjite”.

Spune istoria că aici, în vremuri de restriște, iobagii muntelui s-au adunat la chemarea lui Horea, la chemarea fierbinte a tulnicilor și-a fluierului lui Avram Iancu, apărîndu-și fiecare pridvor, fiecare izvor și piatră... Tot de aici, moșii lui Iancu, urmașii lor, au coborît la 1 decembrie 1918, spre Alba Iulia, cu steaguri tricolore, îmbrăcați în haîne de sărbătoare să consfințească marea unire între frate și frate pentru totdeauna... Și Muntelui i-au spus „Chipul Îmbrătatului”, după chipul lui Iancu, și Tîrgul de fete s-a înecat și mai mult, acolo sus sub pleoapa albastră a stelelor...

Aici, pe virful Rotundii, există o troiță ce aminteste de frămîntări de demult, de Avram Iancu, cruce comemorativă ciolită din piatră de Cîmpulung. Pe ea sînt gravate cuvintele „Înălțatu-s-a această sfîntă cruce întru amintirea nemuritorului Erou al Munților, Avram Iancu — cu prilejul serbării centenarului nașterii sale, la 1 septembrie 1924, în prezența reprezentanților Națiunii române întregite și recunoscătoare”.

UN ALTAR fermecător de neam împletit cu singurătățile înalte dominînd pînă departe piscuri și văi, veghînd ocrotitoare asupra Tîrgului de fete, cînd încep să vină oamenii pe umerii pietrei, printre arborii încărcăți de liniște verde, împodobind aerul zilei și al nopții cu zîmbetul lor curat, cu vorbele de duh, cu nesfîrșitele cîntece, cînd urcă din județele Alba, Arad, Bihor, Cluj,

Hunedoara, din întreaga țară ca un singur flux al culorii, al bucuriei vieții libere. Și pămîntul în zilele de vară pare un rug de floare și oamenii curg necontenit. Tineri și vîrstnici. Formații de dansuri. Tarafuri. Tulnicărese. Rapsozi populari. Mestieri populari. Ciopliitori în lemn. Poeți și invitați. Oameni și mașini într-o drumeție continuă. Și Muntele Găina vulteste de vîrste, de chioțe, de bucurie. Mii de turiști din țară și de peste hotare. Și cîntecul se amestecă printre oameni, așa cum izvoarele se amestecă-n fîntîni și curg spre buze ca o licoare. Și timpul trece. Și pe cer, sus, se aprind stelele. Coboară lingă focuri și adorm pe bratele fetelor ca o cunună de flori. Răcoarea nopții curge în pleoavele neobosite ale oamenilor. Se cîntă și se joacă. Jos la poalele muntelui, în comuna Avram Iancu, programele artistice continuă. Se citește poezii, se joacă, se dansează, se aprind focuri, se deapănă amintiri și mai ales se aminteste de Iancu, de marea erou al Apusenilor, și nimeri nu închide un ochi pînă tîrziu, după miezul nopții, cînd începe să suie toată suflarea sus pe virful Tîrgul de fete, să prîndă sunetul tulnicilor ca oprind dimineata cu vraja lor limpede, aducînd răsăritul soarelui pe fețele miilor de vizitatori. Abia acum, a doua zi, are loc „tîrgul” propriu-zis, programul cultural-artistice, care anul acesta a fost închinat aniversării a 2050 de ani de la crearea primului stat dac centralizat și independent, a 60 de ani de la forma-

rea statului unitar național român și a 170 de ani de la revoluția din 1848... Tulnicărese din Avram Iancu, Vidra, Bulzești și Cîmpeni răsfirate pe buza Muntelui. Printre tulnice razele aurite ale soarelui. Apoi, parada portului popular din diferitele zone ale Țării Moșilor, expoziția creatorilor populari — obiecte din lemn pirogravațe și încrustate — tulnice, ciubărăse, doacloare, furci, linguri, cance, toporase, fluierete, roți, porți în miniatură — din comunele Avram Iancu, Vidra, Albal, Horia, Arieșeni, Gîrda, Vadul Moșilor, Neagra, Mihăiești, Bistra, Roșia Montană, Lupșa, Sălciua, Ciurubeara..., aool ceramiști din Criștor, Lebeceni, Sălște-Vascău, Lăsciori, lădarii din Buchireasa, cojocaril din Beluș și alții și alții, creatori și păstrători de frumusețe. A fost prezent și pictorul naiv Niță Nicodim cu o expoziție personală, s-a prezentat și o gală de filme documentare și artistice, de asemenea, s-a desfășurat concursul cu premii al muncii, frumuseții și hărniciei „Mireasa Munților” și „Mirele Munților”... Și Muntele pilpie ca o scinteie uriașă. Cîntecele curg, cînd dulce și legănat, cînd într-un ritm trepidant. Este un adevărat festival al cîntecului și jocului popular, un dialog al vîrstelor, al simplității și frumuseții trăiniciei noastre... Mii și zeci de mii de oameni! O Țară a iubirii. O iubire unică de Țară — Muntele Găina este un amfiteatru uriaș, o explozie a bucuriei unanime. Cîntecul se face mesager și pătrunde pe neobservate în sufletele tuturor Soarele arde aproape de oameni ca o vâpaie uriașă...

„Tîrgul de fete” este o îmbrățișare unică de cîntece și soare. Oamenii își mărturisesc bucurii, gînduri, vise: tinerii se împrietenesc. Munte și oameni — un singur suflet, o singură inimă. Jos, satul, cu o populație de peste 3265 locuitori, cu o suprafață de 163 km² și 6325 ha, cu 6 școli și peste 30 cadre didactice cu pregătire superioară, pare părăsit, învăluit de o liniște adîncă vîna spre seară cînd oamenii și drumuri se împletesc din nou și pădurea-i însoțește pe povirnișuri de munte, pe văi însoțindu-i ca o urare nesfîrșită, ca un legămint de revedere „pentru la anu”...

Și mîna celui care scrie notează în taină cîteva lucruri în plus despre Apuseni: noi fabrici — de tricotaje cu peste 1300 angajați; în cadrul întreprinderii de prelucrare a lemnului din Cîmpeni. Clădire nouă de poștă și telecomunicații, spital nou și modern, școli noi, grădinițe și creșe noi, stații PECO, fabrică de lapte, marele combinat pentru valorificarea zăcămintelor de minereu cuorifer cu peste 25000 de angajați de la Roșia Poeni; amenajări hidro-tehnice, lucrări de normalizare a căilor ferate, șosele industriale, uzină de prefabricate din beton, peste 5000 de apartamente în zona Cîmpeni. Abund pentru oamenii muncii — mărturie ale vieții noi pe vatra bimilenară, moșescă, ce duc prin timo către urmași făclia înfăptuirilor slăvind dreptatea, pacea, cinstea, omenia sub steagul credincios al Partidului Comunist Român... Și Muntele Găina se învăluiește inecum în brațul de odihnă al liniștii, în timo ce pămîntul și iarba se scutură de urme și pași, trăiesc în inimă adînc cu seva cîntecelor, a Tîrgului de fete ca o metaforă unică a singurului românesc, a tradiției și frumuseții continue.

Ion Mărgineanu

În seara de August

MASURAM puterea și înălțimea patriei,
după numărul piinilor din care-i făcută cîmpia,
după strălucirea cuvintelor de dragoste dăruite vetrei plină de arbori
și de păsări
și de cîntec,
pentru că patria a fost mai întii un cîntec,
cel dintii,
așa cum piinea, înainte de-a fi fost mai întii pămînt;
altfel n-ar fi atit de albă,
altfel patria n-ar fi atit de bună cu toți fiii săi
și ochiul ei n-ar fi o lance visînd încrîncenată deasupra calului;
incandescentă, propria-i îndirjire n-ar deveni, în marile pagini de istorie, de-alteoa ori cămașă de zale;
altfel văile ei n-ar mai înflori oglinzi,

iar timpul care vine mereu scinteind n-ar zugrăvi,
pe înalții pereți,
chipuri de voievozi;
altfel patria n-ai mai simți-o ca două aripi,
ca două miini ale tale pe care, ușor, pe genunchi și le-azezi,
de-o naștere nouă tulburate,
asemeni apei ridicîndu-se între ghizdurile fîntinii
cînd nervuri din carnea cîmpiei oamenii sînt,
la focul din ei viitorul continuu să fiarbă.

Stelele se-aprînd în seara de August, în seara de vară și cîmpia e planetă vie în care-am pus piinea să crească pînă miine.

N.N. Florian

Valoarea inițiativei

FĂRĂ să fie o stațiune a succeselor răsunătoare, chiar dacă acestea nu i-au lipsit, nici în țară, nici peste hotare, stațiunea 1977-1978 a impus nu numai și nu doar valori spectaculare, ci și valori de climat artistic — specifice vieții noastre teatrale — care fac din ea o stațiune foarte importantă, o stațiune-cheie.

Să dăm câteva exemple. Între valorile spectaculare ale acestei stațiuni se află fără îndoială și **Efectul razelor gamma asupra anemonelor** de Paul Zindel, în regia Cătălinei Buzoianu, reprezentarea prilejuindu-i Olgăi Tudorache o mare creație actoricească. Dar se poate compara oare importanța reală a acestui spectacol — care i-a adus totuși nu mai puțin de patru premii Teatrului Mic! — cu importanța pe care o are și o va avea pentru dezvoltarea teatrului românesc **Festivalul de teatru contemporan** de la Brașov? Păstrind proporțiile, nici **Clipa** de Virgil Stoenscu, după cunoscutul roman al lui Dinu Săraru, nu este — în interpretarea actorilor constănțeni — un spectacol de neîngăjit. Dar dincolo de valoarea discutabilă a dramatizării și de aceea a reprezentării, ca teatru politic, ni se pare cu mult mai importantă, prin consecințele ei pozitive, valoarea inițiativei Teatrului dramatic din Constanța de a organiza anual **Săptămâna teatrului politic**, deschisă scenei din întreaga țară. Nu știm exact, de la data locului, care au fost valorile reale și cit au fost de răsunătoare succesele colocviului săptămânian **Arta actorului în dialog cu publicul** și nici acelea ale **Colocviului teatral de la Sf. Gheorghe**, dedicat teatrului naționalităților conlocuitoare, dar nu ne e greu să sesizăm valoarea stimulativă a acestor manifestări de cultură teatrală a căror primă ediție a avut loc tot în stațiunea 1977-1978.

Nu mai puțin importantă — între succesele nerăsunătoare dar durabile ale stațiunii — este consolidarea și instituționalizarea unor inițiative teatrale valoroase, care, prin conținutul și finalitatea lor, s-au înscris firesc în Festivalul național „Cintarea României”.

Consecințele acestei puternice mișcări festivaliere — sprijinită activ de A.T.M. — sînt sensibilizabile în interesul sporit al tinerilor regizori și interpreti pentru calitatea competitivă a produsului lor artistic și se răsfrîng pozitiv și în politica repertorială a teatrelor, care a devenit mai dinamică și mai echilibrată în același timp.

În stațiunea 1977-1978 s-a concretizat și o valoare inițiativă a Uniunii Scriitorilor: primul **Colocviu național de literatură dramatică**, pronunțînd o sensibilă reevaluare critică a valorilor existente și înregistrînd totodată o salutară creștere a conștiinței de sine a breslei, precum și o clarificare a obligațiilor ce-i revin. Pentru că teatrele, după ce au răspuns satisfăcător la întrebarea cită dramaturgie românească joacă, au început să-și pună cu acuitate în această stațiune o altă întrebare, mai dificilă: ce dramaturgie românească joacă? Sau cit de substanțială și de importantă este în repertoriul lor piesa românească de actualitate?

Dintre valorile noi, produse pe scenă, sînt de semnalat, din acest punct de vedere, printre altele: **Ruzăciune pentru un disc-jockey** de D. R. Popescu, într-un original și curajos spectacol de teatru politic regizat de Nicolae Scarlat la Galați, **Noaptea cabotinelor** de Romulus Guga, în regia lui Dan Alexandrescu, la Teatrul de stat din Tg. Mureș (secția română) și, pentru expresivitatea scenică deosebită de care a cănătat-o în spectacolul lui Alexa Visarion, de la Teatrul Giulești, **Goana** de Paul Ioachim. Notabilă e, desigur, și reprezentarea piesei **Auto-biografie**, chiar dacă într-un spectacol inegal, semnat de Cornel Todea. În alt plan, al scenicizării operelor ce nu aparțin propriu-zis literaturii dramatice, este menționabil spectacolul de echipă al Teatrului „Lucia Sturdza Bulandra”, **La lilieci** de Marin Sorescu.

Arden din Kent, în regia lui Aureliu Manea, la Teatrul Municipal din Ploiești, **Romeo și Julieta** în regia Cătălinei Buzoianu la I.A.T.C. și **Nevestele vesele din Windsor** în regia lui Alexandru Tocilescu, la Teatrul Tineretului din Piatra Neamț, **Timon din Atena**, în regia lui Dinu Cernescu la Teatrul „Nottara” și **Eduard al II-lea** de Marlowe, în regia lui Mircea Marin la Teatrul Dramatic din Brașov jalonează, și în această stațiune, preocuparea constantă și fructuoasă a teatrului românesc pentru interpretarea contemporană a dramaturgiei (pre)shakespeareene.

Victor Parhon

Moderne interpretări scenice ale istoriei: Răceala de Marin Sorescu (în montarea Teatrului Bulandra — imaginea din stînga) și Două ore de pace de D. R. Popescu (în reprezentația Teatrului din Tîrgu Mureș)

Tinere talente

VORBIND despre tineri și tinerețe în teatru mă voi referi numai la vîrsta calendaristică a creatorilor și la data recentă a debutului, altminteri mi-ar fi imposibil să stabilesc granițe, descoperind tinerețe, spontaneitate și inventivitate atît în spectacolele Cătălinei Buzoianu, Iulian Vișa, Alexandru Tocilescu cit și în cele ale lui Georg Harașag sau Lucian Giurchescu: adjectivul „tineresc” se potrivește în egală măsură și **Nevestelor vesele din Windsor** de la Piatra Neamț, dar și lui **Romulus cel Mare** de Dürrenmatt pe scena Naționalului bucureștean sau lirismului efervescent din **Omul... continuați să puneți întrebări** de la Teatrul Mic. Precizez că diferențele sînt de multe ori artificiale, determinate mai cu seamă de faptul că între 1959 și 1968 n-am avut nici un absolvent al secției de regie, iar directorii de scenă din ultimul deceniu intră în discuție sub semnul tinereții chiar dacă sînt apropiați ca vîrstă de cei afirmați atît de categoric în anul „60”, de cei ce reprezintă cu cîinste pe plan național și internațional școala românească regizorală.

Separarea generațiilor nu este atît de vizibilă cum a fost cu ani în urmă cînd Liviu Ciulea a militat pentru „reactualizarea teatrului” iar Horea Popescu, Lucian Giurchescu, urmați de Lucian Pintilie și Dinu Cernescu și-au înscris în repertoriul teatrelor primele lor succese cu piesele lui Matakovski, Bertolt Brecht, Shakespeare, Cehov sau I.L. Caragiale. Estomparea diferențelor, dispariția prăpăștiilor sînt firești, avînd în vedere faptul că tinerii intră acum într-o competiție de altă natură decît cea dinaintea lor, conținînd și dezvoltînd o artă scenică solidă, bine constituită, pusă sub semnul mesajelor majore și al diversificării mijloacelor de expresie.

Teatrul Tineretului din Piatra Neamț continuă să fie și astăzi, la fel ca la început, un laborator al căutărilor, un creuzet al fascinantei alchimii a experimentului și îndrăzelii. Pe scena acestui teatru s-a jucat prima piesă a lui Vampilov, tot acolo am avut un Truffaldino românesc, năstrusnic și bufon într-un dinamic și nestăpînit **Slușă la doi stăpîni** de Goldoni, pus în scenă de Iulian Vișa, unul dintre cele mai lirice și filosofice esuri scenice de substanță folclorică în **Tinerețe fără bătrînețe** de Eduard Covali, gîndit teatral de Cătălina Buzoianu, explozivul musical al lui Alexandru Tocilescu și Nicu Alifantis pe șema **Nevestelor vesele din Windsor** de Shakespeare și acida meditație satirică a lui Teodor Mazilu, **Somno-roasa aventură**, în regia lui Nicolae Scarlat.

Cele mai interesante deschideri către universalitate din ultimii ani, aducerea de noi titluri în repertoriul teatrelor s-a făcut tot de către tineri, **Martin Luther** și **Thomas Münzer** de Dieter Forte la Satu Mare, **Eduard al II-lea** de Christopher Marlowe și **Maria și copiii ei** de Oswald Dragun la Teatrul dramatic din Brașov au fost puse în scenă de Mircea Marin, iar **Henric al VI-lea** de Shakespeare, de Ioan Ieremia la Teatrul Național din Timișoara. Prima piesă japoneză, **Amurgul unui cocor** de Junji Kinoshita a fost montată la Pitești de Alexandru Tocilescu iar interesantele piese politice contemporane, **Sizwe Banzî a murit** de Athol Fuggard și **Da sau nu** de A. Ghelman — de Alexa Visarion, la Teatrul din Ploiești și la Teatrul „Nottara” și Teatrul Giulești din Capitală.

PIESELE românești contemporane și-au dezvoltat în ultimul timp semnificațiile lor majore, valentele scenice complexe, mai cu seamă în viziunea tinerilor. **Două ore de pace** de D. R. Popescu a avut anul trecut cele mai originale rezolvări în montarea lui Kincses Elémer la Tîrgu Mureș și a lui Alexa Visarion la Cluj. **Piticul din grădina de vară** de D. R. Popescu și **Răceala** de Marin Sorescu au devenit „unice” datorită interpretării lor regizorale de către Dan Micu la Teatrul din Tîrgu-Mureș și la Teatrul „Bulandra”. **Descăpătînarea** de Alexandru Sever s-a bucurat de aportul sensibil și original al tandemului înînr, Tudor Mărăscu, ca regizor, și Octavian Dibrov, pictor scenograf, Alexandru Colpacci a găsit la Oradea soluții de o tulburătoare modernitate atît pentru **Hotărîrea** de Mircea Bradu cit și pentru **Balconul** de

D. R. Popescu, iar **Interviu** de Ecaterina Oproiu a cunoscut cele mai ingenioase variante scenice datorită unor tinere regizoare, Cătălina Buzoianu la Teatrul „Bulandra”, Anca Ovanec la Brașov și Mușatic Mușata la Birlad.

Tinerilor regizori li se datorează, de multe ori, scoaterea unor teatre din conul lor de umbră, punerea în discuție a spectacolelor, centrarea interesului asupra lor. După spectacolele Cătălinei Buzoianu de la Iași, iată că vechiul Național moldovenesc redevine interesant datorită lui Cristian Hadji-Culea, Galațiul prin Adrian Lupu, Nicolae Scarlat și Alexandru Colpacci, Ploieștiul prin spectacolele lui Aureliu Manea și Alexandru Tatos, Bacăul prin câteva experimente încercate (desi încă timide) de Cristian Pepino. În ultimul timp și Mihai Lungeanu a făcut să se vorbească despre Teatrul din Petrosani, despre care lumea uitase că mai există. Posibilitățile de afirmare rapidă par să crească stațiune de stațiune, numele impunîndu-se pe afișe chiar înainte de terminarea studiilor, așa cum a fost cazul lui Alexandru Dabija și Mihai Maniutiu, sau cu spectacole de succes, la scurtă vreme după absolvire. Valeriu Paraschiv, Silviu Purcărete, Irina Nicolescu (la Teatrul de păpuși) au găsit cele mai propice condiții pentru a se impune prin gîndirea lor scenică clară, personală, fiind încă proaspetți, ba chiar foarte proaspetți posesori de diplomă.

Dacă în domeniul regiei, această ascensiune mai este încă temperată de cerințele de maturitate ale profesiei, în schimb în registrul actoricesc sîntem în fața unei răsturnări pînă și a ultimelor rezistențe; numai în ultima stațiune bucureșteană, vom găsi la Teatrul Mic răsunătorul succes al Olgăi Tudorache alături de elevele ei Rodica Negrea, Adriana Șchopu și Angela Ioan, în **Efectul razelor gamma asupra anemonelor**, la Teatrul „Nottara” debutul interesant al unor tineri studenți precum Răzvan Vasilescu și Dan Anton Vasiliu în **Întoarcerea fiului risipitor** de Vampilov și Valentin Teodosiu în **Toth din Familia Toth** de Istvan Orkeny. Adrian Pintea, încă student fiind, își împărțea timpul între

Excursia de Teodor Mănescu unde li avea ca parteneri pe Dina Cocea și Ion Lucian și **Pescărușul** de Cehov la Teatrul „Bulandra”.

Am citat aceste câteva debuturi, la care, as mai putea adăuga și pe cel al lui Cătrinel Dumitrescu în **Anecdote provinciale** la Teatrul „Bulandra”, sau Mirela Gorea la Teatrul „Nottara”, doar pentru a sublinia cit de mare este nevoia de actori tineri în teatrele noastre și cit de generoase sînt condițiile în care sînt chemați să lucreze. Regizorii vor să monteze cu colegii lor de generație, dar în afară de aceasta se manifestă din din și imperativul teatrului contemporan de a fi simplu, adevărat, emoționant, de a avea actorii potriviți în rolurile potrivite, evitînd artificii și contrafacerea. Tinerii absolvenți nu ajung să numere bine lunile, necum anii de la absolvire, iată-i deja cu un număr frumos de roluri. Dan Condurache, Horatiu Mălaele, Sorin Medeleni, Rozina Cambos, Șerban Celea, Gabriel Osecluc sînt nume cunoscute deja cu toate că debutul lor încă se mai păstrează în cele mai recente amintiri și însemnări, iar Carmen Petrescu, Dragoș Pislaru, Virginia Rojin s-au impus cu rapiditate în repertoriul variat și plin de solicitări de la Piatra Neamț, încă din primul an de activitate pe această scenă. Confruntările, dezbaterile, galele, festivalurile organizate în toate colțurile țării în ultimul timp au relevat creații interesante, bună parte datorate tinerilor, precum Marin Benea, la Gala Națională a Recitalurilor de la Bacău, Ortansa Panamarenco, Elena Albu la Satu Mare, Banya Irén la Sf. Gheorghe, Nicolae Manolache și Szilagyi Eniko la Costinești, și mulți alții.

Discuțînd an de an cu conducătorii colectivelor noastre teatrale care solicită cu nesat actori tineri, vîzînd rolurile ce-l așteaptă într-un repertoriu din ce în ce mai variat, îmi vine să răsorn întrebarea, legată de condițiile create începătorilor și să spun: avem noi oare suficienți tineri pentru condițiile existente?

Ileana Berlogea

Dimensiunea timpului

■ Aceste „mijloace” de reținere a clipei pe loc, de investigare și propagare a actualității care sînt radio și televiziunea, și-au dovedit și își dovedesc tot mai elocvent marca lor forță de a surprinde întreaga, ampla dimensiune a timpului. Trecut, prezent și viitor interesează deopotrivă pe creatori și pe ascultătorii sau spectatorii lor, iar probele unei astfel de viziuni complexe, de o necesară complexitate, se găsesc pretutindeni.

■ Apreciem, deci, preocuparea din ce în ce mai evidentă a televiziunii de a da, prin emisiuni-sinteză, o privire asupra unor elemente definitorii ale contemporaneității. **Tribuna TV** sau ciclul **Confruntări ideologice** în lumea contemporană (vineri este anunțată tema **Locul și rolul artei și culturii în viața socială**, cu participarea unor cunoscuți critici,

scriitori, esteticieni) aduc în fața publicului probleme de maxim interes, centru de foc al unor incitante dezbateri. De asemenea, salutăm cu mult entuziasm, în primul rînd pentru utilitatea ei ce nu mai trebuie îndelung explicată, o emisiune TV precum **August: muzeu, expoziții** (autor Rodica Becleanu). Publicul este, astfel, informat cu promptitudine asupra noutăților domeniului artistic respectiv (deocamdată doar din perimetru bucureștean dar, nu ne îndoim, edițiile viitoare vor călători și în alte localități ale țării) prin note și comentarii, slujite de reprezentative imagini. Cum începutul a fost făcut, așteptăm în continuare și implicare inițiative cu referiri la literatură, muzică, teatru, film, operă, balet, folclor. Căci fenomenul artistic românesc, de o bo-

gălie și efervescență ce se impun tuturor, solicită, pe drept cuvînt, privirea atentă, cuprinzătoare, penetrantă a televiziunii și, prin intermediul ei, a marelui public. Transmise la ore de maximă audiență, într-un spațiu de emisie generos, încredințate unor realizatori cu autoritate, asemenea sinteze lunare (sau bilunare) ar răspunde imperativului principal ce stă în fața creatorilor din televiziune: a informa și a forma conștiința publicului larg.

■ Ultimele ediții din **Meridiane culturale** au răspuns, într-un chip exemplar, intențiilor și sarcinilor acestui tip de emisiune. Căci recunoașterea valorilor artei și culturii naționale a depășit de mult granițele țării și scriitorii, sculptorii, interpreții de muzică populară și cultă, pictorii, compozitorii români, victorioși în exigente concursuri internaționale, prezenți în multe expoziții sau turnee, sînt, acum, nume rostite cu respect și admirație în întreaga lume. **Meridiane culturale** nu s-a mulțumit cu simpla constatare a acestui adevăr, astăzi la îndemina oricui, ci folosind mijloacele de expresie specifice televiziunii a realizat bune documen-

Un film-dezbatere

FLASH-BACK

Război în conștiință

● Viața nu lartă (1958) este oglinda unei epoci de frământări, de cîștiguri și înfrîngeri, în care cinematograful românesc se desfășoară din crîsparea efemeră și încercarea să producă și pentru posteritate. Filmul acesta, prin care doi regizori tineri (Iulian Mihu și Manole Marcus) își afirmă maturitatea, a intrat întii în istorie grație unei polemici, și au trebuit apoi să treacă ani buni pentru ca optica unei alte contemporaneități să-l așeze printre valorile perene. Este destul, azi, să-l revezi într-un grupaj cu filme anterioare pentru ca să realizezi saltul. Din fericire, istoria este o sumă de valori concrete care se cumulează precum cărțile într-o bibliotecă, lăsînd la o parte alte considerente...

Filmul acesta de război este o perorație pe tema responsabilității conștiinței față de tot ce se întîmplă în jur, față de tot ce-l este supus spre alegere. Un fiu caută, pornit pe urmele frontului, cauza care l-a făcut pe tatăl său, întors acasă rînit, să innebunească. Pe fondul unei parade militare de ziua eroilor, cu imbogățiri de război, doame filantrope din high-life și generali care-și etalează decorațiile, se desfășoară sub formă de flash-back un al doilea film — drama sfîșietoare a celui ce, obligat de disciplina militară, a fost silit să-și impună prietenul. Obediența apare în retrospectivă ca o boală progresivă și incurabilă, care nu numai că usucă totul în jur, dar distruge pe cel ce se lasă atins, abia făcînd, în acest timp, loc celor ce nu s-au silit s-o practice mai demult. Practicanțul ocazional, cel cu conștiința curată, pătește cel mai rău: își pierde rațiunea tocmai pentru că remușcarea îl găsise lipsit de imunitate. El scapătă într-un ospiciu, în timp ce adevărații profitori ai războiului vorbesc de eroism și împart discursuri lipsite de scrupul.

Acest rechizitoriu moralist este făcut cu cele mai bune mijloace filmice, cu o discreție a tonului sprijinindu-se exclusiv pe puterea imaginilor. Scenografia barocă, somptuoasă, organizată în jurul unui mausoleu și proiectată apoi, într-un alt timp, în zigzagul sirmelor ghimpate, dă efecte unice. Grija pentru expresivitate încarcă evoluția acțiunii cu o pastă plină, convingătoare, de imagini, evitînd cu grație ușorul schematism al poveștii propriu-zise.

Ce fericire să descoperi într-un colț ascuns de arhivă o asemenea peliculă, care nu s-a demodat, n-a îmbătrînit și se armonizează prin seriozitate cu lucrările de vîrf ale filmului național!

Romulus Rusan

O MARE explozie s-a produs într-un combinat siderurgic — așa începe filmul *Avaria*. Cinci minute, flăcări mari, pagube de milioane. După asta, toată povestea arată un singur lucru: cum se va repara dezastrul. Unul din tinerii ingineri (interpret, Emil Hossu) are un plan mai rapid; altul (Ovidiu Iuliu Moldovan) are un plan mai lent și acuză pe celălalt de utopie, neseriozitate și vedetism. Spectatorul, la început, se întreabă ce semnificație are conflictul dintre cele două păreri. Dar pe măsură ce dezbaterea cinematografică înaintază, spectatorul înțelege că e vorba de o problemă care ne interesează pe toți; o problemă care privește nu numai acea uzină, ci însăși lumea de azi. E vorba de lupta contra timpului, lupta pentru cucerirea timpului. Timpul, care cere „scoruri” dificile, nu numai ca viteză dar și ca precizie. Industria contemporană evoluează, respectînd legile unei mașinării cu milioane de șuruburi. Fiecare piesă trebuie să fie sincronă cu alte piese și nesincronă cu restul. Iar asta, la o viteză care să lase în urmă concurentul. Și în țările de industrializare recentă problema timpului e tot atât de acută. Nu sub unghiul concurenței. Ci, ca în cazul de față, lupta cu timpul la forma luptei contra tembelismului, întîrzierilor, neglijenței, chiulului, nediscipliniei, nepăsării. Iată de ce, aci, oamenii de bine sînt de două feluri: unii, precum cei de tipul personajului interpretat de Emil Hossu, entuziaști, curajoși, donquijotești, ușor lunecînd în utopie, dar necesari într-o societate unde se cere febril mersul, iute, dinamic, înainte. Celălalt om de bine e cel

de tipul eroului lui Ovidiu Iuliu Moldovan, care caută în toate o marjă de securitate, o garanție contra executărilor imperfecte, întîrziate, nearticulate unele într-altele. Povestea din filmul — scris de Dorel Dorian și regizat de Ștefan Traian Roman — este duelul dintre acești doi campioni. Combinatul are un director general, un om de peste 50 de ani, cu sănătatea șubredă și voință dirză de a activa mai departe. El susține proiectul rapid. Iar partida e cîștigată prin voința întregului colectiv. Ba chiar unele reparații sînt gata înainte chiar de expirarea celor 32 ale sale așa de „utopice” socotite zile. În timpul bătaiei, directorul general (magnific interpretat de Constantin Anatol) moare. Se pune problema alegerii succesorului său. Pare normal ca acesta să fie proaspătul învingător, victoriosul inginer care a conceput și realizat proiectul. Ei bine, nu. Succesorul, în conducere, va fi celălalt, inginerul cel prudent, cel insufletit de un cuminte realism, cel care știe să descopere și să înlăture piedicile. De fapt, izbînda fusese a tuturor, a muncitorilor reușiți în echipele ce și-au impletit armonice eforturile, a tuturor celor ce nu au avut pane de atenție. După moartea șefului, urmează un „interregnum”. Conducerea o preia, interimar, un lucrător mai vechi, poate cel mai priceput din toți (interpret, Ilarion Ciobanu). El ar fi trebuit să fie succesorul. Dar și el îl recomandă pe același coleg.

Există în acest film-dezbatere și o altă problemă: o implicată nedoară. Rapida modernizare economică, precum și rapida ascensiune la civilizația electronică cer studii serioase, pe care nu-

mai disciplina școlară le poate asigura. Dar rigoarea cu care se execută această sarcină să nu înăbușe cealaltă față a educației: cultura umanistă, cultura ideilor și sentimentelor. În tot cursul filmului nu este nici un moment vorba de acest al doilea aspect al vieții din țara noastră. Adică se pomenește de așa ceva doar de două ori, și destul de imperfect. O dată, pentru a arăta cum o mare, veche și frumoasă iubire este sacrificată pe motiv că... adică, la drept vorbind, fără nici-un motiv. Iar a doua oară, amorul unui tînăr logodit duce la eschivare, dezertare, ba chiar și la un mic fals în acte publice...

Există două personaje femei. Unul, secretara organizației de bază, foarte credibil interpretată de Olga Bucătaru, iar celălalt, sora medicală, interpretată cu talentul ei obișnuit de Margareta Pogonat.

Interesant e textul dialogurilor. El cuprinde aproape numai argumente de tehnică inginerească, adevărată limbă pășărească pentru spectatorul nespecialist. Ei bine, aceste noțiuni de fizică, mecanică și organizare a muncii sînt traduse în fraze așa de clare, și mai ales așa de bine spuse de Ovidiu Iuliu Moldovan, încît spectatorul le preface pe loc în ideea generală, în teoria realistă, cuminte, prudentă a personajului.

În ordinea actoricească, trebuie să felicităm pe autori pentru a fi ales, într-un rol-cheie, pe marele actor Constantin Anatol. Dublu merit, căci, nu înțeleg de ce, acest artist așa de des ilustrat în teatru, nu e aproape niciodată distribuit pe ecran.

D. I. Suchianu

Emil Hossu, Ilarion Ciobanu, Ovidiu Iuliu Moldovan (în imaginea din stînga), Margareta Pogonat și Constantin Anatol, interpreți ai noului film românesc, *Avaria*

tare și interviuri, însoțite de judicioase comentarii. În același spirit de seriozitate și responsabilitate profesională, *Meridianele culturale* sînt, credem, chemate să discute nu doar într-o secvență a ciclului, ci într-o serie de emisiuni. O problemă ce interesează profund creatorii și cititorii români sau străini: difuziunea literaturii noastre clasice și contemporane în alte țări. O cercetare a fișierelor bibliotecilor, răsfoirea masivelor volume (apărute anual) din *Index translationum* și, mai ales, a traducerilor efectuate pînă acum ar duce, cu siguranță, la importante concluzii vizînd atît cantitatea cît și calitatea muncii ultimelor decenii. În jurul mesei rotunde a *Meridianelor culturale* i-am dori convocați — pentru o dezbatere deloc festivă sau generală, dimpotrivă critică, autocritică și cu toate cărțile pe față — pe editorii, reprezentanții ai uniunilor de creație, scriitorii, criticii. Concluziile discuțiilor se anunță de pe acum pline de urmări.

■ Un emoționant moment TV, evidențiînd încă o dată strălucirea de neconfundat și de neuitat a tradiției, a fost *Medaliionul George Vraca*, prezentat de Radu Beligan,

artist al poporului, și realizat, cu pios patetism de T. Caranfil. Seria *Telerecitalurilor* se îmbogățește, astfel, cu o magistrală „filă”, dedicată celui care a atras ca un magnet, timp de aproape patru decenii (din 1925 cînd debută în *Faust* pînă în 1964 cînd sfinșea cu *Richard al III-lea*), atenția iubitorilor de teatru. Actor pentru care, cum remarca atît de plastic Radu Beligan, „punctul fix”, reperul multilor ani de glorie și de muncă a fost respectul de sine, actor cu un glas ce valora mai mult decît un instrument muzical, actor la care virtuțile limbajului nu țineau de simpla tehnică ci de concepție, George Vraca a fost omagiat, asemenea tuturor marilor oameni ai trecutului nostru mai îndepărtat sau mai apropiat, cu respect, recunoștință și admirație.

■ Așa cum se întîmplă frecvent și la radio. Un exemplu: vineri dimineață putem asculta două emisiuni literare, una dedicată lui V. L. Caragiale, eterna tinerețe a epodoperel (în ciclul *Momente din istoria literaturii române*), cealaltă lui Dimitrie Cantemir, personalitate de frunte a culturii românești și universale.

Ioana Mălin

SECVENȚA

■ Tinerii din tabăra de la Costinești și-au ales — prin buletine de vot — laureații; iar palmaresul astfel alcătuit (de-a lungul unei agreeabile săptămîni de proiecții, întîlniri și colocvii cu realizatorii) a reliefat nu numai o suită de succese ale noilor generații de creatori, ci și o serie de caracteristici ale cinematografului nostru, în ansamblul ei. Premiile (Septembrie — „cel mai bun film”, precum și distincția pentru „cea mai bună interpretare feminină” acordată protagonistei Anda Onesa, ori *Rătăcire* — „cel mai bun subiect”) au adus în prim plan, încă o dată, genul de profundă și directă implicare în contemporaneitate, pelicula de actualitate, pasionantă și gravă. După cum, celelalte premii au reafirmat strălucitele calități, vocația, echilibrul profesional și talentul matur al lui Ștefan Iordache și al compozitorului Adrian Enescu, al regizorului Mircea Daneliuc și al operatorului Florin Mihăilescu. Așadar Festivalul filmului de și pentru tineret nu a fost doar o reuniune consacrată speranțelor (deși au fost prezentate și scurt-metraje studentești), ci a devenit implicit și o confruntare a citorva dintre certitudinile celei de-a șaptea arte românești.

I. C.

TELECINEMA

Viață de serial

■ S-a terminat așadar și *Familia Palliser...* Cunoscută multă lume care — cum să zic? — e tristă din acest motiv. Sincer să fiu, și mie îmi pare rău, ca unui copil căruia i s-a stricat sau i s-a luat jucăria.

Sigur, e aici și o reacție de ordin mai general ce apare, în fond, în cazul isprăvirii oricărui serial — și mă gîndesc de pe acum cu groază ce se va întîmpla, de pildă, la încheierea acelei *Linia maritimă Onedin* care a scos din minți o lume întreagă de telespectatori, în stare a lăsa masă și casă numai să vadă ce mai e nou, ce mai veste poveste cu căpitanul și mărilor lui, ce s-a întîmplat mai departe. Nu spun o noutate observînd că, de fapt, aici e cheia fascinației, exercitate de orice serial, indiferent de subiect și, la urma urmelor, indiferent chiar de calitatea lui: în acest „mai departe” (care poate merge la nesfîrșit — vezi, din nou, *Oaedin*), în trezirea aceluia reflex ancestral care za-

ce în orice individ normal și care constă într-o copilăroasă înclinație de a asculta povești, de a se povesti pînă la nemurire și pînă la adormire, urmînd ca la trezire omul mic sau mare să facă ochii rotunzi, gîngurînd cu voluptuoasă curiozitate: și? mai departe? ce s-a întîmplat mai departe?

Fiecare nou serial trezește mereu acest reflex, niciodată mort ci doar ațipit în anume perioade, și fiecare sfîrșit de serial contrariază, aruncă în perplexitate o psihologie ce pare insațiabilă în materie de a povesti povestire, urmînd ca o nouă poveste, ce nu se poate să nu se ivească (fiindcă, nu-i așa, lumea și, în definitiv, mințile oamenilor sînt doldora de povești), să o reanimeze. Dacă există ceva nepieritor, atunci acesta este banalul: „Și?”

Ce ar fi așadar acum de spus în două vorbe despre basmul cu palliseri? Că a fost un basm frumos (unul din cele

mai frumoase după gustul meu), plăcut și, ca orice basm bun, firește, instructiv. Retina a reținut o lume de cel mai mare interes în felul ei, foșnînd de patimi, însă păstrîndu-și neabătut ceremonios și tipicurile de distincție — de unde rezultă o tensiune surdă, admirabil de expresiv pusă în pagină de un serial care, în fond, semăna cu multe din personajele sale: ambițios și elegant, agitat „pe dinăuntru” și calm la nivelul aparent, făcînd (nu fără subțire maliție) din convenție un cult, știînd mereu ce vrea și urmărîndu-și tenace scopul fără a pierde din vedere că, oricum am lua-o, eșecul e la fel de relativ precum gloria. În orice caz, de partea lui, a acestui *Familia Palliser*, a fost, evident gloria. Parfumul său era plăcut ca aroma exact dozată a unui ceai de ora cinci. Englezesc.

Aurel Bădescu

Plastică

CARTEA

„România revoluționară”

(Editura Minerva, 1978)

■ **EVENIMENT** editorial de rezonanță prin conținutul și semnificațiile sale, albumul „România revoluționară”, generic preluat de la alegoria lui C. D. Rosenthal, cunoscută imagine-efigie a Revoluției de la 1848, continuă și completează se pare o direcție programatică oportună a Editurii „Meridiane” de a alcătui o adevărată Antologie națională a lucrărilor de artă plastică ce reflectă prin tematică și substanță simbolică istoria milenară a poporului român.

O reușită anterioară, cea a lui Marin Mihaicne, ne-a oferit, într-o monumentală alcătuire, imaginea „Epocei independenței poporului român”, imagine compusă ca un superb vitraliu din truda artistică a plasticienilor români din toate timpurile. Fermitatea granitelor și căldura bronzului, lumina miraculoasă a culorilor și spontaneitatea desenului de reporter pe cimpul de bătaie, ne-au demonstrat, persuasiv și fără ostentație didactică, o permanență a creației artiștilor noștri: evocarea istoriei naționale.

Oprindu-se acum asupra unui alt moment cu adinci semnificații în destinul social-istoric al României moderne, Revoluția de la 1848, criticii Virgil Mocanu, autorul studiului introductiv, și Marin Mihaicne, autorul selecției iconografice, detaliază însemnătatea politică a actului revoluționar petrecut acum 130 de ani, într-o analiză din perspectivă complexă a ecourilor acestuia în conștiința artiștilor epocii și a celor ce le-au urmat.

Opțiune artistică majoră și matură, evocarea Revoluției de la 1848, fie că este realizată în compoziții pe o dominantă monumentală în pictură ori în ansambluri sculpturale, fie în portretele-efigie ale luptătorilor-martiri, conferă actului revoluționar dimensiuni epice pe traiectoria unui destin eroic propriu poporului român.

Datele istoriei reale și înflăcărâte capătă prin translarea lor în sfera viziunilor plastice deschideri simbolice și emoționale ce fac ca realitatea istoriei să dăinuie în conștiințele mereu treze ale urmașilor, ca pildă înaltă de dăruire patriotică și sacrificiu.

Valoarea documentar-istorică a picturilor lui Barbu Iscovescu, C. D. Rosenthal, Petre Mateescu, Theodor Aman, Mișu Pop, Ion Negulici se completează într-o amplă acoladă a timpului cu emoționantele și expresivele pagini ale Revoluției, retrăite cu vibrație și deplină participare afectivă, în sugestive compoziții artistice de Ion Jalea, Alexandru Ciucureanu, Ion Irimescu, Brăduț Covăliu, Ion Vlasiu, Ion Pacea, Constantin Piliuță, Iftimie Bârleanu, Horia Bernea, Nicolai Constantin, Paul Vasilescu, Iulia Oniță.

Continuitatea de viziune asupra Revoluției de la 1848, nuanțată de ampla diversificare contemporană a mijloacelor și tehnicilor de expresie plastică ne convinge de perenitatea unei inepuizabile surse de inspirație, Istoria, pe care artistul credincios menirii artei sale, are suprema datorie de a o înțelege și apropia în toate consecințele ei politice, etice și estetice.

Spiritul elevat al comentariului datorat lui Virgil Mocanu și rigoarea selecției au contribuit hotărâtor la restituirea unei imagini vii și pilduitoare a Revoluției de la 1848 așa cum au gândit-o și au trăit-o succesive generații de plasticieni români.

Valentin Ciucă

Imagine și actualitate

A FIȘUL manifestărilor din Capitală înregistrează, în aceste zile, o nouă ediție a expoziției „Magistralele socialismului”, care se consacră printre evenimentele de primă importanță ale vieții noastre artistice. După selecția inaugurală prezentată la Ateneul Român, capacitatea de mobilizare a manifestării a crescut, cea de a doua ediție solicitând spații de expunere ce se remarcă deopotrivă prin amploare și prestigiu: Muzeul de Artă al României și sala Dalles.

Organizată de Uniunea Generală a Sindicatelor, printr-o operativă și fertilă colaborare cu Consiliul Culturii și Educației Socialiste, Uniunea Artiștilor Plastici și Uniunea Tineretului Comunist, expoziția „Magistralele socialismului” beneficiază, încă de pe acum, de un program stimulent, deschis, vizind întreaga diversitate a constituirii stilistici și viziunii artistice în raport creator cu problematica actualității. Nu o listă de subiecte sau de teme, de personaje sau evenimente, presupune un astfel de program, ci orientarea decisivă spre așezarea operei în cimpul complex unde se formează conștiințele. Aderența la programul unei astfel de expoziții exprimă o opțiune morală, adică semnificativă pentru atelierul artistic, fapt ce oferă cercetătorului și, în egală măsură, iubitorului de artă, prilejul unei evaluări a modului cum se realizează comunicarea între existență și limbaj, mai mult, firește, decît ar presupune simplificatoarea urmărire a adevărului formei la sarcina expresivă.

Dorind să asigure o serie de participări care înalță din capul locului nivelul valoric al expoziției, organizatorii au adresat invitații de onoare unor artiști de notorietate: Corneliu Baba, Micaela Eleutheriade, Ion Jalea, Ion Irimescu, Iulia Oniță și alții. În rest, constituirea selecției, reținute dintr-un foarte mare număr de lucrări, și-a asumat-o o „comisie de dezbateri și avizare” formată din cunoscuți reprezentanți ai diferitelor generații de artiști și critici de artă.

Grupate din perspectiva construcției socialiste, a urgențelor actualității, operele pictorialilor, sculptorilor și graficienilor prezenți în expoziție vădesc unele dintre constantele creației contemporane românești.

Referindu-ne la pictură, constatăm o statornică atenție pentru figura umană, pentru sensurile pe care le dobîndește prezența umană în ordinea naturalului și socialului. Analize fizionomice, portrete de tip clasic, utilizarea siluetei umane ca modul, ca principiu ritmic desemnează o diversitate de unghiuri din care umanul, surprins în concretul, în materialitatea sa, își dezvăluie dimensiunile spirituale, încercătura de valori morale. Reținem din această direcție lucrările semnate de Virgil Almasanu („Grup”), Ion Sălișteanu („Fata și floarea”), Nicolae Groza („Portret”), Ion Pacea („Sărbătoare”), Traian Brădean („Miner hunedorean”), Dan Hatmanu („Oameni”), Alexandru Ichim („Muncitori forestieri”), Elena Greculesi („Constructorii”), Francisc Bartok („Portret”).

Dezvoltînd o tradiție a lirismului românesc, numeroși pictori acordă atenție peisajului cu valoare afectivă, în care umanul și semnul intervenției sale — construcții industriale, orașe, etc. — se integrează firesc, fără sentimentul unui antagonism. Mediul își anexează continuu elemente construite, își schimbă înfățișarea, fără a pierde însă capacitatea esențială

GHEORGHE LABIN:
Lecție de istorie

de a emoționa. Aducerea în imagine a unei construcții are, în aceste condiții, nu numai valoare consemnativă, ci se referă la afirmarea umană. Ni se par mai semnificative pentru această atitudine compozițiile și peisajele pictorialilor Ion Bițan („Peisaj”), Gheorghe I. Anghel („Cabană pescărească”), Corneliu Vasilescu („Tineret în primele rînduri pe șantierele patriei”), Ion Popescu-Negreni („Deal însoțit”), Wanda Sachelarie Vladimirescu („Șantier metrou”), Teodor Moraru („Carieră la Măcin”), Iacob Lazăr („Peisaj industrial”), Gheorghe Pantelie („Construcție”), Viorel Grimalschi („Peisaj cu irigații”), Vasile Melica („Ponton pe Dunăre”), Simion Mărculescu („Construcții navale”), Ion Dumitriu („Hunedoara”), Mihai Trifan („Stație de primire ciment”), Teodor Răducan („Reșița, două secole de foc continuu”), Silviu Crețu Orăvițan („Tractor pe cîmp verde”).

Remarcăm și de această dată calitatea lucrărilor de sculptură. Sculptura noastră a dovedit, în manifestări din cele mai diverse — saloane, tabere de creație, etc. — un potențial impresionant, capabil să formuleze, în limbaj plastic, mari idealuri, să răspundă comandamentelor sociale ale epocii. Apreciind lucrările prezentate în expoziții ne gândim de fiecare dată la posibilitatea realizării unor monumente de mare valoare. Problemele plastice și tematic rezolvate de sculptori în cadrul unor lucrări destinate săliilor de expunere sînt, în fond, ale marilor ansambluri sculpturale pe care sîntem îndreptățiți să le așteptăm. Sînt prezenți în expoziția de față sculptori ca Vasile Gorduz, Ioana

Kassargian, Ovidiu Maltec, Neculai Păduraru, Nicolae Fleisig, Előd Kocsis, Al. Călinescu-Arghira, Ion Iancuț, Viorel Farcaș, Nicolae Șaptefrați, Iorgos Iliopoulos, Lehel Domokos, Corneliu Camaroschi, Leonard Răchită.

Situarea în actualitate, participarea imediată la eveniment, ca și mijloacele de imprimare și difuzare rapidă fac din grafică unul dintre genurile cele mai adecvate transpunerii unui program tematic. Purtînd adeseori amprenta contactului nemijlocit cu realitatea (documentările sistematice sînt o formă eficientă de cunoaștere), lucrările de grafică au valoare de document al modului în care artistul trăiește această realitate. Din selecția expusă ni se par deosebit de interesante lucrările semnate de Ileana Micodîn, Ion Murariu, Mircea Olarian, Anamaria Smighelschi, Ioan Unth, Peter Pusztai, Ion Panaitescu, Constantin Radinschi, Fred Micos, Wanda Mihuleac, Gabriel Kazinsky, Cseh Gustav, Aurcl Bulacu, Sergiu Diaculescu, Elena Broniți, Vasile Crăiță-Mindra, George Leolea.

Datorată în primul rînd efortului organizatoric al Uniunii Generale a Sindicatelor, unul dintre cele mai importante beneficiari ai creației artistice — expoziția „Magistralele socialismului” promite să-și extindă acțiunea formativ-educativă dincolo de simezele săliilor Muzeului de Artă și Dalles, punînd în circulație, în rețeaua de așezăminte culturale ce-i stau la dispoziție, valori ale artei românești contemporane.

Constantin Prut

Muzică

O școală românească

D UPĂ ani de căutări, decantări, confruntări, muzica românească cunoaște, indiscutabil, în comparație cu întreaga ei istorie, perioada maximei înfloriri. Pornind de la exemplul enescian, atentă la toate mișcărilor veacului, creația românească reprezintă, prin originalitate conceptuală, forța expresiei, numărul talentelor, vivacitatea șantierului creator, una din marile școli compunistice contemporane.

De peste tot, de la marile competiții muzicale internaționale, șosec mereu confirmări ale valorilor școlii compunistice românești, specialiști de notorietate atestînd faptul că avem o pleiadă de creatori, un catalog de lucrări în toate genurile, o muzică de o vibrație, autenticitate și forță novatoare, pentru care ne pot invidia și țările de mare tradiție artistică.

Dar cunoașterea și propagarea noli creații românești se ridică cu greu încă la cotele valorice ale muzicii naționale.

Se fac, fără îndoială, multe pentru promovarea creației naționale: fiecare concert conține, de obicei, o piesă de muzică românească; instituțiile muzicale din întreaga țară cuprind continuu, în primă

audiție, multe din cele mai noi lucrări ale compozitorilor noștri; creația națională își are locul ei în agendele Festivalului „George Enescu” și ale celorlalte reuniuni muzicale organizate anual la Cluj-Napoca, Iași, Timișoara, Brașov, Tg. Mures; lesenii au avut dealtfel inițiativa organizării unei reuniuni speciale Zilele muzicii românești (un festival cuprînzînd momente din întreaga istorie a creației naționale, dar cu o agendă cam amestecată, cu interpretări care nu întodeauna se constituie în momente de referință); obiectivul principal al activității Radioteleviziunii, pe plan muzical, este, de ani, promovarea muzicii românești; în ultima stagiune, prin colaborarea Uniunii Compozitorilor și Filarmonicii „George Enescu” au fost inițiate cicluri speciale dedicate unor generații de compozitori (idee de mare interes dacă ar fi dublată de o autentică selecție valorică).

Toate aceste mijloace nu reușesc totuși să surprindă șantierul compunistic românesc în efervescență, în totalitatea elementelor sale caracteristice, nu reușesc să ne prezinte o cunoaștere de ansamblu a creației românești și a locului ei în

contemporaneitate, nu izbutesc să demonstreze lumii muzicale, naționale și internaționale, liniile de forță ce acționează în perimetrul creației muzicale românești. Un mijloc care ar rezolva acest decalaj dintre bogăția și ineditul compoziției și ineficiența mijloacelor de popularizare ar fi, după părerea mea, un Festival național de muzică contemporană românească organizat la București (sub directa oblăduire a Uniunii Compozitorilor) cu cele mai bune forțe interpretative ale țării, într-o perioadă de maximă eficiență organizatorică (preferabil la mijlocul stagiunii, în lunile ianuarie sau februarie), cu o agendă cuprînzînd, pe parcursul a 5-7 zile, toate creațiile de semnificație (realizate de la un an la altul) în planul creației lirice, simfonice, camerale, corale, ușoare.

Printr-un asemenea festival, publicul, critica din țară și de peste hotare, ar putea avea imaginea forței unei școli muzicale de unică amplitudine. Și fără îndoială, una din zilele reuniunii bucurătoare ar putea fi afectată unui Colocviu național de muzicologie românească (axat în special pe creația prezentată în Festival), colocviu cu atât mai necesar, după succesul reuniunilor de acest fel pe tărîmul criticii literare, dramaturgiei naționale, inițiate de Uniunea Scriitorilor.

Un Festival național de muzică contemporană românească — și un colocviu muzicologic — pot deveni, incontestabil, evenimentul central al vieții muzicale românești, iar eforturile pentru organizarea lor ar fi minime în fața rezultatelor pentru prezentul și perspectiva culturii noastre.

Iosif Sava

Festivalurile din Provence

AM în față o broșură publicitară intitulată „Provence — pământ al festivalurilor“, care detaliază nu mai puțin de șapte sute cincizeci de manifestări artistice desfășurate în vara aceasta între 21 iunie și 29 august, în acea regiune din sudul Franței spre care se îndreaptă nu numai cohortele de turiști în căutare de vacanțe însorite, ci și cei doritori să creze clipele de înaltă desfătare spirituală către care mulți dintre drumeții aspiră. Ades cîntată, de poeți și muziceni, Provence oferă în adevăr un cadru cum nu se poate mai îmbietor găzduirii artelor înfrățite. Să nu uităm că la Nîmes, Arles și Orange aflăm arenenele și amfiteatrele romane ce le mai bine păstrate spre folosință actuală; că pretutindeni te întâmpină meșteșugurile legate de mirajul pictural, în satele de lângă Aix-en-Provence trecătorul fiind imbiat să admire „coloritul unic al peisajului, transpus în pinzele lui Cezanne“, iar în piațetele din Arles mișunind parcă la tot pasul personaje și incandescența pinzelor lui Van Gogh; în fine, că orașele și orașele de aici întruchipează, pe lângă atracția cerului senin și înstelat, seară de seară, bintuit de sublimele arome ale sudului, o intensitate a „atmosferei“ care creează publicului starea de grație a maximei receptivități. Așa se face că „festivalita“ este epidemia binefăcătoare careia îi succumbă aci toate sufletele, chiar și cele mai prozaice; fiindcă, măcar și în cazul cînd cel ce-și ocupă locul într-un astfel de teatru în aer liber nu și-a rafinat îndeajuns cunoștințele și cultura specific artistică pentru a sesiza toate nuanțele măiestriei stelelor muzicii, teatrului și dansului ce se perindă înainte-i, el va fi totuși impresionat de cadrul mirific în care se petrec toate acestea și care-i va lăsa impresii de neșters, puternic asociate, în cele din urmă, cu vibrația spectacolului la care a asistat. Așa se face că festivalurile din Provence sînt, pînă la urmă, o ucenicie neprețuită pentru marea public de artă, cel format, ca și cel în formare, și că aceasta cheazăuște semnificația lor nobilă. Fără îndoială că nu toate sînt de același nivel și de aceleași pretenții: găsim aici, în genere, „de toate pentru toți“. La Avignon, de pildă, de la faimoasele trupe de teatru și pînă la clovni ambulanți și „fachirii“ de autenticitate discutabilă, aproape că orice slujitor al Thaliei își află un spațiu de manifestare, în lăcașurile consacrate, în piețe și piațete publice, sau în fața publicului cafenelelor; Molière în înveșmîntare modernă, strașnic discutată de întreaga critică, se întîlnește cu un clasic contemporan, **En attendant Godot**, pîrînd, paradoxal, că și-a găsit mai curînd înfățișarea unanim acceptată decît **Tartuffe** sau **Dom Juan**; la Nice, Nîmes și de fapt mai în toată Provența defilează mai-marii jazzului, în frunte cu Ella Fitzgerald, Count Basie, Lionel Hampton, Dizzy Gillespie, Ray Charles și alții de o anvergură aproape egală; la Arles sînt foarte gustate corridele, cu tauri mai mult sau mai puțin agresivi și toreadori mai mult sau mai puțin îndemnitici. Vă pot asigura că în ziarele locale asemenea manifestări sînt recenzate cu tot atîta rafinament cu cît încercăm noi să distingem nuanțele între arcursele lui Menuhin, Francescatti sau Stern! În fine, în marile arene sînt chemate trupele de balet folcloric, clasic și modern, în catedrale răsună orgile, ansamblurile corale ce renasc muzica foarte veche — cîntecul gregorian începînd să fie „la modă“ —, grupurile camerale etc. Se cuvine, totuși, ca din asemenea multitudine să distilăm cîteva esențe.

● Aix-en-Provence

ACEASTĂ „Florență a Franței“ (nu ca vechime a edificiilor, ci ca splendoare a echilibrului arhitectural) este astăzi sediul celui mai prestigios festival muzical al țării, ale cărui manifestări cuprînd și o investiție oficială, prin prezența multora dintre înalții demnitari și prin atenția deosebită ce li se acordă de toate rețelele de radio și televiziune. Aix își păstrează și își consolidează faima de gazdă în primul rînd a artei vocale de înaltă ținută și — în mod firesc — de centru de mare în-

Christiane Edda Pierre și Teresa Berganza în Alcina

Janet Baker și Alan Titus în rolurile titulare din Dido și Aeneas

semnătate al operei. Se creează adesea chiar paralele și comparații între spectacolele lirice de aci și cele de la Salzburg sau Verona, cu scopul de a discerne direcțiile și perspectivele teatrului muzical din zilele noastre. Conducerea festivalului este încredințată, începînd din 1973, lui Bernard Lefort, un animator artistic deosebit de activ și competent, el însuși fost cîntăreț și deci foarte familiar cu lumea operei. Lefort este, dealtfel, chemat să preia frînele Operei din Paris după ce se va fi încheiat, în 1980, perioada directoratului, atît de discutat, al lui Rolf Liebermann; începînd chiar din septembrie el va îndruma școala de cînt din cadrul primei instituții lirice a Franței. Cu riscul de a fi învinuit de un oarecare conservatism, Lefort a ales, ca bază a repertoriului festivalului din Aix de anul acesta, capodoperele ale primelor veacuri de dezvoltare din istoria operei. În fapt, curajul era destul de mare, pentru că nu se recurgea la nici unul din „caii de bătaie“ obișnuiți, ci la lucrări de mare splendoare muzicală, dar mai puțin cunoscute marelui public și punînd probleme de specială complexitate din punct de vedere al montării și regiei contemporane. **Alcina** de Händel, de pildă, este tipul operei serioase ce ajunsese să facă mari concesii orgoliului cîntăreților vremii (premierea a avut loc în 1735), fiind constituită mai mult din arii, puse cap la cap, ale diferitelor personaje. Interesul spectatorului nu poate fi captat decît de splendoarea vocală a interpretării, care pune virtuozitatea îndelungatelor vocalize în slujba unei impresionante nobleți a inspirației și a acelei ținute a melodiei care este de regulă în creațiile maestrului barocului muzical. Și totuși montarea, datorată unuia din marii regizori de operă ai contemporaneității, Jorge Lavelli, a reușit să facă inteligibilă intriga foarte complicată (uzînd de numeroase travesti-uri) și să pună în valoare sinceritatea sentimentelor puse în joc, a dragostei și urii stîrnite în jurul cruntei și totuși demnei de compasiune magiciene Alcina, stăpînă a unei insule idilice, unde eroii par a fi feriți de trecerea implacabilă a timpului. „În demersul meu, spune Jorge Lavelli, dramaturgia domină asupra spectaculosului. Visul și fantasmemele personajelor ne conduc către taințele stărilor lor sufletești. Ne vine în minte **Furtuna** de Shakespeare. Descoperim interferențe între acest secol al XVIII-lea al lui Händel, un Ev Mediu fictiv și îndepărtat și o anume preocupare romantică shakespeariană.“

Interpretarea reunește o serie de voci splendide, cu al căror nume se

cade să începem să ne deprindem, pentru că mai marii operei de ieri încep tot mai mult să fie înlocuiți de noii veniți, aflați cu nimic mai prejos, ba chiar s-ar spune cu o disponibilitate stilistică deschisă la orice probe. Singurul nume anterior mai cunoscut este cel al mezzosopranei spaniole Teresa Berganza, cu un glas de mare frumusețe a timbrului dar ceva mai puțin amplu decît, probabil, în trecut. În rolul Alcinei, o soprană cu chip statuar și voce pură ca lama stiletelor de preț, Christiane Edda-Pierre, iar în cel al sorei magiciene, Morgana, o flacăără de emoție înveșmîntată în mantia severă de epocă, Valérie Masterson.

Se cuvine să arătăm că majoritatea spectacolelor de operă de la Aix au fost susținute, în ce privește partitura instrumentală, de o formație tînără și excelentă, Orchestra Scoțiană de Cameră, pe care ne-o amintim bine din recenta ei vizită la București. De altfel, dat fiind că gloria de compozitor de operă a lui Händel a fost cucerită îndeosebi la Londra (însăși premiera Alcinei a avut loc la Covent Garden), se poate considera că opera britanică a fost aleasă drept cap de afiș al festivalului din Aix de anul acesta. În adevăr, celălalt eveniment a fost reprezentarea primei creații din istoria teatrului liric englez — care a coincis și cu o capodoperă absolută — **Dido și Aeneas** de Purcell. Este vremea să ne dăm seama că Purcell și muzica lui, care puteau părea un timp noutăți ale clasicismului încă nedescoperit, marchează piscul cel mai de seamă al operei în epoca dintre Monteverdi și Mozart. În tot cazul, puterea și autenticitatea sentimentelor, „accentul adevărului“ ce străbate în fiecare inflexiune vocală, dramatismul paroxistic al situațiilor (culminînd cu **lamento-ul** Didonei și scena morții ei) ne-au făcut aproape să uităm îndemînarea, mult mai exteroară, a lui Händel, deși lucrarea epocală a lui Purcell precede Alcina cu patru decenii și jumătate. Realizat în coproducție cu **Scottish Opera** din Glasgow, spectacolul a beneficiat de prezența numelui cel mai prestigios în arta cîntului actual din Marea Britanie, mezzosoprana Janet Baker, exemplară ca noblețe a atitudinii și ținută interpretativă — în adevăr încarnarea perfectă a eroinei lui Purcell. Toate celelalte contribuții interpretative au fost bune, prilejuindu-ne din nou uimirea și admirația pentru arta contratenorilor englezi (Paul Esswood). Din punct de vedere dirijoral, însă, Purcell a avut mai puține șanse decît Händel, experimentatul Charles Mackerras neputînd susține comparația cu Raymond Leppard, care ne-a dovedit, în

Alcina, că și merită faima de specialist incomparabil al operei vechi.

Alături de un **Don Pasquale**, realizat în coproducție cu **Théâtre du Capitole** din Toulouse, într-o montare ce accentua elementele grotești ale libretului operei lui Donizetti și într-o interpretare în care strălucea maestrul școlii franceze de canto, Gabriel Bacquier, se cuvine să amintim alte două impresii puternice ale manifestărilor festivalului din Aix: un recital Schubert-Wolf, care ne-a confirmat părerea că marii cîntăreți (Christa Ludwig, Hermann Prey) pot fi egal de perfecți în operă ca și în lied; deasemenea contribuția solistică a celui mai mare instrumentist francez de azi, trompetistul Maurice André, la un concert al formației Scottish Chamber Orchestra, dirijată, ca și la București, de Roderick Brydon. Ușurința, bucuria muzicală, vitalitatea stilistică a acestui virtuoz incomparabil (în pagini clasice de Telemann și Tartini) sînt de neuitat.

Să nu uit de bucuria de a-l întîlni pe Cornel Țăranu pe străzile Aix-ului; el participa la o manifestare a **Centrului Acanthes**, găzduită de Conservatorul Darius Milhaud și închinată „Teoriei și practicii operei lui Iannis Xenakis“.

● Orange

IN teatrul roman de la Orange se strîng cite zece mii de oameni în nopțile de iulie pentru a asista la manifestări care se doresc de un interes cît mai acut. Prezența, la direcția artistică, a unui critic de competență și reputația lui Jacques Bourgeois, este o garanție a consecvenței nivelului acestor serbări ale frumosului muzical. Anul acesta, Beethoven, Debussy, Brahms și Verdi sînt la ordinea zilei. Aici am avut ocazia să asist la un spectacol al operei **Samson și Dalila** de Saint-Saëns, lucrare care (să fim drepti) a făcut riduri serioase în decursul vremii și nu-și mai merită, printr-un academism de gust îndoielnic, prezența în arenă. Frumusețile sînt rezervate doar marii scene de dragooste din actul II, cu celebra arie a Dalilei. Rămînem totuși cu amintirea uneia din marile voci ale timpului nostru, tenorul spaniol Placido Domingo și cu eficiența dramatică a baritonului german Siegmund Nimsgern, al cărui nume nu se cuvine să-l uităm, căci el a fost dintre puținii cîntăreți care s-au încumetat să înfrunte dificultățile rolului titular al capodoperei enesciene, **Oedip**!

Alfred Hoffman

„NICOLAE CEAUȘESCU — UN

PE parcursul a opt ani, începând din anul 1970 până în prezent, au văzut lumina tiparului într-un număr apreciabil de țări, în edituri de recunoscut prestigiu, 67 volume dedicate vieții și personalității tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, precum și lucrări conținând selecțiuni din cuvântările, articolele, interviurile și luările de poziție ale șefului statului român față de problemele majore care frământă omenirea zilelor noastre.

Publicarea acestei impresionante colecții de lucrări, la care le-am adăugat și pe cele apărute în cursul acestui an: în India, Grecia, Japonia, Italia, Anglia, Mexic și Turcia — o adevărată Bibliotecă Nicolae Ceaușescu editată peste hotare — confirmă încă o dată, cu argumente solide, cum o țară ca România, în frunte cu președintele său, „una dintre cele mai strălucite personalități ale lumii contemporane”, cum îl caracterizează un editor străin, și-a

creat, pas cu pas, un binemeritat prestigiu internațional. Aceste volume au apărut, și faptul acesta trebuie subliniat cu tărie, nu dintr-un capriciu al vreunui editor, ci pentru că publicarea lor răspundea unui interes unanim față de România și conducătorul destinelor ei, interes manifestat în multe țări ale lumii de oameni de cele mai diferite orientări și convingeri politice, de la simplii cetățeni până la personalități marcante ale vieții politice.

Grație acestor volume, prețuirea și stima de care se bucură în lume România și conducătorul său, care în conștiința umanității au devenit o identitate cu putere de simbol, gândirea politică românească își găsește o expresie autentică într-un număr tot mai mare de țări, iar volumele la care ne referim constituie pentru toți factorii opiniei publice internaționale instrumentele cele mai utile și complexe ale cunoașterii realităților românești contemporane, a remarcabilelor realizări obținute de poporul român în edificarea societății socialiste multilaterale dezvoltate.

Structurate pe capitole tematice, textele selecționate definesc concepția și politica fundamentală a partidului și statului nostru, elaborate și promovate consecvent de tovarășul Nicolae Ceaușescu, privitoare la democratizarea relațiilor internaționale în domeniul economic și politic, precum și inițiativele României menite să sprijine și să consolideze democratizarea acestor relații.

În prefața la volumul „NICOLAE CEAUȘESCU — PACE ÎN BALCANI ȘI ÎN ÎNTREAGA LUME”, apărut în aceeași editură din Atena, președintele Republicii Elene, Constantin Tsatsos, personalitate remarcabilă a vieții științifice mondiale, scria: „Avem datoria să studiem și să apreciem deosebit modul în care acest viguros om politic abordează problemele internaționale, atât de ancorat în realitatea lor și cu atita justețe și umanism”. Volumul publicat la începutul acestui an nu face decât să confirme aceste gânduri ale președintelui Constantin Tsatsos. În prezentarea acestei lucrări semnată de Th. Katrivanos, membru al Comitetului Director al Partidului E.D.A., autor și al apreciatului volum „DEMIURGUL ROMÂNIEI NOI”, consacrat, de asemenea, vieții și operei tovarășului Nicolae Ceaușescu, se arată: „Opiniile conducătorului român, materializate zi de zi în acțiunile diplomatice concrete și energice ale acestei țări prietene, au o deosebită actualitate în epoca noastră. Președintele României este vestitorul și promotorul neobosit al liniei noi, reflectată de necesitatea unei largi și adinci contribuții a statelor mici și mijlocii la formularea hotărârilor concrete și a normelor generale de comportament internațional, de necesitatea deplinei consacării a procesului complicat de democratizare a vieții internaționale în toate domeniile sale, economic, politic, juridic etc.”

Th. Katrivanos scrie în continuare, referindu-se la Nicolae Ceaușescu — Omul: „Am avut onoarea și fericirea să-l cunosc pe președintele Nicolae Ceaușescu, și, mai mult decât atât, am consacrat o carte vieții sale, viață caracterizată printr-o activitate viguroasă și exemplară din toate punctele de vedere. Președintele Nicolae Ceaușescu împlinește 60 de ani de viață. Dintre aceștia, 45 i-a petrecut în fruntea luptelor patriotice și revoluționare ale țării sale. Acest revoluționar neobosit, această inteligență luminoasă, care deține cea mai mare experiență a problematicii internaționale și cele mai multe contacte cu șefi de stat, cu șefi de partid și mișcări revoluționare, nu a ezitat niciodată să călătorească acolo unde îl chema datoria, cu un singur scop: făurirea unei lumi mai bune și mai drepte, fundamentată pe principii noi, pe o justiție internațională, care să facă onoare omului și omenirii întregi. Acest talentat conducător uimește și astăzi prin vitalitatea și avântul său, ca și cum Cronos ar dori să-și arate respectul față de unul din aleșii vieții.”

În timp ce rîndurile de față se aflau sub tipar, presa ne-a adus vestea că la Atena, un nou volum consacrat vieții și activității președintelui Nicolae Ceaușescu s-a adăugat celor patru apărute până în prezent în Grecia. Purtînd titlul „PROMOTORII PRIETENIEI ELENO-ROMÂNE”, lucrarea, alcătuită de scriitorul Lambros Zogas și prefațată de Gheorghios Plytas, ministrul culturii și științelor din Grecia, înfățișează pe larg principalele trăsături ce ca-

acterizează personalitatea tovarășului Nicolae Ceaușescu, fragmente din cuvîntările și scrierile sale, precum și cele mai semnificative momente din cronica recentă a relațiilor mereu ascendente dintre România și Grecia.

ILUSTRAND înaltul prestigiu de care se bucură în Japonia personalitatea și opera președintelui Republicii Socialiste România, editura „Kobunsha” din capitala niponă a pus la dispoziția cititorilor japonezi volumul „NICOLAE CEAUȘESCU — DRUMUL SPRE PACEA LUMII”. Acesta este al cincilea volum consacrat vieții și neobositei activități a secretarului general al P.C.R., care a văzut lumina tiparului la cunoscuta editură din capitala țării de la Soare-Răsare.

În prefața semnată de cunoscutul om politic nipon Kenzo Kono, fost președinte al Camerei Superioare a Dietei japoneze, actualmente membru al acesteia, sînt expuse pe larg rațiunile apariției în Japonia a acestei noi selecțiuni din operele șefului statului român: „România socialistă, o importantă țară industrială din Europa de răsărit, a fost confruntată de-a lungul istoriei sale cu nenumărate greutăți. Știri privind progresul ei economic remarcabil au ajuns și în Japonia, țară aflată la mare distanță de România, mai ales după ce domnul Nicolae Ceaușescu, personalitate politică căreia îi port un înalt respect, a fost ales în funcția de secretar general al Partidului Comunist Român. L-am respectat întotdeauna pe președintele Ceaușescu ca pe un promotor al democrației socialiste și ca pe unul dintre cei mai mari conducători din țările Europei răsăritene. Există numeroase aspecte în politica sa practică și revoluționară care trebuie studiate cu multă atenție de oamenii politici japonezi în ciuda faptului că România are un alt sistem social decât Japonia și se află la o mare distanță geografică de țara noastră.”

Iată, așadar, o nouă mărturie revelatoare a faptului — subliniat cu atita pregnanță de toți autorii volumelor consacrate președintelui român, apărute peste hotare —, că ideile fundamentale ale gândirii social-politice a tovarășului Nicolae Ceaușescu au devenit element de studiu pentru mulți, foarte mulți dintre oamenii politici de pe toate meridianele.

Acest fenomen nu este deloc întâmplător. Lumea contemporană este confruntată de probleme de o importanță și gravitate care depășesc sfera de preocupări ale generației noastre, probleme la care se caută rezolvări, soluții viabile. Este de-ajuns să ne gândim la problemele dezarmării și securității. La multiplele și acutele aspecte pe care le îmbracă problema subdezvoltării. La necesitatea instaurării în lume a unei noi ordini economice internaționale. La toate acestea, România, prin glasul reprezentantului său cel mai autorizat, a dat soluții care s-au bucurat de unanime aprecieri în întreaga lume. Viața, cursul evenimentelor au confirmat pe deplin justețea punctului de vedere românesc, care prezintă rezultatul unei analize profunde și multilaterale, izvorită din dorința de a instaura în lume un climat de pace și bună înțelegere ori de câte ori se produc evenimente majore care pun în pericol liniștea pe planeta noastră.

„O VIAȚĂ DE UN DINAMISM FĂRĂ JEAMAN, DEDICATĂ CAUZEI LĂURII POPORULUI ROMÂN, PACII ȘI COLABORĂRII INTERNAȚIONALE”

„O VIAȚĂ DE UN DINAMISM FĂRĂ JEAMAN, DEDICATĂ CAUZEI LĂURII POPORULUI ROMÂN, PACII ȘI COLABORĂRII INTERNAȚIONALE”, acesta este titlul întiiului volum consacrat gândirii și vastei activități creatoare a președintelui României, apărut în limba hindi. Lucrarea a văzut lumina tiparului la editura „S. Sagar” din New Delhi. „Creativitatea și originalitatea gândirii politice a președintelui Nicolae Ceaușescu, izvorită din cunoașterea nemijlocită a realității, din dragostea nemărginită pentru poporul căruia îi aparține, au jucat un rol determinant în obținerea de către România a unor rezultate strălucite în dezvoltarea ei pe multiple planuri”, scrie profesorul universitar Ram Naresh Trivedi, șeful Departamentului de științe politice de la Universitatea Ranchi. Explicînd motivațiile profunde care l-au determinat să alcătuiască acest volum, el conține: „Ideile președintelui Nicolae Ceaușescu, obiectivele clare și concrete pentru fiecare etapă de dezvoltare, îmbunătățirea continuă a cadrului organizatoric al activității economico-sociale, realismul prevederilor planurilor elaborate, aprobarea lor de către întregul popor, corelația lor cu interesele vitale ale poporului constituie principalele cauze care au generat progresul fără precedent al României. Făcînd parte dintre cei care studiază și fac cercetări în domeniul politicii internaționale, personalitatea președintelui Nicolae Ceaușescu m-a atras ca un magnet, ceea ce m-a determinat să devin tot mai interesat, pe măsura trecerii timpului, de cunoașterea ideilor și programelor sale”.

Relevînd excepționalele trăsături definitorii ale gândirii revoluționare și activității practice ale șefului statului român, autorul subliniază meritele incontestabile și unanim recunoscute ale președintelui Nicolae Ceaușescu în promovarea unor relații de tip nou între state, în soluționarea problemelor majore și complexe cu care este confruntată lumea contemporană: „Prin-

tre conducătorii de stat, vocea președintelui Nicolae Ceaușescu se distinge prin susținerea consecventă a ideii de coexistență pașnică și a unei largi colaborări internaționale. Denușind politica de folosire a forței și de amenințare cu folosirea forței în viața internațională, el s-a pronunțat consecvent împotriva soluționării problemelor internaționale de către marile puteri. Dimpotrivă, el a militat pentru ca lumea să înțeleagă că țările mici și mijlocii pot oferi soluții foarte constructive și pertinente în aceste probleme”.

Redăm în continuare citeva gânduri ale profesorului Trivedi, care vin să se adauge amplei suite de elogii înmănușiate în volumele apărute pînă în prezent în edituri de mare prestigiu din 26 de țări de pe toate continentele: „Președintele Nicolae Ceaușescu s-a identificat permanent cu aspirațiile poporului român și a făcut totul pentru a-l servi și a-i asigura drepturile reale, punînd statul în slujba poporului. Personalitate proeminentă a vieții politice contemporane, înflăcărat apărător și promotor al dreptului fiecărui popor de a-și hotări singur destinele, al independenței și suveranității popoarelor, al luptei împotriva politicii imperialiste de dominație și dictat, pentru realizarea păcii și securității în lume, președintele Nicolae Ceaușescu se bucură de un deosebit prestigiu și considerație în rîndul opiniei publice mondiale, al tuturor țărilor iubitoare de pace.”

URMARE a marelui interes manifestat față de gândirea social-politică a președintelui României, în Grecia a apărut o nouă și amplă lucrare dedicată personalității secretarului general al Partidului Comunist Român. Este vorba despre volumul „NICOLAE CEAUȘESCU — DEMOCRATIZAREA RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE”, care a văzut lumina tiparului la editura ateniană „Dorikos”.

CEAUSESCU

Scritti scelti

1977

Edizioni del Calendario

NICOLAE CEAUSESCU The Effort to Create a Modern Romania

Edited and Introduced
by Stan Newens MP

NICOLAE CEAUSESCU 60 AÑOS DE VIDA Y DE LUCHA

ceausescu, romanya ve türk-romen İlişkileri

ADEVĂRAT OM AL SECOLULUI XX

PREZENTIND cititorilor italieni cel de al VII-lea volum din seria de „**SCRIERI ALESE**” ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, apărut la „Edizioni del Calendario”, Luigi Longo, președintele Partidului Comunist Italian, scrie: „Acest volum dobindește un caracter deosebit, deoarece publicarea lui coincide cu cea de a 60-a aniversare a zilei de naștere a tovarășului Nicolae Ceaușescu și aduce un omagiu personalității și operei conducătorului comunist, partidului pe care îl reprezintă și îl călăuzește, poporului român cu care sintem uniți prin legături de adâncă prietenie.”

Subliniind caracterul multilateral și profund al celor opt volume publicate pînă în prezent de prestigioasa casă editorială din Milano, Luigi Longo scoate în evidență bogatul conținut de idei, ampla analiză a situației interne și internaționale, aportul adus de România, și, în special de tovarășul Nicolae Ceaușescu, la afirmarea principiilor care trebuie să inspire raporturile dintre state, dintre partidele muncitorești. „Este vorba despre contribuții care îmbogățesc atât elaborarea teoretică, cit și practică și care derivă din experiența originală, proprie a unui stat, a unui popor care construiește societatea socialistă”, scrie Luigi Longo.

După ce arată că perspectiva indicată de președintele Nicolae Ceaușescu este de a transforma România pînă în anul 1995 într-o țară cu o dezvoltare medie față de țările cele mai avansate din punct de vedere economic, Luigi Longo scrie că datorită progreselor pe plan intern, România și-a câștigat un bun renume pe plan internațional. „Aceste rezultate — scrie președintele Partidului Comunist Italian — au făcut să crească pe plan extern prestigiul României și al președintelui său, Nicolae Ceaușescu.”

LA Londra, continuînd seria volumelor consacrate României și președintelui său, cunoscuta casă editorială „Russell Press Limited” a publicat volumul „**NICOLAE CEAUSESCU — EFORTUL DE A CREA O ROMÂNIE MODERNĂ**”. Prefațînd în chip magistral vizita întreprinsă de președintele român în Marea Britanie și Regatul Irlandei de Nord, lucrarea aceasta este datorată cunoscutului om politic și jurnalist englez Stan Newens, membru al Camerei Comunelor, autor și al lucrărilor „**Nicolae Ceaușescu — Omul, ideile sale, înfăptuirile pe calea socialismului**”, apărut în două ediții la aceeași editură, și „**De vorbă cu președintele Nicolae Ceaușescu**.”

În cele 11 capitole ale volumului sînt expuse principiile politicii externe ale partidului și statului nostru, pozițiile față de principalele probleme ale vieții internaționale, ale mișcării comuniste și muncitorești internaționale. În același timp, volumul ilustrează contribuția creatoare a președintelui Nicolae Ceaușescu la dezvoltarea socialismului științific și aplicarea creatoare a materialismului dialectic și istoric la condițiile României, rolul conducător al Partidului Comunist Român în societatea română contemporană, democrația socialistă, politica națională a P.C.R. și concep-

ția acestuia despre rolul națiunii în socialism.

„Ideile președintelui Ceaușescu sînt de un interes aparte intrucît ele reprezintă o bază intelectuală pentru adoptarea unei politici independente, scrie Stan Newens. De la apariția primului volum, pe scena politică mondială au avut loc evenimente importante, față de care România a luat atitudine. Conducătorul României a continuat să acționeze în favoarea păcii, a desfînderii, pentru un acord internațional asupra reducerii tensiunii și pentru limitarea cursei înarmărilor... Existența unor sisteme sociale diferite nu este după părerea sa un obstacol serios. Din punctul său de vedere, fundamentală este aprecierea că nici un stat nu are dreptul de a se amesteca în afacerile interne ale altui stat.”

Dînd glas sentimentelor de aleasă stimă și prețuire pe care cetățenii Marii Britanii le nutresc față de întiul președinte al României socialiste, Stan Newens afirmă: „Cred că președintele Nicolae Ceaușescu se bucură în Marea Britanie de o mare popularitate și de o poziție unică în politica mondială, care îi conferă posibilitatea unică de a-și aduce o contribuție substanțială la orientarea pe un curs pozitiv a politicii mondiale și la realizarea desfînderii.”

NICOLAE CEAUSESCU — 60 DE ANI DE VIAȚĂ ȘI DE LUPȚĂ este titlul lucrării omagiale apărute în Mexic și care, la fel ca și celelalte două volume care au văzut lumina tiparului în această țară, reprezintă o mărturie elocventă a prețuirii deosebite a opiniei publice latino-americane față de personalitatea președintelui României, a interesului viu față de opera și activitatea sa prodigioasă. Realizat de Carlos Loret de Mola, cunoscut om politic și publicist mexican, volumul prezintă o imagine cuprinzătoare a personalității tovarășului Nicolae Ceaușescu, a vieții sale închinată luptei pentru libertate și dreptate socială, slujirii celor mai înalte idealuri ale poporului român și ale umanității.

„Nicolae Ceaușescu, militant exemplar, — scrie Carlos Loret de Mola — face parte indiscutabil din trupul poporului său, începînd din anii petrecuți în casa părintească din Scornicești, unde s-a născut, apoi în închisori, în perioada cînd patria sa a fost martora celei mai aspre dictaturi din istoria sa... Din anul 1965, de mai bine de doisprezece ani, el se află în fruntea țării, călăuzind poporul său spre bunăstare și progres. A organizat și condus țara, pe cei peste 22 milioane de români, pe calea socialismului și comunismului fără a scăpa din vedere caracteristicile și specificul național”, subliniază autorul volumului și continuă: „Nicolae Ceaușescu este un adevărat om al secolului XX. Este un conducător cu o formație în toate sferile fundamentale ale guvernării. El împletește armonios matura sa personalitate de om politic cu cea de desăvîrșit economist și de ostaș. Este un om de stat modern și complet, una dintre cele mai strălucite personalități ale lumii contemporane. Niciodată nu este mulțumit de ceea ce a realizat. Organizator și conducător al țării sale, o re-

prezintă în lume înălțînd-o cu demnitate și solidă pricepere, consolidînd-o prin efortul său, unit cu acela al poporului din rîndul căruia s-o ridică și care este izvorul permanent al inspirației sale.”

După ce prezintă activitatea neobosită desfășurată de președintele Nicolae Ceaușescu pe toate meridianele globului, ca ilustru mesager al năzuințelor poporului român de pace, prietenie și colaborare cu toate națiunile lumii, autorul relevă profunda semnificație a vizitelor întreprinse de șeful statului român în numeroase țări de pe continentul latino-american. „Președintele Nicolae Ceaușescu a proiectat imaginea României surorii pe harta Americii Latine. Cu un profund simț al cunoașterii oamenilor el a apropiat România de colțurile cele mai îndepărtate ale continentului latino-american... Astăzi oamenii din aproape toate țările latino-americane îl prețuiesc ca prieten și tovarăș.”

Carlos Loret de Mola dă o înaltă apreciere contribuției pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu o aduce la soluționarea problemelor majore ale lumii contemporane, la lichidarea focarelor de tensiune din diferite zone ale lumii, inițiativele sale slujind nu numai interesele poporului român, ci și ale întregii omeniri: „Ceaușescu servește lumea și nu cere nimic în schimb, și nici nu așteaptă recompense, decît în sensul ideii geniale românești a prieteniei, păcii și dezarmării. În aceasta constă marea sa.”

Prin volumul acesta, apărut în capitala statului Yucatan, și care se înscrie cu valoare de simbol în suita de lucrări dedicate vieții și personalității secretarului general al Partidului Comunist Român, Carlos Loret de Mola realizează, după părerea noastră — cel mai emoționant și vibrant imn închinat marelui bărbat de stat care este președintele Republicii Socialiste România: „Profund impresionat de personalitatea dumneavoastră luminoasă și caldă, dinamică și generoasă, revîzînd o dată și încă o dată, exemplul celor șase decenii ale dumneavoastră de luptă înflăcărată pe plan intern și extern, vă exprim, ca mexican și latino-american, sentimentele mele de recunoștință; consider că, deasupra faptei sale vitejești de a organiza poporul în muncă și dreptate, Nicolae Ceaușescu este creatorul unuia din cele mai mari realizări ale timpului nostru: păstrarea cu sfințenie a autenticei fizionomii morale a patriei sale și, prin aceasta, a autorității universale necesare pentru a fi unul dintre marii conducători ai conclucrării dintre popoarele secolului al XX-lea.”

ÎN Turcia a apărut cea de a șasea lucrare, „consacrată puternicei personalități a omului de stat, a președintelui Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu, omul care are marea merit de a face cunoscute întregii lumi glasul de libertate ce vine din lunga istorie a acestei țări, idealul ei de civilizație”, cum o caracterizează profesorul Bedrettin Tuncel, membru al Consiliului Universității din Ankara, președintele Comisiei Naționale turce pentru UNESCO. Volumul se intitulează „**CEAUSESCU, ROMÂNIA ȘI RELAȚIILE ROMANO-TURCE**” și a apărut în editura „Habera” din Istanbul, sub îngrijirea publicistului turc G. Aktaş.

„Cînd scrierile și cuvîntările președintelui Nicolae Ceaușescu, devenit un nume în întreaga omenire datorită politicii sale de pace, omul care și-a consacrat întreaga viață păcii și care ocupă un loc aparte, atît în viața României de astăzi, cit și în planul vieții internaționale, va fi înțeleasă puternica și extraordinara sa personalitate”, scrie prof. B. Tuncel. „Dacă veți citi volumul intitulat „**Pentru o politică de pace și colaborare internațională**”, apărut la Paris, Geneva și München, și care înmănușează unele dintre scrierile lui Nicolae Ceaușescu din perioada 1965 — 1970 sau unele dintre cuvîntările sale emoționante, dacă veți adăuga la aceasta și cele zece volume conținînd operele sale din perioada 1965—1974, ca și volumul apărut în mai multe limbi străine — „**România pe drumul construirii socialismului**” — vor fi evidențiate cu pregnanță spiritul universal de înțelegere, gîndirea sănătoasă, largul orizont cultural, ale omului ieșit din popor, președintele Ceaușescu.”

La rîndul său, publicistul G. Aktaş scrie dînd glas sentimentelor sale de aleasă stimă față de cel care conduce destinele poporului nostru: „Drumul parcurs și stadiul de dezvoltare atîns de România se împletesc strîns cu activitatea neobosită de conducător, cu hotărîrea nestrămutată a președintelui Nicolae Ceaușescu de a ridica România pe culmea tot mai înalte de bunăstare și civilizație. Președintele, renumele său și al României își au izvorul în identificarea perfectă de idealuri pentru a căror realizare luptă uniți, asemenea unui singur om, o țară și un conducător. De unde această identificare, această contopire de idealuri? Izvorul se află în înaltul patriotism, atît al tuturor cetățenilor țării, cit și al celui mai bun fiu al poporului — președintele Ceaușescu. Sub conducerea lui Ceaușescu, România a devenit un model de țară socialistă și, în același timp, o țară complet independentă. Nicolae Ceaușescu a fost cel care a dovedit că în lumea de astăzi [...] se poate promova o ordine externă independentă. Alături de aceasta, el a argumentat și a dovedit faptul că țările mici pot avea un rol important în desfășurarea evenimentelor internaționale.”

Volumul subliniază dezvoltarea ascendentă, pe multiple planuri, în special în ultimii ani, a relațiilor române-turce, inițiativele și acțiunile românești pentru transformarea Balcanilor într-o zonă a păcii, lipsită de arme nucleare, fără baze militare și trupe străine, astfel încît toate țările din acest spațiu geografic să se poată dezvolta nestîngherit, să poată promova între ele relații bazate pe stimă, încredere și prietenie.

CELE 67 volume și antologii de texte alese din lucrările tovarășului Nicolae Ceaușescu apărute peste hotare — prilejuri de profundă și legitimă mîndrie patriotică pentru fiecare dintre noi — reprezintă tot atîtea vibrante omagii aduse României socialiste și marelui său fiu, iar cititorii străini le vor găsi de neînlocuit pentru înțelegerea năzuințelor de pace și prietenie ale poporului nostru, idealuri pe care primul bărbat al României le slujește cu nedezmințită fermitate.

Nicolae Nicoară

În preajma aniversării lui Tolstoi

● Revista **Literatura sovietică**, editată de Uniunea scriitorilor din U.R.S.S. (în limbile franceză, engleză, germană, spaniolă, polonă, ungară, cehă, slovacă și japoneză) a consacrat ultimul său număr (236) jubileului nașterii lui Lev Tolstoi. De la coperta ilustrată cu un desen în creion al lui

Repin reprezentându-l pe titanul de la Iasnaia Poliana la lucru și pînă la opiniile unor mari scriitori contemporani despre influența exercitată de opera lui Tolstoi asupra literaturii din diverse țări, acest număr se constituie într-o imagine sensibilă și complexă a personalității și creației celui care rămâne nemuritorul autor al unor romane de întinsă popularitate, cum sînt **Război și pace** sau **Anna Karenina**. În sumar se găsec citeva inedite, printre care reflecții scrise de Tolstoi cu privire la artă, poemul său în proză intitulat **Un vis**, mărturiile ale unor rude și prieteni despre diverse momente din viața scriitorului, precum și o serie de studii despre relația dintre creația acestui geniu al literaturii și diverse domenii ale artei — muzica, teatrul, filmul.

20 de articole de Lukács

● La P.U.F. au apărut recent (în traducere franceză) 20 de articole scrise de Georg Lukács în „Rote Fahne”, articole reunite sub titlul **Literatură, Filosofie, Marxism** de către Michael Löwy, autorul unei remarcabile teze asupra activității din tinerețe a lui Lukács (Pentru o sociologie a intelectualilor revoluțio-

nari — P.U.F., 1976). Deși poartă amprenta unor articole „de circumstanță” aceste texte ale tinărului Lukács — asupra lui Dostoievski, Feuerbach, Hegel, sau privind corespondența Marx-Lasalle — permit o mai bună cunoaștere asupra evoluției personalității lukácsiene, atunci în plină formare.

Creația poetică feminină

● În antologia **A Book of Women Poets From Antiquity to Now**, (O carte a poetelor din antichitate pînă acum), prevăzută să apară curînd în editura Schocken Books (S.U.A.), în 600 de pagini, autorul, Willis Barnstone, el însuși poet și traducător de versuri, și-a propus să exploreze creația poetică feminină, care, după părerea sa, este insuficient cunoscută și destul de subapreciată. Analiza și exemplificările din peste 200 de poete încep din secolul al XIX-lea i.e.n., cu o poetă sumeriană pe nume Enheduanna. Sînt prezentate apoi portretele unor poete cunoscute sau aproape necunoscute care au scris

în limbile tamil, elenă veche și greacă modernă, în franceza și engleza medievale, în islandeză și în nenumărate alte limbi. Un lucru care l-a surprins pe Barnstone este acela că Orientul sau, mai precis, China, India, Japonia au dat mai multe poete decît țările occidentale. În ciuda literaturii uriașe pe care ne-a lăsat-o antichitatea latină, spre exemplu, doar șase poeme scrise de femei au supraviețuit în timp. În ansamblu, însă, conchide Barnstone, ars poetica este arta în care femeile au excelat de-a lungul întregii istorii a umanității.

Un roman de epocă împotriva apartheidului

● A apărut recent versiunea franceză a ultimei cărți a scriitorului de limbă afrikaans André Brink, **O olipă zadarnică** (Un instant dans le vent, ed. Stock), pe care revista **Jeune Afrique** a apreciat-o drept „o nouă sfidare la adresa apartheidului”. La prima vedere această carte pare a nu fi decît un fel de roman de aventuri în care este inserată o tragică poveste de dragoste. În secolul XVIII, în Africa de Sud, dincolo de Great Fish River, fluviu pe care alții încă nu-l trecuseră, soția unui explorator, Elisabeth, singura supraviețuitoare a unei expediții, este salvată de la pielea iminentă de un negru, sclav fugit din ocnă, Adam, care o ajută să revină în portul Cap. Drumul acestei întoarceri, plin de încercări, sfîrșește prin a-i apropia, făcînd să se nască între ei o dragoste puternică, adevărată. În apropierea orașului, cei doi se despart, Elisabeth plecînd singură la Cap pentru a obține grațierea lui Adam, care rămîne s-o aștepte, ascuns. Dar Elisabeth nu se întoarce și Adam este găsit de o patrule. Epilogul, de o mare sobrietate, concentrat într-o singură pagină neobișnuit de intensă, rezumă morala acestei povestiri: oricît de adevărată, de pură și de profundă, dragostea între oameni de rase diferite este privită cu intoleranță, cu ură de societățile care și întemeiază o prosperitate și o stabilitate parțiale pe discriminarea rasială, pe exploatarea omului de culoare, pe lipsa de siguranță materială și morală a acestuia.

Jean-Paul Sartre și Simone de Beauvoir

● Axel Madsen semnează în editura italiană „Dal’ Oglio” cartea intitulată **O viață în comun** în care este prezentată viața și creația celebrului cuplu Jean-Paul Sartre — Simone de Beauvoir. Cu această ocazie autorul trece în revistă cele mai importante evenimente culturale petrecute în Franța ultimilor 50 de ani.

Adevăratul Julien Sorel

● Editura italiană „Sellerio” a lansat recent cartea lui Renée Fonvielle **Adevăratul Julien Sorel** în paginile căreia este prezentat enormul interes manifestat de către Stendhal pentru cronica cotidiană. **Rosu și negru** a fost închinat se pare de cazul fostului seminarist Antoine Barthelemy care la 22 iulie 1827 a tras în biserică din Brangues în doamna Michoud și a încercat apoi să se sinucidă. Barthelemy a fost executat la 23 februarie 1828.

Ziua poeziei — 78

● Cu 20 de ani în urmă a apărut la Moscova primul almanah imnănușind versuri ale poezilor din capitala sovietică, sub titlul **Ziua poeziei**. Prin ce se distinge ediția din acest an a volumului devenit tradițional? A răspuns la această întrebare poetul Oleg Dmitriev, redactorul volumului: „Anul acesta s-au implinit 60 de ani de cînd Moscova este capitala patriei noastre sovietice. Evident, și poezii și noi, autorii cărții, am decis să acordăm toată atenția acestei aniversări. De aceea nu este o întâmplare că almanahul debutează cu o antologie consacrată Moscovei din primul an al puterii sovietice. Sînt versuri semnate de Maikovski, Esenin, Pasternak, Smeliakov, Kazin, Aleksadrovski și alții. Al doilea capitol al almanahului este rezervat poezilor moscoviți, de la numele cele mai consacrate pînă la tinerii debutanți pe care-i recomandăm A. Tarikovski, E. Evtuşenko, I. Grinberg și alții”.

Mitul proletarietului

● Mitul proletarietului în romanul italian este titlul studiului semnat de Renzo Paris în editura Garzanti. Din volum se desprinde faptul că proletariatul, atît cel rural cît și cel industrial, a fost considerat de către romancierii ca obiect de studiu și subiect revoluționar. Sînt trecute în revistă opere celebre sau mai puțin cunoscute ale literaturii italiene din ultimii 100 de ani care au avut ca personaj principal proletariatul.

Triumful lui Marivaux

● Cea mai nouă producție a Comediei Franceze este spectacolul, semnat de Yves Gasc, cu **Triumful dragostei**, una dintre cele mai puțin jucate piese ale lui Marivaux. În Franța, de la premiera din 1732 la Théâtre Italien, această piesă nu a mai fost prezentată de o trupă profesionistă decît în 1912,

de aventuroasa echipă a lui Courville, și apoi, după 40 de ani, la Teatrul Național Popular, de către Jean Vilar. Noua versiune este considerată de mulți critici drept foarte originală și actuală. În imagine: Fanny Delbrice (Leonide) și Raymond Acquaviva (Agis) în spectacolul de la Comedia Franceză.

Un omagiu pentru Umberto Saba

● Apariția simultană la Paris a două volume de poeme ale marelui poet italian Umberto Saba (1833—1957) prilejuiește ziarului **Le Monde** publicarea unui cald omagiu semnat de poetul și criticul Hubert Juin. Volumele care au ocazionat elogiul cronică sînt **Ernesto**, versuri traduse de Jean-Marie Roche, publicat de Editions du Seuil, și **Trieste et un poète**, șalzece de poeme traduse de Odette Kaan, apărut la Editions Seghers, în excelența „Colecție UNESCO de opere reprezentative”.

Henry James pe scenă

● Michael Redgrave a adaptat pentru scena teatrului **Chichester** din Londra nvela romancierului Henry James (1843—1916). **The Aspern Papers** avînd ca interpreți principali pe Flora Robson, Beatrix Lehmann și Redgrave însuși.

Korolenko, în memoriam

● Cea de a 125-a aniversare a nașterii scriitorului Vladimir Galaktionov Korolenko a prilejuit numeroase manifestări organizate în multe orașe din Uniunea Sovietică. Editura **Sovietskaja Rossia** a tipărit un volum de povestiri și nuvele alese ale scriitorului. În orașul său natal, Jitomir, a fost inaugurat muzeul memorial V. G. Korolenko, în care sînt expuse ediții rare ale cărților sale, materiale critice, alte documente. Un interes deosebit prezintă numărul din revista „Russkoe Bogatstvo”, cuprinzînd capitole din **Povestile contemporanului meu**, prima ediție completă a operelor lui Korolenko.

O istorie algeriană

● Aicha Lemsine este autoarea unui roman, **Cerul de porfir** (recent apărut în versiunea franceză la Editura Jean-Laud de Simoën din Paris), care nu este altceva decît povestea unui băiat de la țară, înainte, în timpul și după războiul algerian de eliberare. La 13 ani, în 1953, acest băiat, pe nume Ali, începe să țină un „jurnal” în care semnează lumea și pe sine însuși. Apoi adolescentul devine conștient de necesitatea angajării sale în războiul de independență. Se alătură mișcării de eliberare națională, datorită căreia descoperă fraternitatea luptei clandestine, oroarea morții și a suferinței, abnegația în sacrificiul pentru o cauză dreaptă, închisoarea și, în sfîrșit, eliberarea țării, a cărei construcție se dovedește mult mai complexă și mai dificilă decît își putuse închipui mîntea ingenuă a eroului. Deși în conturarea situațiilor și a personajelor se poate intui un oarecare schematism, **Cerul de porfir** este în ansamblu un roman de bună calitate, plin de sensibilitate, frumos scris.

Am citit despre...

Formarea unui ziarist

UN editor (Claude Glayman) a propus citorva animatori de publicații din Franța să relateze cum au devenit ceea ce sînt. Inițiativa a fost consemnată în rubrica de față imediat după materializarea rezultatelor ei. Îmi mărturisesc atunci curiozitatea față de confesiunile acestor confrăți influenți pe care îi urmăream de ani de zile în cotidienele sau săptămînalele lor. Acum am citit **Timpul care rămîne** de Jean Daniel, directorul (și editorialistul) lui „Le Nouvel Observateur”. Îl știam încă de pe vremea cînd lucra la un „L’Express” tipărit pe hirtie ieftină de ziar, revistă angajată în campanii stăruitoare pentru decolonizarea Algeriei (fara natală a lui Daniel) și pentru alte țeluri ale stîngii franceze.

În 1963—1964 cînd „L’Express”, transformîndu-se (și însușindu-și modelul revistei americane „Time”) a lăsat un loc gol, Jean Daniel a preluat conducerea echipei care s-a despărțit de Jean-Jacques Servan-Schreiber și de Françoise Giroud, a trecut la „France-Observateur” și a făcut din această foale doctrinară a socialistilor de stînga o publicație și modernă și angajată și incitantă: „Le Nouvel Observateur”.

De multe ori, de-atunci încoace, am fost de acord cu punctele de vedere strălucit argumentate de Jean Daniel în „Le Nouvel Observateur”, de și mai multe ori, poate, am fost în dezacord cu el (mai ales atunci cînd antidogmatismele lui mi se păreau a deveni dogmatice sau cînd sărea peste cal în apărarea unor teze sau a unor cauze excesive, pe care nu o dată avea ulterior să le dezavueze sau măcar să-și nuanțeze atitudinea față de ele), dar niciodată nu m-au lăsat indiferentă, niciodată nu m-au plictisit aserțiunile lui.

Îată de ce, martoră a „devenirii” lui, de-a lungul a circa două decenii, m-a interesat deosebit de mult să aflu cum își privește și își interpretează evoluția. Citez, pe sîrîte, din carte, cîteva repere care pe mulți îi vor face să tresară:

La început, prin 1935, a fost André Gide: „Gide mă elibera. Îmi împlinea dorința, pînă atunci secretă, de disponibilitate: gustul neînfrînat pentru tot ce e complex: în sfîrșit, pasiunea de a poseda totul, fără a alege, pentru a nu renunța la nimic”. Era perioada revistei „Vendredi”, în care „în jurul lui Andrée Violis, André Chamson și Jean Guehenno găseam, aproape de fiecare dată, toate farurile noastre: Aragon, Breton, Gide, Malraux, Nizan, Romain Rolland, Martin du Gard, Alain, Giono, Cocteau, Guilloux, fără a mai vorbi de marii cineaști ca Renoir și Carné, de compozitori și pictori ca Darius Milhaud și Lurçat, de savanți ca Joliot-Curie, Langevin și Rivet. Erau adunați toți cei care contau pentru noi. Era inteligența în acțiune. Literatura angajată. Gazetăria ridicată la rangul de formă de artă și de luptă. Așa s-a născut visul meu de a fi ziarist”. Ceva mai tîrziu, în 1936, volte-face-ul lui Gide „în plin război în Spania”, l-a făcut să se întrebă: „Ce crede oare Malraux despre asta? Într-adevăr, ieșisem de sub vraja gidlană pentru a rătrunde în universul aventurierilor revoluționari... Cele două cărți ale generației noastre au fost, totuși, **Condiția umană și Speranța**”. După Malraux, firește (și cu o intensitate mult mai mare), Camus: „În ziua cînd a explodat bomba de la Hiroșima, Camus a fost singurul din presa franceză care a protestat. Independența, anticonformismul, solitudinea lui mi-au imus... Odată cu Absurdul regăsisem complexitatea gidlană. Camus devenea eroul meu, ziarul „Combat” — biblia mea. Eram soldații moralei fără Dumnezeu. „Vendredi” — fusese puterea în mîna intelectualilor. „Combat” — erau filosofii judecînd istoria”. Mai tîrziu va veni inevitabil și Sartre „al cărui geniu dialectic mă fascina”, pentru a fi, la fel de inevitabil, depășit și el...

Toate acestea, înainte de „1 noiembrie 1954, data începerii războiului din Algeria și a primului meu articol din „L’Express”. Fire pasionată, cenzurată de o minte rațională, conștiință minată de contradicții pe care ar vrea să le rezolve fără a se trăda pe sine, Jean Daniel a trecut de la un magistrul la altul, ca dintr-o clasă în alta, devorîndu-le sistemul, învățătura, crezul, mentalitatea și căutînd mereu mai mult, altceva...

Felicia Antip

Omul care face păpuși

● Teatrul „The Little Angel” este singurul teatru de marionete anume construit în acest scop în Anglia. John Wright și soția lui au creat acest loc captivant unde spectatorii pot viziona o gamă largă de piese — interpretate de păpuși — ca **Pescarul și sufletul său** de Oscar Wilde, precum și alte dramaturgii mai puțin cunoscute. Inițial pictorul John Wright s-a

ocupat de scenografie și costume. Interesat și de arta de a ciopli lemnul și a lucra mîști, John Wright a devenit un adevărat producător de păpuși. Astăzi, după nenumărate turnee de succes în lume, John Wright își îmbogățește mereu colecția, el fiind responsabil cu crearea păpușilor iar soția sa cu cea a costumelor. În imagine: Două piese din colecție.

Parisul în timpul ocupației

● Viața de ficcare zi a Parisului în timpul ocupației germane, din timpul celui de-al doilea război mondial, constituie documentarul (fotografii rare, comentate de Claude Lavy și Dominique Veillon) consacrat anilor dramatici de după înfringerea Franței și ocuparea capitalei de către Hitler în 1940.

Congres de filosofie

● Tema celui de al XVII-lea Congres mondial de filosofie care va avea loc la Düsseldorf va fi „Filosofia și conceptele despre lume ale științelor moderne”. Vor fi discutate printre altele „Provocarea filosofiei de către biologia modernă”, „Rationalitatea științifică și filosofică”, „Ideea universului”.

Pictorii prerafaeliți

● La Londra a apărut lucrarea criticului de artă James Harting, **Pictorii prerafaeliți**, o încercare de sinteză asupra faimoasei mișcări estetice născută în Anglia în 1848, lucrare în care se relevă sursele medievale, celtice, quattrocentiste ale reprezentărilor de frunte al grupării (Burne-Jones, William Morris, Dante Gabriel Rossetti, John Everett Millais). Volumul beneficiază de o bibliografie completă a temei și de numeroase ilustrații.

Aventurile lui Mickey Mouse

● S-a împlinit o jumătate de secol de când Walt Disney a creat celebrul șoricel Mickey Mouse și aventurile lui. Ca atare a și apărut, la New York, albumul **The Adventures of Mickey Mouse**, album, de altfel, reeditat în culorile originale și cuprinzând doar primele trei cărți ale aventurilor sale...

Un „Rege Lear” de zile mari

● Jean Marais, interpretul prin excelență al eroilor neoclasiști ai teatrului lui Jean Cocteau și multilateral actor de cinema, s-a convertit acum, la 65 de ani, la Shakespeare. Recent, la festivalul de la Sète, celebră stațiune pe malul Mediteranei, el a fost regele Lear într-un spectacol cu faimoasa tragedie omonimă, prezentat pe o scenă sub cerul liber și instalat, având ca fundal marea și semnat de regizorul Yves Gasc. Criticii au scris că Jean Marais a dus cu excelență tot greul interpretării, purtând pe umerii săi un Lear deosebit de convingător, o forță adevărat shakespeariană.

Colette, comediantă

● Un recent studiu, **Colette libre et entravée** (Stock, 484 p.) semnat Michèle Sarde, oferă o retrospectivă bine documentată asupra vieții celebrei scriitoare franceze, a cărei biografie a fost destul de încărcată în circumstanțe adeseori bizare. De aici și dificultatea de a se face recunoscută vocația literară: „Lul Colette i-au trebuit cincizeci de ani pentru a-și afla identitatea și a semna cu propriul său nume” — scrie Michèle Sarde, evocând împrejurarea când primul soț, Willy, a avut o in-

fluență nefastă asupra aceleia care, folosită ca „negru”, și-a cheltuit talentul pentru a oferi cărți gata făcute soțului său care le semna cu propriu-l nume... Abia în 1905, Colette s-a eliberat, ultimul tom din seria **Claudine**, semnat Colette Willy, corespunzând cu data divorțului (al doilea soț a fost Henri de Jouvenel). Prin anul 1912 Colette s-a angajat la un music-hall, după cum nu s-a dat în lături de a deschide un magazin de cosmetice. În imagine — Colette comediantă.

Lingvistică și informatică

● Fundată recent din inițiativa lui Winfried Lender de la Institutul pentru cercetări în domeniul comunicației și foneticii al Universității din Bonn și a lui Harald Zimmermann, specialist în informatică lingvistică la Universitatea din Regensburg, revista „Sprache und Datenverarbeitung” se situează la confluența unor discipline ultramoderne: prelucrarea lingvistică a datelor, cercetarea inteligenței artificiale și informatica aplicată. Primul număr cuprinde, pe lângă o amplă expunere a prelucrării datelor lingvistice, și o serie de contribuții consacrate identificării automate a vorbirii, slăborării automate a dicționarelor și sistemului cibernetic de traducere SYSTRAN. Folosind procedee poligrafice avansate (corectură și paginare computerizate și fotoză cu comandă magnetică), editorii încearcă să trezească interesul specialiștilor în computere pentru aplicarea materialelor cibernetică și lingvistice.

„Vacanțe obligatorii”

● Este titlul celui de al zecelea volum al memoriilor lui Georges Simenon. După mai bine de 200 de cărți publicate, printre care și faimoasa serie Maigret, prolificul autor belgian a anunțat, la vîrsta de 70 de ani, că „iese la pensie” și nu va mai scrie. Dar cum obișnuința este a doua natură, scriitorul n-a putut rezista tentației de a comunica ceea ce a văzut, a gândit și a auzit în decursul vieții sale. După cinci ani de cînd și-a anunțat retragerea, el se află la al zecelea volum de amintiri. Pentru a nu-și încălca prea rău cuvîntul, nu bate la mașină, ci dictează în fața microfonului unui magnetofon.

„Ubu”

● Tatăl nostru Ubu este un volum alcătuit dintr-un montaj de texte scrise de Alfred Jarry și din întâmplări din viața scriitorului, faimosul Ubu devenind astfel în viziunea semnatarului cărții, Alfredo Giuliani, un alter-ego al lui Jarry. Textul este însoțit de desene executate de Jarry.

Retrospectivă Giacometti

● La 12 ani de la moartea lui Alberto Giacometti, în 1966, Fundația Maeght din capitala Franței este gazda unei mari retrospective a celebrului artist: 116 sculpturi, peste 60 de picturi, 124 de desene. Născut în 1901, lângă Stampa, în Elveția, Giacometti, fiu și nepot de pictori cunoscuți, s-a angajat curînd în aceeași carieră. În 1922 el s-a stabilit la Paris, unde a aderat la arta modernă, fiind puternic influențat, în sculptura sa, de creația lui Brancuși, Laurent, Lipchitz. O știre apărută după deschiderea expoziției informează că 9 picturi ale lui Giacometti au fost grav deteriorate de către un necunoscut. Dintre acestea, 4 au fost arse și sint nerecuperabile.

Segalen : jurnal inedit

● La Éditions du Pacifique a văzut lumina tiparului **Journal des Iles** de Victor Segalen. Este vorba de un text inedit care narează călătoria scriitorului în Tahiti, unde fusese numit medic, în anul 1902. Sint note, impresii privind arhipelagul Tuamotu, Insulele Marchize, Noua Caledonie. În Insulele Marchize, în 1903, îl cunoaște pe Gauguin, cu puțin timp înainte de moartea acestuia. Volumul — apărut cu ocazia centenarului nașterii lui Segalen — este ilustrat cu cărți poștale de epocă, fotografiile și desene originale ale medicului-scriitor.

ATLAS

Noapte de august

■ STĂTEAM într-un hamac legat între doi pruni, într-o noapte de august cu cerul suspendîndu-și rotund deasupra mea stelele coapte, extraordinar de umede și de apropiate, de mari, în întunericul compact, nemurdărit de becuri. Stăteam într-un hamac legănat de august și de bărăgan, în noaptea mirosînd a prune căzute-n alcool, în noaptea viind de greieri. Cum aș putea să povestesc această beatitudine, cum aș putea să numesc această fericire? Mă legănam ușor și la fiecare mișcare prunii subțiri se arcuiau și lăsau să cadă peste mine o ploaie dulce, cu pocnet surd, de prune, în timp ce stelele făceau noaptea mai moale, mai afinată, și greierii își țipaau fără odihnă și fără îndoielă triumful de a exista. Vuia văzduhul, vuia iarba, vuiau crengile de cîntul lor neîntrerupt și neșovăitor, și eu mă legănam în victoria lor, mă legănam.

Rareori îmi fusese dat să simt în mai mare măsură liniștea, întreruptă numai de cîntec, a universului, rareori înțelesesem mai adînc și îmi asumasem mai întîm frumusețea lumii decît în noaptea aceea din august, din Bărăgan, dintre stele, prune și greieri.

Și mă gîndeam: dacă hamacul acesta ar atîrna într-o pădure tropicală, dacă prunii ar fi necunoscuți la noi și greierii ar fi ciudate ființe exotice, n-aș uita toată viața această extraordinară noapte ca pe o neme-întîlnită aventură, ca pe un irepetabil mister. Aș ține minte și aș descrie apoi pe larg aroma aceea senzuală, de fruct și de alcool, plutind aproape materială în aer, lumina aceea jilavă înfoid sărbătorește văzduhul și greierii, greierii sonorizînd, dînc ecou întregului univers, suficient sieși și viu. Dar totul era cum nu se poate mai obișnuit: un cer de vară în Cîmpla română, cițiva pruni și greierii. Totul era acasă. Totul era tangibil, repetabil, posibil oricînd. Dar a fi la tine (într-un loc, într-o situație, într-un timp, în propriul tău trup sau în propriul tău suflet) nu este chiar o condiție a fericirii? Nu trebuia să descriu nimănui nimic. Cine nu cunoaște cîntecul greierilor sau pocnetul prunelor cîzînd? Nu aveam nevoie de cuvinte. Și iată acest element s-o adevărat inedit mă împăra definitiv cu propria mea fericire, îmi permitea s-o accept fără remușcări. Greierii își făceau cu prisosință, în locul meu, datoria.

Ana Blandiana

PREZENȚE ROMĂNEȘTI

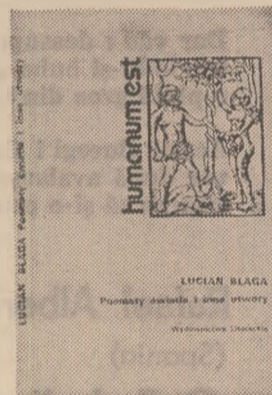
● Eurythmeum din Stuttgart și Filarmonica din Iași vor organiza un turneu împreună, în marile orașe ale S.U.A. și Canadai. Euritmia este o artă teatrală relativ recentă inspirată de ideile filosofice ale lui Rudolf Steiner. Orchestra condusă de Ion Baciu și compania de 25 de dansatori din Stuttgart vor prezenta o suită de coregrafii inedite care transpun muzica și cuvîntul în mișcare.

● În numărul 13 (mai a.c.), al revistei „Dekatria” care apare la Nicosia, prozatorul și istoricul Achille Emilianides, președintele Societății Oamenilor de Litere din

Cipru, semnează — sub genericul **Mari popoare prietene** — un amplu articol dedicat culturii și literaturii române de ieri și de azi, precum și relațiilor prietenești dintre cele două țări.

O parte importantă a sintezei semnată de Achille Emilianides este consacrată prestigiului poporului român în Europa și, în general, în lume.

● În colecția „Humanum est” a Editurii „Wydawnictwo Literackie” din Cracovia, a apărut, sub titlul **Poematy światła i inne utwory** (Poemele lumînii și alte scrieri), o culegere din lirica lui Lucian

Blaga. Alcătuirea sumarului traducerea în limba poloneză și postfața volumului sint datorate lui Zbigniew Szuperski.

SPORT

Dă-n noi cu Pietroasele

■ Începe campionatul. E foarte bine și aproape normal, pentru că decît să ne dea alții pumni în fălcă, mai bine ni-i dăm singuri că sîntem mai mihoși. Pomule cu frunză rară, îmi spuneai că echipele românești înscrise în competițiile europene cad din primul tur. Pe luceafărul meu că n-ai să mai faci prune niciodată (vai de alambicele noastre!), fiindcă Steaua a izbutit o performanță unică în istoria fotbalului românesc: a luat bătaie cu 3-0 înainte de primul tur. 16 ani și doi ochi negri, puși pe chitară de lemn, că așa ceva numai nouă ni se putea petrece... Acum, vin, umil, și pun o întrebare simplă: care pe care, dar cine le dă de mîncare? Eu, de exemplu, dac-aș fi la manutanță i-aș inhăma la căruța care cară piine și le-aș zice mutu: mu, mu, mu. Nutrețul, observ cu ochiul liber, se dă gratis. Frunză cu frunză cară băieții păduri întregi de foioase la „Drumetu!” — nu e vorba de om care umblă, ci de un micuț restaurant ieșit în calea extremelor drepte și stîngi de la echipa condusă de unul care l-a înlocuit pe Jenei și nu știm de ce. Costică, Costică, zicea o lampă chioară de fitil, cum făcuși, cum te-aranjași de ne

dai numai minuni. Din cioburi de folclor am auzit că ne vei spuți pe buze și cu sălcile echipei naționale. Păi după ce-ai pierdut Galații, mă mir că nu te-au pus antrenor la echipa lumii! Eu fac ce fac, ies numai în pagubă și nu mă mai mir. La voi de ce e invers? Voi aveți alte reguli? Pe voi nu vă-ntreabă nimeni nimic? Brava vouă, norocoșilor! Ei, dar va veni ea ziua cînd veți pleca la Buzău și vă veți ruga de mine și de Băeșu să punem o vorbă bună pe lângă Ion Ionescu. O pun: Ionescule, te-am cîntat cu Rapidul în două cărți: nu-i ierta, pentru că, pe vremuri nu prea îndepărtate, antrenorul echipei care s-a luat în mustăți cu Monaco a zis: ori eu, ori el! Și era loc pentru amîndoi, dar el, rău, să le ia el pe toate. În numele Rapidului de altădată, în numele faptului că Brăila e vecină cu Buzăul, nu lăsa pe nimeni să treacă strada singur. Ocrotești-l cu piere (că și el fac la fel), dă-n noi cu Pietroasele și în ei cu pietre. Tămioasă românească și Zghișhara de Huși, mi-e dor, totuși, de ziua reluării campionatului. Că viața fără fotbal...

Fănuș Neagu

STIHURI ÎNCHINATE ROMÂNIEI

Nina Koroliova

(U.R.S.S.)

Mesteacănul de pe Olt

Lingă Oltul cu ape-n tumult
a fost dat să-mi răsără-nainte,
ca-ntr-un vis minunat, de demult,
un mesteacăn în albe veșminte.

Și-l aud cum foșnește mereu —
și va fi amintirea-i duioasă
să foșnească și-n sufletul meu
într-un grai ce-l cunosc de acasă.
Și privesc, de pe asprele stinci,
oglinzirile lui tremurate
în talazele apei adinci
luminind adincimile toate.

Vesna Parun

(R. S. F. Iugoslavia)

Mîngîierea Carpaților

Răzbate-un zvon din codrii-ntunecați
ce-atîta-s de departe și de singuri.
Odinioară slavii furișați
găseau popas în aurite cringuri.

Dinspre poieni se-ntinde negrul burg.
Lichenii moi s-au prefăcut cărbune.
Trec secole. Legendele se scurg
și basmu-n umbra codrilor apune.

Dar văd : deasupra vetrei de pămînt
trăîndu-și buha-n scorburile lunii
o plută grea din trunchiul nopții frînt.

Acești Bucegi ! Carpați buciunători,
vor după avalanșele furtunii
uitarea să și-o caute în nori !

Rafael Alberti

(Spania)

O doină spaniolă pentru România

Foaie tremurată-n dungă,
descîntarea ta prelungă
mult îmi place și-mi îmбие
dorul meu de Românie.
Frunză verde cîntătoare
de pădure și de soare,
de stei negru, de poiană
și de apă dunăreană !
Frunză verde — la orașe,
pe furnale uriașe
și-n nisipul mării scrise
cu dantelă și cu vise
de talazele cărunte...
Și iar verde foi de munte,
Românie, mult mă bucuri !
Totul dă la tine-n muguri !
Totul dă la tine-n floare !
Și-aș mai zicere-o cîntare
de acele luminoase,
nalte și frumoase case
printre care — Ovid, la Tomi,
uită azi de dorul Romii.
Că tot locul se îmbină
cu mireasmă de grădină :
trandafirii cu văpaia
au cuprins toată Mamaia
și-mpinzesc gherghini și dalii

Fuad Badawi

(Republica Arabă Egipt)

Ilustrată din Poiana Brașov

O, fără de veșminte de-ar fi în ierbi s-adorm,
aici, pe patul verde, culcîndu-mi visul frunții,
m-ar înveli doar cerga azurului enorm
și aș avea, drept pernă, la căpătii toți munții !
Atunci, în contopirea de glie și eter,
eu poate m-aș preface în pulbere mărunță
sau într-un fir de abur ce suie pîn-la cer
și cade-n ch'p de ploaie cînd norii se înfruntă...
Aș mîngîia și stîncă și arborii ușor,
m-aș ridica în plante cu boarea-mi parfumată,
m-aș afunda în unde strălimpezi de izvor
iar de-aș muri, nici moartea n-aș ști-o
niciodată.

țărmlu magiceei Mangalii.
Frunzuleană de la vie
unde soarele-ntirzie
dincolo și de chîndie
chiar de-i poama brumărie,
că vrea fruntea să și-o culce-n
Murfatlar cu suflet dulce.
Aurii sau de rubinuri,
cite foi — atîtea vinuri :
Otonel de pe Tîrnave
și Cotnar din glii moldave.
Frunză, trestioară zveltă,
mindra mindrelor din deltă
și a stuhului de baltă
și-a porumbului — înaltă
dar și-a verii, a țărîinii,
a căruțelor, a pîinii,
a belșugului din case...
Foaie verde de baroase,
de țitei, motor, văpaie
și cojoc întors de oaie,
dar, mai mult, a mîinii care
flutură din zare-n zare,
și în pisc și-n largul luncii
creanga păcii, creanga muncii,
și imi cheamă și-mi îmбие
dorul meu de Românie.

Prietenia

(R.P. Chineză)

Să-și urce piscurile
de vecie

în falnici munți
de soare luminați !

Să freamăte
întotdeauna vie

ca brazii din Kunlun
și din Carpați !

Să-ngîne-n matca
dăinurii noastre

cîntări de împlinite
măreții

ca apele
Danubiului, albastre,

ca apele
albastrului Iantzi !

*) Text adaptat după creația colec-
tivă „Însemnări de călătorie din Ro-
mânia”, apărută în ziarul „Jenminji-
bao”, sub semnătura delegației Aso-
cîției chineze de prietenie cu străi-
nătatea și Asocîției de prietenie chi-
no-română, care în primăvara acestui
an ne-a vizitat țara.

Nikolai Zidarov

(R. P. Bulgară)

Eminescu la Constanța

Își nalță în lumină azi conturul
tot ce-ai visat cîndva-ntre cer și ape.
Privești pe țărmlu cu fermecate pleoape
sub scînteierea ce o dă azurul.

Pe malurile albe ca speranța
nu zvon de clopot, ci frunzișul cîntă
și-n legănarea valurilor sfîntă
te-nvăluie-n lumina ei Constanța.

În preajmă-ți clipocesc șuvoaie-albastre
și-n spuma lor, ca-n file de hirtie,
cu gîndul dus departe-n veșnicie
tu slovenești din dorurile noastre.

Tresari văzînd în zări, nepieritoare,
nu o corabie pe-ntînderi large,
ci fericirea înălțînd catarge.

Azur, Lumină, Cîntec, Pace, Soare.

Versiunea românească

Victor Tulbure și Raluca Tulbure

(Din volumul în pregătire : „Privighetori din
alte țări aduc cîntare României“)

„România literară“

Săptămînal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

Director GEORGE IVAȘCU